

INDEX

SITUACIÓ	2
NOTÍCIA HISTÒRICA	2
INTERVENCIONS ANTERIORS	7
MOTIVACIONS DE LA INTERVENCIÓ I OBJECTIUS	12
METODOLOGIA	12
DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS	12
CALA-1	12
CALA-2	27
CALA-3	42
CALA-4	53
CONCLUSIONS GENERALS	58
ESTUDI DELS MATERIALS	66
BIBLIOGRAFIA	126
INVENTARI DE LES MONEDES	137
REPERTORI DE LES UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES	153

CRÈDITS

Dates de la Intervenció: 17 de febrer a 5 de maig de 1998

Promotor: Ajuntament de Barcelona. Districte de Ciutat Vella

Coordinació: Ferran Puig i Verdaguer (Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat)

Execució: ARQUEOCIENCIA Serveis Culturals SL

Direcció Tècnica: Josep M. Vila i Carabasa

Arqueòloga de Camp: Goretti Vila i Fàbregas

Dibuix de Camp i Topografia: Júlia Miquel i Roberto López

Dibuix de material: David Olivares i Maria Vila

Estudi Numismàtic: Dra Teresa Marot

Inventari del material: Ramon Jàrrega, Goretti Vila i Josep M. Vila

Estudi del Material: Ramon Jàrrega i Josep M. Vila

SITUACIO

La intervenció objecte de la present memòria va tenir lloc a la plaça de Sant Miquel de la ciutat de Barcelona, en la zona situada entre la façana principal de l'anomenat Edifici Novíssim de l'Ajuntament de Barcelona i el centre de la plaça.

NOTÍCIA HISTÒRICA

El lloc triat per a la fundació del nucli urbà de la colònia Barcino va ser un petit relleu, d'entorn els 12 m d'alçada, que estava situat molt a prop del mar i que en època medieval es va anomenar Mont Tàber. La forma d'aquesta elevació i el seu desnivell van ser determinants de la forma de la ciutat que s'adapta a la topografia del terreny i dona com a resultat una planta molt singular i específica de Barcelona: un rectangle amb els costats retallats per inscriure la ciutat dins la superfície el·líptica del turó. Aquest marc es va mantenir al llarg del baix imperi i fins l'època alt-medieval. Per aquesta raó els límits del solar que ocupava el nucli primitiu de Barcelona han arribat fins avui perfectament definits. Dins d'aquest espai, delimitat primer per la muralla d'època d'August i posteriorment per la baix-imperial es va desenvolupar el nucli central de la ciutat. El coneixement de la distribució interna de Barcino és força genèric i està més aviat en relació amb les possibilitats de realització d'excavacions arqueològiques en l'interior del seu perímetre.

Respecte a la zona en la que se situa la nostra excavació ens trobaríem dins d'una de les *insulae* quadrangulars que conformen el tram urbà de la ciutat de Barcelona. Aquesta illa estaria delimitada pel carrers Font de Sant Miquel, Ciutat, Templers i Gegants, conformant un espai d'uns 2000 m² que sembla estaria ocupat per dues domus separades per un petit carreró central.

A partir d'aquest tram original d'època fundacional es van iniciar una sèrie de transformacions en l'organització de la ciutat que en principi eren de caràcter local i no afectaven a les àrees externes a la pròpia *insula*. Entre les reformes conegudes que afecten a l'entorn de la zona d'excavació destaca la construcció, cap a començament del segle II d'unes termes en la *insula* situada a l'altre costat del carrer Font de Sant Miquel. No sembla que aquesta actuació afectés més enllà de l'interior de la pròpia *insula*, a banda de l'obertura d'una canalització de desguàs en el carrer Font de Sant Miquel. La resta de les *insulae* van patir també les seves corresponents modificacions sense que cap d'aquestes obres impliqués aparentment una alteració de l'estructura ortogonal que els romans van donar a la ciutat en el moment de la seva implantació. Sembla que es van produir, en tot cas, modificacions en els nivells de circulació en imposar-se la tendència a reduir el desnivell natural del Mont Tàber a base de recreixer les zones més properes a la muralla per igualar-les poc a poc amb la cota de la zona central.

Les diferents excavacions arqueològiques realitzades al conjunt de la ciutat i que afecten jaciments amb nivells d'aquests cronologia han permès desmentir les afirmacions, realitzades fonamentalment a partir de la documentació escrita, que es referien a l'existència de successives destruccions de la ciutat arrel de la conquesta visigòtica primer, musulmana després i finalment com a conseqüència de la razzia d'Almanzor el 985. Tot fa

pensar, en canvi, en un llarg procés evolutiu en el què els edificis van ser desmuntats sistemàticament reutilitzant tots els materials que es poguessin fer servir per a les noves construccions.

Els pocs documents existents sobre aquest període suggereixen una descripció de paisatge urbà de cases distribuïdes al llarg dels carrers principals, però també de considerables espais lliures. La concentració principal d'habitants devia situar-se en el costat nord-est de l'àrea emmurallada. Sobre el tipus de cases no se'n pot dir gran cosa, tot i que n'hi havia tant d'un com de dos pisos i, tot i que cap dels documents esmenta de manera específica els horts, n'hi devia haver un nombre considerable. Quan era possible les cases disposaven d'un pati o d'un a eixida a la part posterior. Hi ha evidències de la formació d'un segon nucli poblacional entorn a la porta del Regomir, així com, a mitjan segle X de la formació dels primers suburbis fora del recinte de les muralles.

En la zona on se situa l'excavació la gran transformació urbanística va venir donada per la construcció, entorn al segle X de l'església de Sant Miquel sobre les estructures de les antigues termes, el mosaic del fons d'una de les piscines de les quals es va utilitzar com a paviment del nou temple. En el període comprès entre el 951 i el 985 l'església de Sant Miquel era la receptora d'un gran nombre de donacions i ben aviat va adquirir un cementiri d'una certa importància. També davant d'aquest mateix temple està documentada una plaça *plateam ante Sancti Michaeli arcangeli*.

A finals del segle X, concretament el 985, es produeix la razzia d'Almanzor que tradicionalment s'havia associat a una important destrucció de la ciutat. Sembla que en els moments previs a l'atac les dimensions de Barcelona eren més petites que en època romana. Fins i tot dins l'àrea emmurallada es trobaven considerables espais buits i el poblament era restringit en gran part al barri al voltant de la catedral i del palau comtal. Les relíquies de l'antiguitat es veïen en altres llocs enmig de parcel·les hortícoles i vinyes.

Respecte als efectes reals de l'atac d'Almanzor a la ciutat cal dir que no hi ha evidències directes de destruccions, almenys pel que fa a la zona emmurallada. Només en la zona propera a la porta del Regomir es documenta una reconstrucció de les defenses de la ciutat entorn al 1032. Sembla per tant probable que les zones que van rebre un major impacte van ser els suburbis fora muralles, mancats d'elements defensius, més que no la ciutat en si. De tota manera actualment no disposem de dades concloents ni en un sentit ni en l'altre.

El major nombre de documentació conservada respecte al període posterior a l'atac del 985 permet precisar millor l'evolució general de l'urbanisme de la ciutat. Així sabem que a mitjan segle XI l'església de Sant Miquel apareix documentada com a parròquia i que en el període 1056-1059 va patir diverses obres de millora. Anys més tard, el 1077, es documenten donacions per a la construcció d'un campanar per aquesta església.. Pel que fa a l'entorn del temple sembla que mentre a la zona situada entre Sant Miquel i les muralles va patir nombroses transformacions, l'espai localitzat entre l'església i la porta de Regomir es va mantenir relativament lliure d'edificis fins al segle següent.

La visió general de la ciutat l'any 1100 era força diferent del que havia estat un segle abans. A l'interior de les muralles el centre d'interès consistia encara en la zona de la

catedral. La nova seu romànica era envoltada pels cementiris i les seves dependències mentre que el plànol dels carrers era identificable amb el d'avui. Les cases eren de dues categories principals: aquelles que eren purament residencials i les que incloïen tallers, que es trobaven principalment a l'àrea compresa entre el palau comtal i el mercat. Hi ha nombroses indicacions en la documentació que parlen de reconstrucció general després de mitjan segle: el mot casa, més adient per a l'ús en contextos rurals, cau en desús a favor de *domus*; els solaris o sales de primer pis, juntament amb els seus baixos adjunts van esdevenir corrents; la construcció de pedra i morter per a les sales principals i escales es va convertir en cada cop més freqüent, encara que es va mantenir la tapia com a material habitual. Algunes cases que no s'aixecaven contra les muralles començaren a incloure *pinnacula*, probablement torres baixes que imitaven les torres de les cases edificades en la línia de les muralles de la ciutat; clavegueres i pous negres són documentats en augment, cosa que implica l'existència de comunes dins de les cases, mentre que en general s'obté una impressió de cases que es construeixen en un sol bloc, més que no en unitats separades, amb un pati més petit que abans, i més a prop dels seus veïns, proximitat que causa disputes.

A la part sud de la ciutat el model era similar tot i que la densitat de les cases era molt més baixa; així, els patis més grans podien continuar existint, com també cuines separades, pous i cellers. Fora de les muralles tingué lloc un desenvolupament notable a partir de 1060, especialment al voltant del mercat. Les cases eren en general més simples que les d'intramurs, i els horts eren encara freqüents.

Durant el segle XII hi va haver pocs canvis en el sector sud de la ciutat, amb l'excepció de la construcció d'edificis a la zona del carrer Lladó recolzats en la muralla i que sembla que es tractava, més que d'edificis nous, de la restauració d'estructures de feia temps. Aquesta part de la ciutat devia experimentar molta demanda per part d'eclesiàstics de fora de la ciutat: hi havia residències del bisbe de Vic, dels abats de Sant Benet de Bages i de Sant Llorenç del Munt, com també la dels templers, juntament amb una propietat més petita pertanyent a Santa Maria de Ripoll. D'una manera similar, les poques famílies nobles i de cavallers residents a la ciutat al segle XII també semblen haver afavorit aquesta zona. Només en l'àrea prop de les tres esglésies parroquials hi ha signes de que s'hi desenvolupa activitat artesanal. En tot cas es tracta d'un moment de desenvolupament dels suburbis de la ciutat fins a assolir una àrea urbana que s'apropava a les 60 ha, el doble del que es documentava un segle abans.

A les darreries del segle XII i durant la primera dècada del XIII la ciutat començava a exhibir símptomes de tensió a causa de la manca d'espai: les disputes entre veïns sobre les parets mitgeres de llurs propietats, les finestres intruses o els drets de drenatge, les molèsties diàries d'una ciutat activa estreta, eren una cosa corrent. Aquesta situació es va traduir al llarg del segle XIII en la intensificació del creixement i de la trama urbana a l'exterior de la ciutat emmurallada, especialment en direcció al mar. L'interior de la ciutat, en canvi, sembla haver patit poques modificacions. Respecte al nostre sector només es té notícia del tancament d'un carrer prop de l'església de Sant Miquel el 1278.

D'altra banda, la construcció de la nova muralla a partir de 1260 deixarà completament sense funció defensiva l'antic mur romà, iniciant-se un llarg procés de desfiguració del nucli central de la ciutat. De tota manera el nucli primitiu de la ciutat

encara sembla mantenir una clara diferenciació amb la resta en tant que es manté com a centre de les principals institucions polítiques i religioses de la ciutat i com a residència de la classe dirigent barcelonina. La mateixa muralla romana presenta un reguitzell de palaus adossats que són clara mostra d'aquest fet, juntament amb els grans casals del carrer Lledó – per esmentar una zona molt pròpera al nostre sector.

De tota manera, no serà fins al segle XV i sobretot al segle XVI amb l'aparició dels grans fogatges detallats que permeten obtenir dades clares sobre la població de la ciutat illa per illa, que es podrà establir d'una manera més clara l'organització poblacional de la ciutat. Els estudis realitzats sobre la demografia de la ciutat de Barcelona acostumen a situar l'illa en la que es van realitzar els sondeigs com un espai amb una densitat de població més aviat baixa, amb construccions en el perímetre i un gran espai central buit en el centre de la illa que devia ser el resultat de la suma del patis o eixides posteriors de les cases situades a la façana dels carrers. Aquesta situació es manté al llarg del segle XVIII on a partir de les dades del cadastre de 1716 s'ha pogut determinar que l'illa que ens ocupa, així com les dels seu entorn té una densitat de població d'entre 200 i 400 hab/ha que podem considerar com a mitjana-baixa, si tenim present que ens trobem en el centre de la ciutat. A finals de segle, concretament el 1770, i després d'un increment generalitzat de la població de la ciutat, la densitat de l'illa havia passat a ser d'entre 700 i 1000 hab/ha.

En el segle XIX es produeix una nova fase de transformació urbana de la ciutat de Barcelona propiciada en un principi per la generació de nous espais lliures a partir de la desamortització dels convents de la ciutat, i va continuar amb l'obertura de nous eixos viaris com el carrer Ferran, Jaume I i Princesa. En un plànol de la ciutat datat el 1842 l'illa on s'ha realitzat la intervenció encara presenta el mateix aspecte que en segles anteriors, amb construccions seguint les façanes i un gran espai buit a l'interior.

A redós d'aquesta transformació urbanística que es materialitza a mitjan segle XIX es van reurbanitzar diversos espais en el centre de la ciutat i en l'entorn de l'església de Sant Miquel, temple que, ell mateix va ser enderrocat per poder ampliar l'edifici de la Casa de la Ciutat. Sembla probable que d'aquest moment datin les cases que ocupaven l'illa objecte de la intervenció abans del seu enderroc el 1960.

El 1929, amb motiu de la celebració de l'Exposició Universal de Barcelona es fan nombroses reformes en els edificis consistorials entre les quals cal destacar la construcció de l'anomenat edifici nou de l'ajuntament que ocupava el terç septentrional de l'illa. Finalment, el 1959-60 es van enderrocar la resta de les cases per tal de construir l'edifici Novíssim i generar l'espai ocupat actualment per la plaça de Sant Miquel.

INTERVENCIONS ANTERIORS

L'espai ocupat per l'actual plaça de Sant Miquel, situat en ple centre de la Barcino romana ha estat des de sempre un punt de gran interès per tal de conèixer l'evolució urbana de la ciutat des del seu mateix moment fundacional i fins a l'actualitat. De tota manera, no va ser fins a la segona meitat del segle XX que es van poder realitzar excavacions arqueològiques en aquest sector que tradicionalment ha estat ocupat per un dens teixit urbà.

En qualsevol cas, ja en el segle passat es presumia l'existència d'un conjunt termal en el tram occidental de la plaça, en aquell moment ocupat per l'església de Sant Miquel i el seu cementiri. Els indicis d'aquest fet els donava la utilització com a part del paviment d'aquella capella d'un mosaic amb representacions de tema marí (tritons i figures antropomorfes) que els historiadors del segle passat van atribuir primer a un temple i posteriorment a unes termes. Quan el 1868 l'església de Sant Miquel va ser enderrocada per unes obres d'ampliació de l'edifici de l'ajuntament, el mosaic va romandre in situ durant uns anys, fins que el 1892 va ser traslladat al Museu Municipal de Belles Arts i posteriorment, el 1932, al Museu Arqueològic on es conserva en l'actualitat (Pallarès 1969: 7-9). El 1903 Carreras Candi indica que per sota d'aquest mosaic en va aparèixer un altre de pedres blanques que cobria un conjunt de tuberries de plom.

Durant la primera meitat del segle XX no es van realitzar obres d'importància en l'entorn de l'actual plaça de Sant Miquel, per la qual cosa no es van posar al descobert noves restes arqueològiques. No va ser fins al 1960 que es va tornar a intervenir urbanísticament en la zona. En aquell moment, i per tal de construir el nou edifici de l'ajuntament i obrir l'actual plaça, es va enderrocar l'antiga illa de cases delimitada pels carrers Font de Sant Miquel, Templers i Gegants. Amb motiu d'aquella remodelació es va realitzar una excavació arqueològica en l'interior del perímetre de la zona que havia de ser ocupada pel nou edifici. Aquesta intervenció, dirigida per J. de C. Serra Ràfols amb la col·laboració de Magí Travesset, va permetre definir part de dues domus separades per un carreró, al temps que es documentaven altres restes d'època medieval i moderna¹.

Una segona intervenció arqueològica d'importància va ser la realitzada entre 1968 i 1975 per part del Museu d'Història de la Ciutat i l'Institut d'Estudis Ligurs. Aquesta excavació tenia com a objectiu establir una seqüència cronològica de les diferents etapes constructives de la ciutat i els seus edificis. L'indret escollit per iniciar aquest estudi va ser l'espai situat davant l'anomenat Edifici Nou de l'ajuntament, entre els carrers del Mico i Font de Sant Miquel. Durant les diferents campanyes d'excavació es van posar al descobert les restes d'un conjunt termal (Pallarès, 1969), que semblava confirmar les hipòtesis respecte a l'origen del mosaic de l'església de Sant Miquel.

Les Termes

Del conjunt de les instal·lacions termals van ser descobertes tres sales amb hipocaust. La situada al NO era la més espaiosa, d'uns 16 x 7 m. En el seu interior i sobre la superfície de terra d'*opus spicatum*, es conservaven alguns dels pilars que havien servit per suportar el pis superior de la cambra de calefacció. Als murs perimetrals d'*opus certum* a excepció del SE que la separava de les altres dependències, s'obrien els arcs o boques de pas de l'aire calent. Les altres dues sales eren de mida menor, 6 x 6 i 9 x 8,5 m respectivament. A la part SE de cadascuna es trobava situada la piscina. L'annexa a la del costat SO, de 7 x 1,85 m tenia hipocaust i per tant corresponia al *caldarium*. En canvi, la

¹ Vegeu al respecte TRAVESSET, M. Excavació del subsòl de l'àrea destinada a la construcció del nou edifici destinat a oficines de l'ajuntament de Barcelona, durant els anys 1960-61. dins: RAYA, M.-MIRO, B.: Memòria de la intervenció arqueològica a la plaça Sant Miquel (Ciutat Vella, Barcelona). 1989.

situada al costat NE, de 4,8 x 2,8 m, era més profunda, però sense cap sistema de calefacció, per la qual cosa devia formar part d'un *tepidarium* juntament amb la sala annexa.

Des del punt de vista constructiu, els murs d'aquesta estructura eren d'*opus certum* a excepció del mur transversal que dividia els àmbits construïts amb *opus incertum*. Els paviments eren d'*opus signinum*, com també ho era el recobriment d'impermeabilització de les piscines. Algunes de les parets conservaven part del recobriment, normalment de calç a excepció del mur extern de la piscina d'aigua freda que havia estat recobert amb rajoles en disposició reticulada.

Cap a l'extrem NO de la plaça es van localitzar també estructures de difícil identificació, com una petita dependència de planta quadrada construïda amb murs d'*opus certum* com els del *caldarii*. Aquesta dependència tenia adossada a la banda N una escala feta amb lloses de pedra. Altres construccions situades més al N completen les troballes, però la seva relació amb les termes és molt difícil: l'angle d'un dipòsit amb paviment d'*opus signinum* i dues boques de sitja.

A l'edifici termal es va constatar l'existència de dues fases constructives. La més moderna, potser del segle IV dC, es va fer sobre les restes de la primera i possiblement va ser produïda per l'esfondrament del pis superior de l'hipocaust. Per aquest motiu es trobaren sota aquest paviment gran quantitat d'elements de la decoració de la primitiva estructura. Per arribar a descobrir la primera fase constructiva de les termes va ser necessari desfer gran part de les estructures de la segona, procediment cruent que no va deixar restes d'aquesta etapa. Però aquesta actuació es va fer sobre la fase inicial, a fi de trobar les estructures que precediren en el temps a la construcció de les termes.

Com a conjunt i monument, aquesta estructura ja havia patit una destrucció important al segle passat amb motiu de l'enderroc de l'església de Sant Miquel per poder ampliar l'Ajuntament. El paviment d'aquest temple era un mosaic decorat amb temes marins que corresponia segurament al *tepidarium* o, millor, al *frigidarium* de les termes. Segons va referir Carreras Candi l'any 1903, a sota d'aquest mosaic en va aparèixer un altre de pedres blanques que cobria un conjunt de canonades de plom.

La Domus

Aquestes termes ocupaven en part la meitat NW de l'actual plaça mentre que la banda SE semblava estar dedicada a zona residencial, com ho evidenciaven les dues domus documentades durant la intervenció de 1960-61. De tota manera, aquest sector de la plaça es trobava encara poc sondejat arqueològicament donat que la intervenció de 1960 es va circumscriure a l'àrea afectada per la construcció del nou edifici mentre que la resta de l'espai fins al carrer dels Gegants, va quedar sense prospectar.

A partir de finals dels anys 80 es va reprendre l'activitat constructiva en l'àrea en virtut d'un projecte per a la construcció d'un aparcament soterrat sota la plaça. Aquest fet va requerir d'una informació actualitzada sobre el subsòl de l'àrea, tant de les zones ja

excavades amb anterioritat com de les que encara estaven intactes a fi de poder fer una valoració de l'estat de conservació i de la importància de les estructures que s'hi documentaven.

La primera intervenció en aquesta línia es va realitzar el 1989 i va consistir en la reobertura de les restes de la part NW de la plaça per tal de valorar-ne la importància i en la realització de tres sondeigs en el tram SE. Aquesta darrera intervenció, tot i que molt puntual, va permetre confirmar la presència en aquella zona d'una important casa urbana, en bon estat de conservació tot i que bastant afectada per nombroses fosses i construccions posteriors.

Un cop finalitzada aquesta primera etapa de sondeig es va iniciar, el mateix 1989, l'excavació en extensió d'una gran àrea de 450 m² situada entre els carrers de Font de Sant Miquel, Templers i Gegants, que havia de permetre obtenir una definició clara de l'estructura de les domus existents en la zona. Aquesta intervenció, dirigida per Maria Raya i Beatriu Miró, a banda de documentar les fonamentacions de les cases modernes i traces molt inconnexes d'estructures d'època baix medieval, va permetre identificar les restes d'una domus delimitada per les seves façanes NO i SO, construcció que s'integrava plenament dins la trama i estructura urbana de Barcino.

Aquesta casa, que devia ocupar un solar de forma quadrada d'uns 2000m², dels que només se'n van excavar entorn a 450, estava configurada per una conjunt d'habitacions disposades perimetralment a l'entorn d'un pati central del que es conservava tota l'estructura de l'impluvium. Es van documentar també els paviments d'opus signinum i tessellatum, en general molt deteriorats, que cobrien les diferents habitacions. De manera general aquesta intervenció va permetre estudiar l'organització de la casa i constatar l'important grau de destrucció de les estructures interiors, molt afectades per les edificacions posteriors, mentre que els murs de façana es conservaven en força millor estat.

Les façanes NE i SO, que limiten respectivament amb el *cardo minor*, avui Baixada de Sant Miquel, i amb el *decumanus minor*, avui carrer dels Gegants, estan fetes amb *opus vittatum*. Conserva part del revestiment intern d'estuc pintat amb color crema que podria correspondre al sòcol d'una decoració pintada més completa. El revestiment exterior va ser documentat al costat del *cardo minor*. Al costat oest estan situades dues entrades, una de 2,7 d'ampla, i una altra de menor, d'1 m, que correspon a una reforma posterior.

La casa era de planta quadrada i s'extenia al NE fins al carrer de la Ciutat, el *decumanus maximus*, i cap al SE fins al carrer Templaris. L'espai interior s'organitzava a l'interior d'un atri de 9 x 7 m aproximadament. Al centre hi ha una bassa rectangular de 4,2 m de longitud per 2,2 m d'amplada i 40 cm de profunditat. L'atri té una exedra en un dels costats. Al SO de l'*impluvium* hi ha un pou amb brocal monolític de 0,92 m de diàmetre i 0,65 m d'alçada. Al seu entorn i adjacent a les façanes hi ha un conjunt de *cubicula* i *vestibulum*, obert directament a l'atri. Els terres de la casa estaven coberts amb un *opus signinum*. En algunes dependències, com ara el vestíbul, el pòrtic i les habitacions del costat oest, el *signinum* conté tesselles que formen motius geomètrics en blanc i negre.

La casa va patir d'antic algunes reformes, com el tancament de l'entrada per un canal i un envà. També el pòrtic va ser reformat ja que s'alcen uns petits envans que el

tallen obliquament. Però la planta descoberta correspon ja a una reforma de la casa fundacional. Sota el signinum, a l'excavació de 1974 es van localitzar uns murs arrasats que conservaven el sòcol de pintures i restes d'un paviment d'*opus teselatum*, obres que dataven d'època d'August.

L'arc cronològic de la domus, tal com la coneixem en planta, abastaria des del moment de fundació de la colònia fins a finals del segle II o començaments del III dC. A partir d'aquest moment, tant l'estructura interna com el seu immediat espai urbà van patir una sèrie de transformacions contínues i progressives que ens portaran a veure com l'interior de la casa es transforma en un espai cada cop menor, tal i com queda reflexat en el mateix pòrtic que es veurà redefinit a través de petits envans que provocaran una progressiva desaparició de la identitat original de la casa. D'altra banda, aquest espai privat passarà a formar part de la trama urbana de la ciutat, de manera que on abans se situava l'atri, es localitzarà la intersecció de dos carrers datats dels segles VI i VII.

Un cop finalitzada aquesta intervenció, i donada la importància de les restes documentades, va quedar aturat el projecte de realització de l'aparcament soterrani a la plaça de Sant Miquel.

MOTIVACIONS DE LA INTERVENCIO I OBJECTIUS

La intervenció arqueològica objecte de la present memòria es va portar a terme amb la finalitat de sondejar l'estratigrafia arqueològica de la plaça Sant Miquel al nord-est de la zona en la què s'havia portat a terme l'excavació de 1989-90. Es tractava del darrer espai que quedava sense prospectar després de les diverses intervencions arqueològiques que s'han portat a terme a la plaça Sant Miquel en els darrers 40 anys. L'objectiu últim de la intervenció era avaluar el conjunt d'estructures de la plaça i el seu estat de conservació per tal de plantejar un projecte de construcció d'un aparcament en el subsòl amb el mínim impacte sobre les restes arqueològiques.

La intervenció tenia com a objectius, per tant, la realització d'una sèrie de sondeigs de prospecció que ens permetessin constatar el grau de conservació de les estratigrafies antigues en aquesta àrea de la plaça i, fonamentalment, comprovar la potència i entitat de les estructures arqueològiques conservades. També es pretenia poder posar-les en relació amb les documentades en les excavacions anteriors i especialment amb les de 1960 i 1990.

METODOLOGIA

Amb aquesta finalitat es va programar la realització de quatre cales de sondeig alineades les tres primeres seguint la façana de l'edifici Novíssim, davant de la zona ajardinada. La quarta cala s'havia d'obrir en l'àrea situada entre les anteriors i el sector excavat el 1990. Amb la realització d'aquests sondeigs es preveia obtenir informació suficient sobre l'estat de conservació de les estructures antigues en aquest sector i completar el panorama general de les restes arqueològiques en el conjunt de la plaça per tal de poder prendre les determinacions necessàries de cara al projecte d'aparcament.

Pel que fa a l'excavació arqueològica en si, el mètode de registre de les dades que facilita l'excavació ha estat el proposat per E.C. Harris i per A. Carandini, modificat a partir de la pràctica arqueològica en aquest tipus de jaciments i de les circumstàncies concretes de l'excavació. Per al registre objectiu dels elements i estrats que s'exhumen es realitza una numeració correlativa d'aquests denominats "Unitat Estratigràfica" (u.e.) que individualitza uns de altres. Cada u.e. té una fitxa en la que s'indica: la seva ubicació en el context general del jaciment, la seva ubicació en les plantes i seccions, la seva definició i la seva posició física respecte a les altres unitats estratigràfiques. Per a aquesta intervenció s'ha utilitzat el model de fitxa proposat per la Secció d'Arqueologia Urbana de l'Ajuntament de Barcelona. Finalment s'ha realitzat una llista-resum de les mateixes que s'incorporarà en la memòria final.

El material gràfic està compost per plantes generals i de detalls concrets que ens aporten una visió sincrònica de les fases del jaciment; seccions en les que es representa la successió estratigràfica que facilita la comprensió diacrònica de l'evolució del jaciment; i, per suposat, el material fotogràfic imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats. Quan s'ha cregut convenient, i de manera complementària per tal de millorar la documentació de l'estratigrafia del jaciment, s'han dibuixat alguns dels talls estratigràfics de les cales realitzades, així com els alçats dels murs més significatius. Finalment, i pel que fa a l'inventari del material, s'ha utilitzat el sistema, de fitxes i codificació proposat pel Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat.

DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS

Per tal d'alterar el mínim possible l'activitat normal en un punt neuràlgic de la ciutat com és la plaça Sant Miquel, la intervenció es va desenvolupar en dues fases consecutives. En la primera es van fer dos dels quatre sondeigs previstos (cales 1 i 2), un cop finalitzada la seva excavació es van tornar a omplir amb sauló i es va reposar la pavimentació abans d'iniciar la segona fase amb l'obertura dels altres dos sondeigs (cales 3 i 4). Donada la separació física entre els quatre sondeigs, n'exposarem la seqüència estratigràfica de manera diferenciada.

CALA 1

Es tracta d'un sondeig de 3 x 3 m situat a la banda més propera a l'entrada principal de l'edifici d'oficines de l'Ajuntament de Barcelona. La intervenció es va iniciar amb l'extracció per mitjans mecànics del quitrà de pavimentació de la plaça (u.e. 1), de la seva preparació de sauló (u.e. 2) i d'un nivell d'entre 20 i 40 cm de potència (u.e. 3) de runes provenint de la destrucció, el 1960, de les antigues cases que ocupaven l'illa. Per sota d'aquest nivell van començar a aparèixer estructures i es va decidir iniciar l'excavació manual del conjunt.

Un cop extret el nivell de destrucció u.e. 3 es van posar al descobert una sèrie d'estructures associables a les cases que ocupaven la zona fins al 1960. En primer lloc es va

documentar un mur (u.e. 8) d'uns 60 cm d'amplada construït pel sistema de l'encofrat perdut, format per blocs mitjans i petits de pedra lligats amb abundant morter de calç blanca i disposats en filades irregulars. A l'oest d'aquest mur, i associat amb aquest, es va documentar un paviment de rajola de 25 x 25 cm del que es va localitzar un tram d'uns 50 cm ja que la resta quedava més enllà del límit de la cala. A l'est del mur u.e. 8 es documentava un nivell (u.e. 7) format per terres de color marró fosc, amb gran quantitat de fragments de teula, tegulae, maó i fauna. Per sobre d'aquest estrat, i paral·lel al mur 8 però a l'altre extrem de la cala, es van identificar les restes d'una claveguera o canalització de desguàs formada per dues alineacions paral·leles l'una de pedres i l'altra de maons (u.e. 5). Aquesta és la única estructura que semblaria estar en funcionament al mateix temps que el mur 8 en aquesta banda de la cala. L'absència de pavimentacions o altres estructures a l'est del mur 8 fan pensar que aquest representava el final de l'edifici i que la resta de l'espai sondejat corresponia a una zona de pati o carrer. No es pot descartar tampoc la possibilitat que el paviment en aquesta banda estigués a una cota més elevada i quedés arrasat en el moment d'enderrocament de l'edifici.

També per sota del nivell de destrucció u.e. 3 es va documentar en el límit meridional de la cala un mur d'uns 80 cm d'amplada (u.e. 4), amb una direcció completament obliqua respecte al mur 8, format per blocs mitjans i petits de pedra, lligats amb argamassa de calç blanca i sorra. Aquest mur, del que es va poder documentar la trinxera de fonamentació (u.e. 9) i el seu rebliment (u.e. 10) es troba arrasat per sota dels seus nivells d'us, per la qual cosa es difícil associar-lo a un context concret, tot i que des del punt de vista estratigràfic és anterior a la fase constructiva que s'associa al mur 8. Per tant sembla representar un testimoni de les edificacions existents a la zona entre finals de l'Edat Mitjana i el segle XIX, moment en el que sembla que es van construir els edificis enderrocats el 1960.

A partir d'aquest moment la intervenció va quedar reduïda a l'espai situat entre els murs 8 i 4, on es van documentar un seguit de nivells de rebliment (u.e. 7, 11 i 13) formats per terres i major o menor proporció de restes constructives (teules, tegulae, maons, calç). La cronologia d'aquests estrats caldria centrar-la segurament en l'edat mitjana, tot i què és difícil fer-ne una precisió cronològica clara donada l'abundància de materials residuals d'època tardorromana i la migradesa i difícil atribució cronològica dels materials medievals (normalment fragments sense forma de ceràmica grisa). Aquests estrats amortitzaven una paret (u.e. 12) que apareixia paral·lela al tall oriental de la cala. Es tractava d'un mur format per blocs mitjans de pedra sense escairar, lligats amb terra i disposats de manera força irregular. Per sota del rebliment u.e. 13 es van documentar les restes d'un paviment de calç (u.e. 14) que semblava estar en relació amb el mur 12. D'altra banda, i associables a la fase d'utilització de l'espai que representava el paviment 14 es van documentar també altres elements com una taca de cendres (u.e. 16), o una cubeta circular (u.e. 19) amb rastres de rubefacció i que podria correspondre a una petita llar de foc.

Per sota d'aquests elements es va localitzar un nivell de rebliment (u.e. 18) format per terres argiloses que cobria les restes d'una paret (u.e. 20) que formava cantonada per la banda septentrional amb el mur 12 al que s'adossava. Es tractava d'una construcció feta amb blocs de pedra de forma rectangular, alguns d'ells força allargats i lligats amb terra. Cal remarcar que en el parament es trobava integrat també algun fragment de tegula romana.

Un cop extret el nivell u.e. 18 es va localitzar un estrat (u.e. 21) format per terres de color vermellós, amb molts blocs de pedra de tamany petit i mitjà que baixava de manera atalussada des de la intersecció dels murs 12 i 20. S'hi va documentar un molí de ma de basalt, partit en dos fragments. La forma, posició i composició d'aquest estrat ens va fer identificar-lo com les restes de l'enderroc o de la destrucció dels murs 12 i 20.

Sota d'aquest enderroc es va localitzar un sòl d'utilització (u.e. 22), definit a partir de l'aparició de material ceràmic disposat de manera horitzontal sobre la superfície. La seva posició permet deduir que es tracta del darrer nivell d'ús de l'habitació que generaven els murs 12 i 20. La utilització d'aquest espai va suposar la generació del nivell u.e. 23 d'argiles grises amb cendres i carbonets, sobre el que es disposava el sòl u.e. 22. Aquest nivell 23 cobria la primera pavimentació de l'espai (u.e. 26) consistent en un paviment de morter de calç del que només es conservava un petit segment en el centre de la cala. Així doncs, sobre aquest paviment de calç u.e. 26, un cop desgastat, es va anar generant un sòl evolutiu la darrera fase del qual la conforma la u.e. 22.

Les restes del paviment 26 recolzaven sobre un nivell (u.e. 27) format per sorres de color vermellós-ataronjat, en el que apareixia abundant material ceràmic, fauna, vidre... que cobria un segon estrat de colmatació (u.e. 30) format per terres argiloses i runa. Aquests dos estrats van servir per colmar i anivellar l'espai per tal de col·locar el nou paviment u.e. 26. L'extracció d'aquests dos nivells també va deixar al descobert, a la banda septentrional de la cala, just per sota del mur 20, una segona paret (u.e. 24) formada per blocs de pedra lligats amb morter de calç blanca. Per sota dels rebliments u.e. 27 i 30 es va localitzar un nivell de destrucció (u.e. 29) format per pedres, ceràmica fragments de signinum, etc... que devia correspondre a la destrucció del mur 24. També s'hi va delimitar un retall arrodonit (u.e. 32), que quedava parcialment fora de la cala i que també s'ha de relacionar amb aquesta fase de destrucció.

A continuació es va localitzar un sòl d'utilització (u.e. 33) de caràcter evolutiu que es va anar formant un cop desgastat el paviment de morter de calç original i del que se'n conservaven dos petits testimonis (u.e. 34 i 36). La fase d'utilització que representen aquests elements sembla estar en relació amb el funcionament del mur 24.

D'altra banda, l'extracció d'aquests nivells va deixar al descobert a la banda septentrional de la cala, just per sota del mur 24, una tercera paret (u.e. 45) formada per blocs de pedra, lligats i arrebossats amb morter de calç de color blanc grogós. D'altra banda també, amb l'excavació del sòl evolutiu u.e. 33 va quedar al descobert la banquetta de fonamentació del mur 12.

Per sota del sòl 33 i dels paviments 34 i 36 es va documentar un potent nivell de rebliment (u.e. 37), d'entre 40 i 50 cm de potència, format per terres de color marró ataronjat, amb runes i material constructiu tot molt trinxat i alguna pedra de petit tamany. Aquest estrat s'adossava per la banda septentrional al mur 45 i per l'est a un mur (u.e. 38) format per pedres barrejades amb morter de cal blanca que cobreix la pràctica totalitat de la superfície del mur. Aquest element integrava en el seu parament una columna de pedra de Montjuïc de secció circular (u.e. 39) que interpretem com un element reaprofitat a l'interior del mur.

Aquest nivell de colmatació u.e. 37 cobria un sòl d'utilització (u.e. 47) que funcionava amb els murs u.e. 38 i 45. En la banda meridional de la cala aquest sòl, igual que la resta del sediment, havia patit un cert enfonsament (u.e. 150). Un cop extret aquest sòl i la capa sobre la que s'havia format (u.e. 40) es va documentar un paviment d'*opus signinum* (u.e. 41) força groller i de superfície poc llisa (calç, picadís de ceràmica amb fragments força grans) que presentava un lleuger pendent cap a l'oest i cap al sud. Aquest paviment s'adossava al mur 45 mentre que passava per sota de 38. D'altra banda el paviment es lliurava també a un mur (u.e. 43), paral·lel a 45, d'uns 30 cm d'amplada i format a base de maons i pedres lligats amb morter de calç i sorra. Aquest mur es trobava arrasat a nivell del paviment 41. Al sud de 43 i a la mateixa cota que el *signinum* es documentava un paviment de maons quadrangulars algun dels quals havia cedit, provocant l'enfonsament parcial del sediment en aquella zona (u.e. 150).

A partir d'aquest moment la intervenció es va circumscriure a la zona afectada per l'enfonsament del paviment de maó. Aquest fet va permetre comprovar com el mur 43 disposava d'un arrebossat pintat de color ocre a la seva banda meridional, fins a un punt situat a uns 20 cm per sota de la superfície d'arrasament del mur on també es documentava una petita rebaba del morter que semblava indicar el punt on s'havia localitzat el paviment associat a aquesta banda del mur 43. De tota manera, tot i que l'espai excavat era molt reduït, semblava que l'estratigrafia situada al sud de 43 hagués desaparegut i només es van poder documentar estrats de rebliment associables al moment de col·locació del paviment de maons u.e. 46.

Un cop finalitzada l'excavació en aquest punt es va donar per concloua la intervenció a la cala-1.

Conclusions de la Cala-1

La intervenció arqueològica duta a terme a la cala-1 ha permès estudiar la seqüència estratigràfica i estructural en aquest punt de la plaça Sant Miquel. A nivell general podem distingir una sèrie de fases constructives.

Fase I: Època Romana

A partir de les successives intervencions arqueològiques dutes a terme en l'entorn de la plaça Sant Miquel es va definir la presència en aquesta zona d'una domus a la que s'atribueix una cronologia entorn al moment fundacional de la Colònia cap al segle I. Corresponents a aquesta primera fase es documenten en la cala 1 una sèrie d'estructures. En primer lloc el mur u.e. 45, construït en *opus vittatum* i un de paral·lel (u.e. 43), que es va documentar completament arrasat i del que no es va poder observar el tipus constructiu. Aquests dos murs delimitaven un espai de 1, 5 m d'amplada pavimentat amb *opus signinum* que arran del mur 45 semblava formar una mitja canya, tot i que força malmesa. En el costat meridional del mur 43, en el petit espai en el qual es va poder dur a terme l'excavació arqueològica, es va observar que el nivell de circulació era lleugerament més baix (uns 20 cm aproximadament) conservant-se en aquest punt l'arrebossat exterior amb pintura del mur 43.

La funcionalitat d'aquest espai és difícil de precisar tota vegada que no disposem dels seus murs de tancament oriental i occidental. De tota manera l'escassa amplada de l'estructura sembla indicar que es tractaria d'un corredor que devia donar accés a *cubicula* a banda i banda. Pel que fa a la seva cronologia es fa molt difícil de precisar ja que només s'han excavat els seus nivells d'abandonament i no els de construcció. De tota manera semblaria estar en relació amb els moments inicials de la domus, en el segle I i la seva utilització es perllongaria fins a un moment impossible de precisar, però que en principi situem entorn als segles III o IV.

Fase II: Baix Imperial

En un moment indeterminat que situem entorn als segles III-IV es va produir un canvi important en l'organització del sector. En primer lloc es va ampliar l'habitació arrasant el mur 43 fins a la cota del paviment de signinum. A continuació es va compartimentar l'espai amb la construcció d'un mur perpendicular a 45 fet amb opus caementicium (u.e. 38) i que incorporava en el seu parament, just en la zona que el mur havia de salvar el desnivell entre la cara interna i externa del mur 43, una columna de pedra. Seguidament es devia terraplenar l'habitació situada a l'altre costat de 43 per tal de crear una superfície uniforme amb la cota del signinum. Sobre aquest nou espai es va col·locar un paviment de *pedales*.

En un primer moment aquest espai va funcionar amb el signinum i el paviment de pedales, tot i que amb posterioritat es va generar un segon nivell d'utilització, una mica més alt marcat per un paviment de morter de calç (u.e. 47). Aquest espai sembla que es troba en ús fins al segle VI, moment en el qual es produeix el seu enderrocament (u.e. 37) i l'amortització complerta del mur 38.

Fase III: Tardorromana I (Segles VI-IX)

En un moment impossible de determinar amb exactitud, però en tot cas posterior al segle VI, moment de l'amortització del mur 38, es va procedir al recreixement del mur 45 mitjançant la paret 24 i sembla que es va tornar a unir els espais a banda i banda de l'antic mur 38. Aquesta àrea es va pavimentar amb un nivell de morter de calç del que només se n'ha conservat un petit testimoni (u.e. 34).

Fase IV: Medieval I (segles IX-X)

No sabem en quin moment es va transformar novament aquesta zona donat que la majoria dels materials recuperats en els nivells d'amortització del paviment 34 tenen caràcter residual amb una cronologia de segles IV-V. En tot cas sembla clar que no es va produir un enderroc de les estructures sinó que més aviat sembla que es va decidir procedir a un recreixement els nivells d'ocupació amb l'abocament de residus (u.e. 27 i 30). Aquesta actuació va provocar la necessitat de créixer el mur 24, fet que va generar la construcció de u.e. 20. En l'altre costat de la sala es va tornar a compartimentar l'espai amb la construcció del mur u.e. 12, que tenia la mateixa orientació, tot i trobar-se lleugerament més avançat, que l'antic mur u.e. 38. Aquest nou espai es va pavimentar en un primer moment amb un

nivell de morter de calç (u.e. 26), però amb el temps va generar un sòl d'utilització (u.e. 22) en el que es van recuperar diversos fragments de sitra de ceràmica espatulada que són els que aporten la cronologia de segles IX-X per a la seva formació.

Fase V: Medieval II (Segles X-XI)

L'abandonament i amortització de l'espai generat pels murs 12 i 20 i que va generar la deposició dels estrats u.e. 21 i 18 es va realitzar en un moment que nosaltres situem entre els segles X i XI per la posició relativa de l'estratigrafia documentada donat que els materials recuperats en aquests nivells corresponen a cronologies anteriors i tenen, per tant, caràcter residual.

En aquest moment es procedeix a la colmatació de la zona que inclou el mur 20. L'espai resultant es pavimenta novament amb un nivell de morter de calç (u.e. 14). Desconeixem les dimensions de l'àrea ja que només conservem el límit marcat pel mur 12, mentre que en la resta de costats el paviment segueix fora de la zona del sondeig.

Fase VI: Medieval III (Segles XI-XIII)

El mur de la fase medieval, u .e. 4 es trobava tallat en una sèrie d'estrats de rebliment (u.e. 7, 11 i 13) que colmaten les estructures anteriors i que refermen la hipòtesi de l'absència de referents constructius a la vista en el moment de l'aixecament del mur 4. Aquests abocaments van suposar un creixement de gairebé un metre de la cota de circulació per la zona.

Fase VII: Baixmedieval/Moderna

Correspon a aquest moment el mur u.e. 4 que apareix en el tall meridional de la cala. Està format per blocs mitjans i petits de pedra, lligats amb argamassa de calç blanca i sorra, conservant-se només a nivell de la fonamentació i parcialment les dues primeres filades que semblen correspondre a un aparell bastant irregular. La seva orientació és molt diferent a la que presenten els murs de les cases modernes. El seu nivell de circulació es trobava més amunt de la cota d'arrasament de la plaça, per la qual cosa no és possible determinar-lo, tot i que sembla que se situaria a un nivell molt similar al del paviment de rajoles de la casa moderna.

La presència d'aquest mur i especialment la seva orientació fan evidents les diferències entre la trama urbanística medieval i la romana en aquest punt, on en el moment de la construcció de les edificacions a les que s'associa el mur 4 els referents al traçat anterior devien haver desaparegut completament.

Pel que fa a la cronologia d'aquesta fase és molt difícil de precisar ja que els materials associats al moment de construcció del mur no són gaire significatius. De tota manera cal situar-la en un moment posterior als segles XI-XIII que és la cronologia proposada per als nivells de rebliment sobre els que es va construir aquest mur.

Fase VIII (1850-1998)

Durant aquest període va estar en funcionament l'illa de cases compresa entre els carrers Gegants, Font de Sant Miquel, Templers i l'antic edifici de l'ajuntament. Si seguim les planimetries antigues que es conserven de la zona abans de l'enderroc de les cases, els murs que apareixen semblen correspondre a l'edifici del núm. 6 del carrer de la Font de Sant Miquel. Associem a aquest edifici el mur u.e. 8 i el paviment de rajoles u.e. 6. que ocupen el quart occidental de la cala, mentre que a la resta del sondeig es documentava un nivell (u.e. 7) d'amortització clarament anterior a la construcció de l'edifici modern. Sembla clar, doncs, que a l'est del mur 8 el nivell de circulació en el moment de funcionament de les cases era més alt i que per tant va ser rebaixat en el moment de l'anivellament posterior a l'enderroc dels edificis. És possible que es tractés d'una zona de pati situada a la part del darrera de la casa. Aquesta hipòtesi es podria refermar per la presència d'una claveguera de desguàs formada per dues alineacions de blocs de pedra (u.e. 5) que aparegué a l'extrem oriental de la cala i amb una orientació paral·lela a la del mur de tancament de l'edifici modern. De tota manera no existeix una relació física directa entre les dues estructures per la qual cosa és impossible de demostrar aquesta interpretació.

Fase IX (1960-1998)

Es tractaria de les obres associades a la construcció de l'edifici novíssim de l'ajuntament i l'ampliació de la plaça Sant Miquel que va tenir lloc entorn dels anys 1960-61. Durant aquells treballs es van enderrocar les antigues cases que ocupaven la zona fins a nivell del paviment de la planta baixa i es va generar un nivell de runes que cobria les edificacions (u.e. 3) fins assolir el nivell de preparació del paviment de la nova plaça i del que només es conserva la darrera formulació constituïda per una capa de quitrà (u.e. 1) i la seva preparació de sorres (u.e. 2). La funcionalitat d'aquest espai durant aquest període seria el de plaça pública.

CALA 2

Es tractava d'un sondeig de 3,5 x 4 m situat a la mateixa alçada però 2,8 m al nord de la cala-1. L'estratigrafia inicial a la cala-2 era molt similar a la que es va documentar en el primer dels sondeigs. Així per sota del nivell de quitrà de pavimentació de la plaça (u.e. 1) i de la seva preparació de sorres (u.e. 2), es documenten les restes de l'enderroc de les cases que ocupaven la zona abans de l'obertura de la plaça els anys seixanta del segle XX.

Per sota d'aquest nivell de runes (u.e. 49), que per altra banda presentava molt poca potència (uns 20 cm), apareixia ja el paviment corresponent a la planta baixa d'una d'aquestes cases. Es tractava d'un enrajolat (u.e. 50) que presentava diverses reparacions i que en termes generals podíem dividir en dues àrees, la més oriental amb rajoles de 25 x 25 cm força desgastades i la més occidental de peces de 20 x 20 que es trobaven més senceres fet que fa pensar que es podria tractar d'una reparació del paviment primitiu. També per sota de l'enderroc es documentaven, en el límit septentrional de la cala, les restes d'un mur (u.e. 55) format per maons i blocs de pedra de tamany mitjà i petit, tot lligat amb morter de calç blanca i sorra i que interpretem com el tancament de la casa a la que s'associa

l'enrajolat u.e. 50.

Aquest paviment presentava dos retalls rectangulars, el primer (u.e. 53), de 95 x 50 cm, es trobava situat al costat meridional de la cala i semblava correspondre més aviat a l'aixecament accidental d'un grup de rajoles. El segon retall, u.e. 51, de 70 x 50 cm, servia de boca per a una petita arqueta d'uns 40 cm de fondària feta amb maons i en l'interior de la qual es va documentar un bací de ceràmica. A la vista d'aquests elements hem d'interpretar aquesta estructura com un lloc de recollida d'aigües brutes de la casa. Finalment, també es van detectar un total de tres petits retalls alineats (u.e. 54) que semblaven correspondre a les empremtes corresponents a pilars de suport (segurament de fusta) que caldria relacionar a alguna estructura aèria situada dins la casa.

Un cop documentades les estructures associades al funcionament de les cases que ocupaven l'illa que es va enderrocar en el moment de construcció de l'anomenat edifici novíssim de l'ajuntament de Barcelona i de l'ampliació de la plaça Sant Miquel, es va procedir a l'aixecament de l'enrajolat u.e. 50. Per sota de la preparació de morter de calç blanca del paviment es va documentar un estrat d'anivellament (u.e. 57) format per terres i runes que serviria per amortitzar les estructures anteriors en el moment de construcció de les cases. En aquest estrat, tot i què barrejat amb materials moderns que centraven la cronologia (com ara un fragment de plat de la Ditada), començaven a aparèixer ja materials de cronologia tardoantiga o fins i tot alt imperial.

Aquest estrat d'anivellament cobria les restes d'un mur (u.e. 58) aproximadament paral·lel a 55 i del que només quedava una filada corresponent a la part baixa de la fonamentació. En la cantonada sud de la cala, i quedant en part fora d'aquesta, es va documentar una estructura rectangular de 1 metre d'amplada, delimitada per un muret de maons de 15 cm d'amplada i que vam identificar com les restes d'una fossa sèptica. A l'interior de l'estructura, que havia patit diverses modificacions, es van documentar tres nivells de rebliment (u.e. 61, 62 i 65). Pels materials ceràmics que es documenten en aquests estrats sembla que el pou es devia abandonar cap a mitjan segle XVI (la cronologia ve donada per la presència de ceràmica decorada amb reflex metàl·lic valencià amb decoracions del tipus "solfa") i es va finalitzar la seva colmatació cap a començaments o mitjans segle XVII (ceràmica decorada amb reflex metàl·lic del tipus pinzell-pinta).

En el costat NW de la cala, just en el punt on s'acabava el mur 58 es va documentar un estrat (u.e. 69) format per terres de color marró fosc, mitjanament compactes amb algun bloc petit de pedra. Aquest nivell cobria les restes d'un mur (u.e. 82) de 50 cm d'amplada que travessava la cala en direcció N-S i estava format per blocs mitjans i petits de pedra sense treballar i disposats en filades irregulars.

El mur 58 tallava un estrat (u.e. 66) format per terres de color marró clar amb restes de runa que cobria la boca d'una sitja piriforme amb base plana (u.e. 72) que es trobava conservada pràcticament en la seva totalitat. Feia uns 2,2 m de fondària i tenia un diàmetre màxim de 1,2 m. Estava reblerta per un gran nivell d'abocament (u.e. 71) format per terres de color marró clar, bastant soltes i barrejades amb moltes pedres de tamany mitjà i petit. Per sota, i acabant de reblir el fons de la sitja es van identificar altres dos nivells d'escassa potència (u.e. 87 i 88). L'excavació dels rebliments de la sitja va permetre comprovar que aquesta havia tallat en el moment de la seva obertura un mur (u.e. 89) de 37

cm d'amplada i direcció N/S, format per blocs mitjans de pedra lligats amb abundant morter de calç blanca i sorra i que semblava correspondre a la fase romana de la plaça. D'altra banda es van recuperar, formant part del nivell u.e. 88, alguns trossos de paviment de *signinum* també relacionables amb la destrucció d'aquests nivells més antics. Pel que fa a la cronologia de l'amortització d'aquesta sitja, tot i què la immensa majoria dels materials recuperats corresponen a època tardorromana, s'ha pogut recuperar també un petit lot de ceràmica grisa medieval, que tot i ser massa escàs per aportar-nos una cronologia precisa, si que permet situar, al nostre entendre, la colmatació de la sitja en un moment central dins l'edat mitjana (potser segles XI-XIII).

No es va documentar cap nivell d'utilització associable a aquesta sitja o al mur u.e. 82, tot i que en un extrem de la cala, i per sota del mur u.e. 58 es va localitzar una taca d'argiles vermelloses (u.e. 75) que semblarien correspondre a un paviment que per les seves cotes es podria relacionar amb aquests dos elements.

La sitja estava oberta en primera instància en un potent estrat d'amortització (u.e. 70) sobre el que també s'assentava el mur u.e. 58. Aquest estrat, d'uns 70 cm de potència i format per terres de color grisós, força netes de pedres i runa cobria una sèrie d'estructures que semblaven correspondre a la fase antiga del jaciment. Concretament es va documentar un mur amb direcció est-oest (u.e. 86) format per blocs mitjans i petits de pedra lleugerament retocats en la seva cara més externa, lligats amb terra i disposats en pseudofilades irregulars.

Per sota de l'estrat u.e. 70 es va documentar un nivell de rebliment (u.e. 92) format per terres de color marró-vermellós, amb inclusions de petits fragments d'argila premsada i nòduls de calç sobre el qual s'assentava el mur u.e. 82. A continuació es va localitzar un nivell (u.e. 94) format per terres de color marró clar força fines. En aquest estrat s'obria, en el costat SE de la cala, un retall irregular (u.e. 93) reblert per un estrat (u.e. 95) format per terres de color marró-grisós amb blocs de pedra de tamany mitjà i petit. Dins d'aquest nivell es van localitzar diversos fragments de ceràmica espatulada la cronologia de la qual caldria situar entorn als segles IX-XI (Riu, 1998).

Aquest nivell (u.e. 94) recolzava sobre un estrat (u.e. 99) format per blocs mitjans de pedra que apareix en tota una franja al llarg de la cala al sud del mur u.e. 86 i que podria estar relacionat amb la destrucció d'aquesta estructura. Malauradament, el nivell va resultar ser completament estèril i per tant no disposem d'elements suficients com per establir-ne de manera definitiva la cronologia.

Immediatament per sota d'aquest nivell es documentava un estrat format per terres de color marró clar (u.e. 100). A l'alçada d'aquest estrat, es podia comprovar l'existència d'un important canvi en l'aparell del mur u.e. 86 que indicava l'existència d'un mur anterior (u.e. 117) amb la mateixa direcció que 86 però amb una disposició morfològica completament diferent. Es tractava d'un mur construït a base de blocs de diferents tamanys dipositats de manera aleatòria i lligats amb abundant argamassa de calç. Desconeixem l'amplada d'aquesta estructura ja que a pocs centímetres darrera seu apareixia el mur de tancament de la casa moderna (u.e. 55) resultant impossible realitzar l'excavació de l'espai entre les dues estructures.

Aquest nivell, u.e. 100, que entenem com un estrat d'abandonament, recolzava sobre una capa de cendres griseses d'entre 1 i 2 cm de potència que hem d'interpretar com un sòl d'utilització associat al moment de funcionament del mur u.e. 86. Dins d'aquest estrat u.e. 100 es va recuperar un fragment de llàntia de les que s'anomenen de "piquera" de producció musulmana i amb nombrosos paral·lels a al-Andalus amb cronologies situables entorn als segles X-XI (Azuar, 1989: 144). A continuació es va poder identificar un nou nivell d'abandonament (u.e. 102) format per terres de color marró clar, mitjanament compactes. Un cop extret aquest estrat, es va poder comprovar com el mur 117 recolzava sobre un altre d'anterior (u.e. 118) també d'amplada indeterminada i construït amb parament d'*opus vittatum*. Aquest fet indicaria que ens trobem davant les restes d'un edifici clarament corresponent a època romana.

A continuació de l'estrat d'abandonament 102 es va identificar un segon sòl d'utilització format per una fina capa de terres cendroses (u.e. 103) que donada la seva posició semblaria estar en relació amb el funcionament del mur u.e. 117. Per sota es documentava un nivell de rebliment i amortització (u.e. 104) format per terres de color marró clar, bastant fines i soltes i amb relativament poc material. Aquest estrat tapava un mur (u.e. 89) de 37 cm d'amplada i perpendicular a 118 que està format per blocs mitjans de pedra lligats amb abundant morter de calç blanca i sorra. Aquesta estructura és la mateixa que apareixia parcialment retallada en el fons de la sitja u.e. 72 i donades les seves característiques i la seva posició relativa sembla funcionar contemporàniament a 118.

A 104 el succeeixen altres dos nivells de rebliment (u.e. 105 i 106) diferenciats simplement perquè es troben a banda i banda del mur 89. Per sota es localitzen les restes de dos murets (u.e. 90 i u.e. 108) perpendicular el primer i paral·lel el segon al mur u.e. 89. Es tracta d'estructures molt precàries fetes en sec i a les que no sembla associar-se cap nivell d'utilització clar. Haurien de correspondre a utilitzacions molt marginals de l'espai, realitzades quan encara era visible el mur 89.

Aquests dos murets recolzaven sobre una sèrie de nivells de colmatació (u.e. 109, 111, 115 i 116) sota dels quals es documenta ja el substrat natural, tret de la zona més propera al mur u.e. 118 del que es conserva una petita rasa de fonamentació (u.e. 113).

Conclusions a la Cala-2

La intervenció arqueològica duta a terme a la cala-1 ha permès estudiar la seqüència estratigràfica i estructural en aquest punt de la plaça Sant Miquel. A nivell general podem distingir una sèrie de fases constructives.

Fase I: Època Romana

En aquest sector es va poder documentar també una porció de la domus apareguda en la cala 1. En aquest cas es va identificar el mur de tancament fet amb *opus vittatum* que es troba perfectament alineat amb el que es va documentar a la cala-1. Perpendicular a aquest es va localitzar un mur d'uns 35 cm d'amplada construït amb *opus cemicium* que devia delimitar el tancament d'un espai de la domus en aquest indret. El caràcter extremadament puntual de la intervenció no ens ha permès obtenir més dades respecte a

quina podria ser la funcionalitat de l'espai delimitat per aquests dos murs, tota vegada que no s'ha conservat la pavimentació corresponent a aquest espai.

Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

Els dos murs esmentats anteriorment són els únics elements que es conserven de l'antiga domus de la que no ha quedat rastre del nivell de circulació segurament a causa de la destrucció del seu paviment en un moment difícil de determinar però que en tot cas sembla correspondre com a mínim al segle V, que és la datació que s'atribueix a l'estrat 111 que es va delimitar en la part més baixa de la cala, cobrint la roca natural.

Per sobre d'aquesta destrucció del que devia ser el paviment de signinum de l'habitació, es van localitzar una sèrie de nivells de rebliment i ocupació de caràcter més aviat residual donat que no s'ha detectat cap pavimentació consistent que en marqui els nivells de circulació. Conservem les restes d'una mena de bancs adossats (u.e. 90 i 108) que ens estan marcant un nivell d'ocupació per sobre dels estrats 109 i 115. La cronologia de 109 és difícil de precisar donat que juntament amb materials ceràmics i numismàtics clarament situables en els segles V-VI es documenten algunes peces de ceràmica comuna de cocció reductora la cronologia de la qual tant es podria mantenir dins d'aquest àmbit cronològic com avançar-se fins als segles IX-X.

El que queda molt clar a partir de l'estratigrafia conservada és que durant tot aquest període es produeix un creixement constant de la cota del nivell de circulació a la zona fins al punt que s'acaba per amortitzar completament el mur 89 i cal recreixer el mur 118 amb 117 i 86. Aquesta aportació continuada de sediments no s'acaba amb l'amortització de 89 sinó que continua ja amb tot l'espai unificat, on es localitzen dos nivells de circulació successius (u.e. 101 i 103) caracteritzats per ser simples estrats de terres cendroses lleugerament més compactes en la seva superfície.

La cronologia d'aquests nivells tampoc no queda gaire clara donada la presència d'una quantitat ingent de materials d'època tardorromana (segle VI) ben datats entre els que es troben ceràmiques amb cronologies que podrien, o no, anar força més enllà d'aquesta cronologia.

En tot cas sembla clar que en aquest període cronològic encara es manté l'ocupació de l'espai arquitectònic original de la domus romana ja que sembla que encara funciona l'antic mur 118 successivament recrescut amb 117 i 86. Es fa difícil esbrinar la funcionalitat d'aquests espais durant el període, però sembla que es tracta més aviat d'una ocupació marginal, donada la manca de paviments construïts.

Fase III: Alt-Medieval

Bé definida a partir de l'estrat u.e. 100 que és l'únic en el que s'ha pogut documentar, a banda del material tardorromà del segle VI un únic fragment de ceràmica d'origen islàmic que permet portar la cronologia de la seva deposició a l'entorn dels segles X-XI. La seva presència en aquest punt no vol dir que alguns dels nivells anteriors i fins i tot tota l'estratigrafia de la cala no pugui correspondre també a aquest mateix període

cronològic.

En aquest moment semblen detectar-se una sèrie d'abocaments, probablement acompanyats de la destrucció parcial del mur 86 i que culminen amb la deposició d'un gran nivell de rebliment (u.e. 70) que colmata completament les estructures romanes i en la superfície del qual se situarà, amb poques variacions, la cota de circulació fins al 1960. El resultat d'aquests abocaments massius que semblen datar-se entorn als segles X-XI és un creixement de 1,4 m del nivell de circulació a la zona.

Resulta difícil explicar, amb les dades de què disposem en el moment actual, el perquè d'aquest creixement dels nivells de circulació que arriba fins als 2 m si prenem com a referència la cota de paviment d'època romana. A tall d'hipòtesi es podria apuntar com a possibilitat, sense que disposem de cap argument definitiu que ho recolzi que aquest creixement estigués en relació amb el creixement a l'entorn de l'església de Sant Miquel d'una necròpolis d'inhumació que portés aparellades modificacions de tot l'entorn més immediat del temple.

Fase IV: Medieval

En aquest moment la trama arquitectònica de la zona ja no es regeix per les alineacions generades en el moment de funcionament de la domus, sinó que, un cop colmatades les estructures antigues s'inicia una nova etapa. El nivell de circulació d'aquesta fase estaria una mica més amunt de la cota màxima de l'estrat u.e. 70 que sembla haver estat lleugerament retallat ja que no se n'han conservat ni el nivell de paviment (més enllà d'un petit testimoni, u.e. 79) ni la boca de la sitja. Sobre aquesta cota es van obrir una sèrie de sitges, una de les quals (u.e. 71) es va poder excavar completament donat que quedava en l'interior de la cala. Una segona sitja (u.e. 98) quedava majoritàriament fora de la cala i en el tall del sondeig es van documentar traces d'altres estructures similars. Respecte a estructures construïdes, només conservem d'aquest moment el mur u.e. 82, construït amb blocs lligats amb terra.

Pel que fa a la cronologia, tot i que en tots aquests nivells de rebliment continuen apareixent principalment materials residuals d'època tardoantiga, s'han pogut identificar alguns fragments de ceràmica grisa medieval que semblen aportar una cronologia de segles XI-XIII per al funcionament d'aquestes estructures i la seva amortització. Malgrat tot, l'escassa entitat de la zona prospectada impedeix acotar de manera més clara les cronologies dels estrats localitzats.

Fase V: Baix-Medieval / Modern

Aquesta fase ve determinada per la colmatació de les sitges de la fase anterior i del mur 82. A continuació es va construir el mur 58 que va generar un nou nivell d'ocupació que es trobaria aproximadament a la mateixa cota o molt poc més amunt que el paviment de la fase anterior. Com a estructures representatives d'aquest moment i a banda del mur 58, es documenta el pou u.e. 64 que pateix algunes modificacions i que resulta finalment amortitzat entorn a la segona meitat del segle XVI o primers anys del XVII.

El grau d'arrasament de les estructures corresponents a aquesta fase (del mur 58 només se'n conserva una filada) permet deduir que estan associades a construccions de poca entitat (o en tot cas amb fonamentacions molt poc importants), que difícilment podrien correspondre a edificis i que, més probablement, s'haurien d'associar amb zones descobertes, patis o eixides, tal i com sembla desprendre's, també, del que apareix en els plànols de la ciutat corresponents a època moderna.

Fase VI: 1850-1960

Correspon a aquesta fase la construcció i utilització de la casa a la que s'associen el mur 55 i el paviment de rajoles 50 i que estaria en relació amb les estructures aparegudes a la cala-1. Durant el seu període d'utilització aquest paviment va patir diverses reparacions i s'hi va obrir una arqueta quadrangular que servia de desguàs per a les aigües brutes de la casa que hi arribaven a través d'una petita canalització de teula que corria per sota del paviment. Segurament en una primera fase l'arqueta s'utilitzaria com a petit pou mort, però amb posterioritat s'hi va col·locar un bací de ceràmica que recollia les aigües i permetia una més fàcil eliminació de les mateixes. Aquest bací es va trobar in situ en l'interior de l'arqueta.

El que resulta evident és que la nova trama urbana generada a partir de 1850 recupera les grans línies de l'orientació de la domus romana que s'havien perdut en bona part en el traçat baix-medieval ja que els murs de les noves construccions apareixen clarament paral·lels o perpendiculars als de la fase romana. Una altra característica d'aquest moment és el notable increment del grau d'edificació de la zona, especialment si el comparem amb les construccions associades a la fase anterior. Es tracta d'una edificació més complerta de l'espai i feta amb edificis de major entitat constructiva, com ho demostra la solidesa i potència de les fonamentacions dels edificis d'aquesta fase en comparació amb els que es documentaven en la fase anterior.

Fase VII: 1960

Ve determinada per la destrucció de les cases que ocupaven l'illa per tal de construir l'edifici novíssim de l'ajuntament i l'actual plaça de Sant Miquel. Hi corresponen els nivells superiors de pavimentació en quitrà i la seva preparació.

CALA 3

Es tracta d'un sondeig de 2 x 5 m situat a uns 8 m al nord-oest de la cala-2. Pel que fa a l'estratigrafia documentada, un cop extret el paviment de la plaça, la seva preparació i les restes de l'enderroc de les cases que ocupaven l'espai amb anterioritat a 1960 es van documentar les estructures corresponents a la utilització d'aquests edificis. Concretament, en el límit septentrional de la cala es va localitzar un mur (u.e. 209) construït a base de blocs de pedra, maons i teules lligats amb morter de calç i disposats de manera aleatòria. En el mur apareixen blocs reaprofitats d'altres construccions ja que alguns encara conserven

l'enguixat superficial. D'altra banda, i perpendicular a aquest, es va identificar un envà de maons de 15 cm d'amplada (u.e. 177) que s'ha identificat com una partició de l'interior de l'estructura. Finalment es va localitzar un darrer mur (u.e. 183) paral·lel a 209 però en el límit contrari de la cala. Aquest mur, també format a base de morterada de calç i pedres només arribava fins a l'alçada de l'envà 177 i estaria relacionat, per tant, amb una altra compartimentació de la casa.

Al SW d'aquest envà es conservaven les restes molt malmeses d'un paviment de rajoles de ceràmica de 25 x 25 cm aprox. (u.e. 176) al que s'associava també una claveguera de desguàs, feta amb maons, situada en l'angle SW de la cala. A la banda NE de l'envà 177 no es conservaven restes d'enrajolat ja sigui perquè es tractava d'un espai exterior sense pavimentar o perquè hagués estat destruït en el moment de l'enderrocament dels edificis.

Per sota del paviment de rajoles i de la seva preparació de morter de calç (u.e. 182) es va documentar un petit estrat de runes (u.e. 187) que serviria per anivellar la zona abans de la col·locació de l'enrajolat. Per sota es va localitzar un estrat (u.e. 189) format a base d'argiles vermelloses. Aquest nivell cobria les restes d'un muret (u.e. 219) d'uns 50 cm d'amplada format a base de morterada de calç i pedres de tamany mitjà i petit, sobre el que recolzava l'envà 177. Semblaria tractar-se, per tant, d'un primer mur de compartimentació de la casa que va ser posteriorment substituït per l'envà, o bé de la fonamentació de l'envà 177.

Per sota de tots aquests nivells relacionables amb les cases que fins al 1960 van ocupar l'espai, es documentava un nivell d'amortització format per terres de color grisós amb carbonets (u.e. 180 i 190 a banda i banda del mur 219). Aquest estrat cobria un mur (u.e. 196) de 55 cm d'amplada i direcció NW-SE, força precari, format per blocs mitjans i petits sense desbastar, lligats amb terra i disposats en filades molt irregulars i en el que es documenta algun fragment d'opus signinum formant part del parament. Aquest mur divideix la cala en dues zones l'estratigrafia de les quals, tot i mantenir unes certes similituds no es la mateixa i per tant cal descriure-la separatament.

Zona I (al SE del mur 196)

Es tracta de l'àrea més extensa ja que hi corresponen més dels dos terços de la cala. En aquest àmbit, i per sota dels nivells d'amortització 180 i 190, es van documentar les restes d'una ocupació de l'espai segurament en relació amb el funcionament del mur 196. En primer terme, i a banda de part d'un nivell d'enderroc (u.e. 195) es van localitzar plaques de morter de calç blanca disperses en el sector i que han de correspondre a les restes molt malmeses d'un paviment de calç que molt probablement estaria relacionat amb el funcionament del mur 196, tot i que no hi ha una relació física directa entre els dos elements ja que la construcció del mur 209 va tallar la possible connexió si és que realment existia.

Per sota d'aquest paviment es va localitzar un estrat (u.e. 201) format per terres de color marró amb una forta contaminació de cendres i carbonets i que identifiquem com un sòl d'utilització de l'espai previ a la col·locació del paviment de calç. Aquest nivell sí que

arriba a adossar-se al mur 196 i per tant es pot assegurar la seva relació. A continuació es documentava un estrat (u.e. 206) format per terres molt contaminades superficialment amb cendres negres que hem interpretat com un nivell d'amortització l'horitzó del qual va ser utilitzat inicialment com a sòl de la següent fase. Aquest estrat es trobava afectat per un retall que apareixia en el límit sud de la cala i que hem d'interpretar com part d'una sitja (u.e. 200) la boca de la qual es trobaria fora de la zona d'excavació i que funcionaria segurament amb el paviment 194. En el rebliment d'aquesta sitja s'ha recuperat, a banda de gran quantitat de material tardorromà, alguns fragments de ceràmica grisa medieval que permeten situar l'amortització d'aquesta estructura en aquest període històric.

Seguidament es va identificar un nivell (u.e. 214), format per terres marronoses força compactes barrejades amb runa constructiva en el què s'obria un retall de forma irregular (u.e. 212) reblert per un estrat (u.e. 213) format per terres de color verdós, i amb una gran concentració de deixalles, sobretot restes faunístiques de gran tamany. Sembla, per tant, que es tractaria d'una mena de cubeta, potser fins i tot el fons d'un pou negre, que degué ser retallat posteriorment en el moment de realització de la preparació per al paviment 194.

Per sota de 214 i en el terç occidental de la cala, es documentava un nivell (u.e. 216), possiblement de destrucció, format per blocs petits i mitjans de pedra barrejats amb terres cendroses fosques que sembla que estaria relacionat amb una primera remoció dels nivells de circulació en l'interior de la construcció.

Un cop extrets 214 i 216 es va localitzar en primer lloc un nivell de colmatació (u.e. 217) format per terres de color marró fosc, força netes i, arran del mur 196, un retall circular que vam interpretar com una sitja (u.e. 234). L'excavació de la sitja va permetre identificar una sèrie de nivells de rebliment (u.e. 222, 224, 237, 239, 240) amb materials que permeten situar la seva amortització entorn els segles XI-XII a partir d'un fragment de ceràmica islàmica apareguda en el seu interior. Concretament es tractava d'un fons d'ataifor de ceràmica decorada amb corda seca total que sembla situar-se cronològicament entre el segle XI i la primera meitat del XII (Gómez 1998:124). L'excavació de la sitja ha permès documentar, com ja passava a la cala 2, que el mur 196 recolzava sobre un altre d'anterior (u.e. 242) format per grans carreus quadrats ben escairats i lligats amb argamassa de calç blanca. Aquest mur, per la seva banda, recolzava sobre un altre de la mateixa amplada (40 cm) i format a base de carreus de forma quadrangular mig desbastats disposats en filades regulars a l'estil de l'opus vittatum (u.e. 241).

D'altra banda, i per sota del rebliment u.e. 217 es van documentar dos nivells (u.e. 225 i 226) amb sorres i restes de calç disposats de manera irregular formant algunes cubetes i que, tot i no disposar d'una relació física clara amb el mur 242 sembla, tant per la seva composició com per la seva cota, que es podria tractar d'un nivell associat a la construcció d'aquest mur. Per sota d'aquests nivells es va documentar un estrat (u.e. 230) format per terres de color marró fosc amb carbonets.

A continuació es va localitzar un important nivell de colmatació (u.e. 232) d'uns 80 cm de potència, format per terres de color marró clar, amb inclusions de tegula, carbonets i alguns fragments de signinum. Per sota es documentava, prop del límit occidental de la cala, un mur (u.e. 235) paral·lel a 241, de 52 cm d'amplada format per blocs mitjans de

pedra lligats amb argamassa de calç blanca i sorra. Sembla construït seguint el sistema d'encofrat i els blocs, tot i tendir a ser més o menys quadrats, no presenten un parament regular com el del mur u.e. 241 sinó que tenen formes força més irregulars. Donada la seva orientació i situació estratigràfica sembla clar que es tractaria del tancament per l'altre costat de l'habitació delimitada pel mur 241.

A la banda est de 235, és a dir en l'interior de l'habitació, i per sota de 232 es va documentar un nivell (u.e. 238) format per terres de color marró fosc, amb cendres i gran quantitat de pedres, especialment a la banda occidental, a tocar de la sitja. Aquest estrat era el darrer que va resultar afectat per la construcció d'aquesta estructura i abarca ja la totalitat de l'espai de l'habitació. Per sota es va localitzar un nivell d'abandonament (u.e. 243) format per argiles vermelloses, mitjanament compactes i amb inclusions de carbonets i alguna taca de cendra que cobria un paviment d'opus signinum que ocupava tot l'interior de l'habitació. Aquest element presentava traces de desgast i fins i tot alguns retalls reblerts normalment amb terres i cendres. Aquest fet sembla evidenciar un ús perllongat d'aquest paviment, fins i tot més enllà de la utilització de l'edifici per a les finalitats amb les que va ser construït. Just en el límit de la cala i seguint la seva alineació, es van documentar les restes d'un altre mur, molt arrasat (u.e. 257) està format per blocs de pedra de tamany mitjà-gran lligats amb argila vermellosa.

En l'espai situat entre el mur 235 i el límit de la cala es va documentar en primer terme un nivell de colmatació (u.e. 236) format per terres argiloses de color marró vermellós, per sota del qual es conservaven les restes de l'enderroc del mur (u.e. 250) que recolzaven directament sobre el paviment d'opus signinum (u.e. 252).

Zona II (al NW del mur 196)

En aquest espai, que no arriba als 80 cm d'amplada, situat entre el mur 176 i el límit de la cala es va localitzar, sota el nivell de rebliment u.e. 180, les restes d'una rasa longitudinal (u.e. 192) de 50 cm d'amplada i 34 de potència, reblerta amb un nivell de terres (u.e. 193) molt soltes de color marró grisós, amb bastants carbonets. Aquesta rasa tallava, almenys parcialment, l'estratigrafia anterior associada segurament al funcionament del mur 196. De tota manera s'han pogut recuperar, tot i que en un tram molt petit d'entre 30 i 40 cm segons les zones, els nivells arqueològics que van resultar afectats per l'obertura d'aquesta rasa. En primer lloc, i per sota de 180, es va documentar un estrat (u.e. 191) format per argiles vermelloses força compactes, que es podria interpretar com les restes d'un paviment o sòl d'utilització en aquesta zona, molt probablement en funcionament amb el mur 196.

A continuació va aparèixer un estrat (u.e. 198) format per terres molt fines de color marró verdós que cobria un paviment d'argila verdosa premsada, força plàstica i compacta. Per sota es documentava un nivell (u.e. 204) format per cendres grisoses molt soltes i en el qual s'acabava la rasa. Un cop extret aquest nivell es va localitzar un estrat de colmatació similar a 232 però encara més potent (120 cm) format per terres de color marró clar, molt soltes i amb contaminació de cendres grisoses que cobria una sèrie d'estructures associables ja a una cronologia d'època romana. En concret es documentava un canal de desguàs, adossat al mur 241 i format per un muret (u.e. 260) d'uns 20 cm d'amplada fet amb

la tècnica de l'encofrat i amb una sola cara vista que corre paral·lel al mur u.e 241. Entre aquests dos murs es documentava un llit de tegulae que conformaria la base del desguàs. Aquests elements recolzaven sobre un estrat (u.e. 263) format per terres marronoses fosques que cobria un paviment d'opus signinum (u.e. 264).

Conclusions a la cala-3

La intervenció arqueològica efectuada a la cala-3 ha permès determinar una estratigrafia que ens ajuda a fer una aproximació a la seqüència de l'ocupació de la zona des d'època romana i fins a l'actualitat. A partir de les dades aportades per la intervenció hem pogut diferenciar una sèrie de fases d'utilització:

Fase I: Època romana

En la cala-3 s'han documentat també algunes estructures corresponents a l'antiga domus que ocupava tota la plaça en època romana. Concretament s'ha localitzat un mur d'opus vittatum (u.e. 241), similar als que van aparèixer a les cales 1 i 2 però que no sembla trobar-se alineat amb aquells. Aquest mur era perpendicular i semblava adossar-se a un altre completament arrasat (u.e. 257) que podria haver servit de tancament en un primer moment al recinte delimitat pel nord amb el mur 241. Aquesta hipòtesi sembla recolzada pel fet que el paviment d'opus signinum que ocupa tot l'espai sembla lliurar-se a aquest mur. De tota manera el grau d'arrasament del mur 257 és tant gran i es troba tant al límit de la cala que es fa difícil determinar-ne amb exactitud les relacions físiques.

Aquest espai, delimitat presumptament pels murs 241 i 257 estava pavimentat amb opus signinum. D'altra banda, cal indicar que a la banda nord del mur 241 també es va detectar un paviment de signinum que sembla deixar palesa la continuïtat de les estructures d'habitació de la domus més enllà del mur 241.

Així doncs, la intervenció ha permès delimitar un altre petit sector de la domus en un punt proper a la façana de l'edifici que donava al *cardus minor* el traçat del qual es corresponia aproximadament amb el de l'actual carrer de Font de Sant Miquel. Els murs principals de la domus estarien construïts en *opus vittatum* i les estances pavimentades amb *signinum*. Els murs es trobaven arrebossats i segurament pintats, tot i que no s'han trobat rastres de pintura in situ en aquest cas, tot i que sí que es conservaven restes de l'arrebossat en la part més baixa del mur 241.

Fase II: Baix-Imperial / Tardorromà

En un moment indeterminat però en tot cas posterior al segle II dC es va produir l'arrasament del mur de tancament occidental de l'espai (u.e. 257) i se'n va construir un altre de paral·lel a 241 (u.e. 235) que devia servir per tancar pel costat meridional el nou espai que es va generar i que devia arribar fins a la façana de la domus que es trobaria poc més enllà. Aquest nou espai va continuar mantenint el paviment d'opus signinum de la fase anterior com a nivell de circulació. És probable que associada a aquesta segona ocupació, tot i que en un moment posterior als segles IV-V es construís la claveguera u.e 260 a la banda nord del mur 241.

El fet que no es tornés a construir un paviment que abarqués el nou espai fa pensar que aquest sector de la domus havia perdut ja en aquest moment la seva funcionalitat com a lloc de residència, sinó que estaria destinada a altres utilitats.

Amb posterioritat a aquesta segona utilització, en un moment amb tota seguretat posterior al segle V, es va produir una destrucció generalitzada de les estructures. En aquest moment es va arrasar completament del mur 235 i també bona part del mur 241, generant-se el nivell d'enderroc 238, que unificava l'espai per sobre del mur 235, conformant un àmbit de major extensió i que quedava completament fora dels límits de la cala.

Fase III: Alt-Medieval

En aquesta fase sembla que es produeix un abocament massiu de terres per tal d'eleva la cota de circulació a la zona. Així es generen els estrats 205 i 232 la potència dels quals requereix un recreixement del mur 241 mitjançant 242. Aquests abocaments podríem situar-los entorn als segles IX-X a partir dels materials que s'hi van poder recuperar en el transcurs de la intervenció arqueològica. El nivell de circulació d'aquesta fase s'ha conservat d'una manera molt residual donat que va ser afectat per remocions posteriors. Es tractaria del nivell u.e. 230 i de la seva superfície (u.e. 231) més compacta i que sembla que podem considerar com un sòl d'utilització de la zona. També en relació amb aquesta ocupació es van detectar les restes d'una possible llar de foc (u.e. 233).

Amb posterioritat sembla que es va produir un segon abandonament de la zona amb la consegüent destrucció del mur 242. Finalment, es van produir nous abocaments de terres per tal de recreixer novament el nivell de circulació, fins assolir una cota que podria correspondre aproximadament amb la de l'arrasament del mur 196 que es va haver de construir novament per tal de poder continuar mantenint tancat l'espai antigament delimitat pels murs 241 i 242.

Fase IV: Medieval

La cota de circulació d'aquest nou espai delimitat al nord pel mur 196 s'ha perdut a causa de les remocions posteriors realitzades en el moment de la construcció dels edificis moderns, que han mantingut el mateix nivell de circulació que el que es va generar en aquell moment. En tot cas es pot deduir a partir del perfil de la sitja que s'hi trobava associada i que sembla indicar que la seva boca es trobaria localitzada a la mateixa cota aproximadament que el nivell de cairons que pavimentava la casa construïda el 1850.

Sobre aquest paviment es van obrir dues sitges (u.e. 200 i 223) la primera apareguda en un extrem de la cala i la segona en el centre de la mateixa a tocar de la superposició dels murs 241, 241 i 196. La presència d'aquesta sitja ha impedit connectar de manera directa l'estratigrafia de la cala amb la successió de murs. Es tractaria, per tant, d'un nivell de circulació similar al generat sobre l'estrat 70 de la cala 2 que també es caracteritzava per la presència d'una sèrie de sitges obertes a partir del seu nivell de circulació, també desaparegut a causa de les remocions posteriors. A la banda nord de 196 es documenta un nivell d'argiles vermelloses (u.e. 196) que podria correspondre a la pavimentació d'aquest espai.

Pel que fa a la cronologia d'aquesta fase, sembla que el rebliment de la sitja 223 és posterior al segle XI o començaments del XII, data proporcionada per un fragment de peu d'ataifor de ceràmica islàmica decorada amb corda seca total que va aparèixer en un dels estrats de rebliment de la sitja. De tota manera, hauríem de pensar que la cronologia d'aquesta amortització hauria de ser una mica posterior, segurament entorn a finals del segle XII o fins i tot en el segle XIII.

Fase V: Baixmedieval / Modern

En el transcurs de l'excavació efectuada a la cala 3 no s'han detectat estructures associables a aquest moment. A la banda nord del mur 196 es detecta un abocament de terres (u.e. 180) que amortitza el mur 196, la cronologia del qual no podem precisar però que en tot cas no presenta materials d'època moderna per la qual cosa caldria situar-lo en un moment anterior al segle XIV. Al sud de 196 es detecten una sèrie de retalls i abocaments diversos que han destruït la part superior de l'estratigrafia de la fase anterior i que es fan difícils de situar cronològicament donat que gairebé en tots els casos estan compostats completament per materials residuals d'època romana. En tot cas s'han detectat de manera fragmentaria les restes d'un paviment de morter de calç (u.e. 194) i d'un enderroc (u.e. 195) que per la seva posició estratigràfica no poden correspondre a la fase contemporània del jaciment. Es tractaria dels únics elements atribuïbles, tot i què no amb una certesa absoluta a causa de la manca de materials, a la fase baixmedieval i moderna detectada en el transcurs de l'excavació de les altres cales.

Fase VI: 1850-1960

Corresponen a aquesta fase els murs 183, 219, 209, així com el paviment de rajoles u.e. 176. El fet que no existeixi pavimentació al nord de 219 podria indicar que l'envà 177 que s'hi recolza podria estar separant un espai interior d'un d'exterior. També és associable a aquesta mateixa fase una claveguera de maó que es va documentar en la cantonada SW de la cala.

Fase VII: 1960

Ve determinada per la destrucció de les cases que ocupaven l'illa per tal de construir l'edifici novícia de l'ajuntament i l'actual plaça de Sant Miquel. Hi corresponen els nivells superiors de pavimentació en quitrà i la seva preparació.

CALA 4

Sondeig de 2,5 x 2,5 m obert aproximadament en el centre de la franja que quedava entre la línia de les cales 1, 2 i 3 i la zona excavada el 1990. Tal i com ja s'havia produït en els sondeigs realitzats amb anterioritat, per sota de la capa d'asfalt de pavimentació de la plaça i de la seva preparació de sauló es van documentar els paviments associables a les cases que ocupaven la zona abans de l'obertura de la plaça el 1960. En aquest cas, però, la complexitat de les estructures era molt més gran que la detectada en les altres cales. Així la

cala apareixia dividida en dos sectors per un envà de maons (u.e. 278) de 15 cm d'amplada que discorria amb direcció NW-SE aproximadament pel centre del sondeig.

A l'oest d'aquest envà, en una zona que semblaria correspondre a una àrea de pati es va documentar una claveguera de 20 cm d'amplada interior construïda a base de maons lligats amb morter de calç i que discorria paral·lela a 278. Per sota es va identificar un mur (u.e. 320) perpendicular a 278, d'entre 50 i 55 cm d'amplada construït a base de blocs mitjans i petits de pedra, amb algun maó, lligats amb argamassa de calç blanca i sorra. Sembla que es tractaria d'un mur associat a les primitives cases i que hauria estat enderrocat d'antic per tal de generar aquesta zona de pati. Finalment, a banda i banda d'aquesta estructura es van documentar les restes de la fonamentació de dos murs (u.e. 290 i 319), paral·lels a 320 arran dels límits de la cala i formats per blocs mitjans de pedra lligats amb argamassa de calç blanca i sorra. Semblaven correspondre a les edificacions de la fase medieval de la zona ja que es trobaven tallats per les estructures associades als edificis moderns. D'altra banda, en la rasa de fonamentació del mur 290 es van localitzar materials associables a època baix medieval. Un cop arribats a aquest punt i donat que la gran quantitat d'estructures conservades impediè el correcte desenvolupament de l'excavació es va decidir, un cop obtinguda l'autorització del Servei d'Arqueologia del MHC, aturar la intervenció en aquesta part de la cala.

En l'altre costat del muret 278 es documentaven dos espais, separats per un envà de maons de 5 cm d'amplada. Al nord van aparèixer restes d'un enrajolat amb peces de 25 x 25 cm (u.e. 280) al que s'associava una arqueta per a la recollida d'aigües. Al sud es van identificar les restes d'un paviment de rajola hidràulica de 20 x 20 cm decorada amb estrelles de vuit puntes (u.e. 284). Per sota d'aquest enrajolat se'n va identificar un d'anterior (u.e. 297) construït a base de peces de 25 x 25 cm lligades amb morter de calç. A continuació es documentava un nivell de runes (u.e. 296) que unificava tots dos àmbits per sota de l'envà de separació. Ocupant dos terços d'aquest espai unificat es trobava un altre enrajolat (u.e. 299) construït amb peces de 25 x 25 cm, mentre que al terç restant es documentava una claveguera de desguàs (u.e. 279). Per sota encara es va identificar un darrer paviment (u.e. 304) format per rajoles de 25 x 25 cm i sobre el que recolzava el muret u.e. 278. Un cop extret aquest paviment es va poder comprovar que cap al centre de la cala, aproximadament sota la zona anteriorment ocupada per l'envà 278, es documentava un mur (u.e. 310) de 65 cm d'amplada format a base de blocs mitjans i petits de pedra reaprofitats d'alguna altra construcció. Sembla que es tractaria d'una antiga paret mitgera de les cases de la zona que degué ser enderrocada en un moment determinat i substituïda pel muret u.e. 278, potser coincidint en el temps amb l'enderrocament del mur 320.

Per sota del paviment u.e. 304 es documentava un estrat d'anivellament i preparació (u.e. 307) format per terres argiloses de color grisós, força compactes que cobria la rasa de fonamentació del mur 310 en el rebliment de la qual es van localitzar materials amb una cronologia de segles XVII-XVIII. També per sota de 307 i després de dos nivells de colmatació (u.e. 311 i 313) es va documentar una sitja (u.e. 314) de planta circular i delimitada per un mur d'entre 35 i 40 cm format per blocs mitjans de pedra lligats amb argamassa de calç blanca. El rebliment d'aquesta sitja, que quedava en bona part fora de la cala, estava format per un primer nivell (u.e. 316) format per terres molt soltes de color marró fosc que cobria un segon estrat (u.e. 317) de sorres molt fines i netes. Pel que fa a la cronologia de la seva amortització, els materials apareguts en l'interior del darrer nivell de

rebliment (317 va resultar ser completament estèril) semblen situar-se entorn a la primera meitat del segle XV (un plat de ceràmica blava de Paterna, olles, gerres i un gibrell vidriats, ceràmica grisa baix-medieval...). A banda d'aquesta sitja en els dos extrems de la cala es va documentar la continuació dels murs 290 i 319 que havien resultat clarament tallats per la construcció de 310.

Finalment, i per sota de totes les estructures documentades (està tallat tant per la sitja com pels murs 290 i 319) es va documentar un nivell (u.e. 318), format per terres de color marró fosc amb carbonets. Tot i que s'ha recuperat un lot relativament petit de material, creiem que es tracta d'un nivell que hauríem de situar com a molt aviat en el segle VI (amb fragments de ceràmica reduïda del tipus localitzat a La Solana), tot i que sense descartar cronologies alt-medievals.

Donades les dificultats que generava l'excavació de la part de la sitja que quedava en l'interior de la cala així com del poc espai disponible, es va decidir, d'acord amb el Servei d'Arqueologia del MHC, donar per finalitzada de manera definitiva la intervenció en aquesta cala.

Conclusions a la cala-4

Les reduïdes dimensions de la cala-4, unit al fet que s'hi van localitzar nombrosos murs corresponents a la darrera fase d'ocupació de la plaça han impedit que fos possible perllongar la intervenció fins a exhaurir el sediment arqueològic. Per aquest fet, només s'han pogut documentar les darreres fases d'ocupació de l'espai.

Fase Tardorromana o Alt Medieval

Vindria determinada per l'estrat u.e. 318, que es troba per sota de les estructures de les fases posteriors i que pels materials que conté s'ha de considerar posterior al segle VI. Vista l'estratigrafia apareguda a la resta de les cales, sembla molt probable que es tracti de la part superior d'un dels nivells de rebliment altmedievals.

Fase Baixmedieval i Moderna

Les estructures corresponents a aquest moment es troben fortament arrasades a causa de la construcció dels murs posteriors. Només es conserven els murs u.e. 290 i 319 i la sitja u.e. 314, els materials d'amortització de la qual són atribuïbles a la primera meitat del segle XV. Es tracta d'estructures perfectament assimilables amb els altres elements associats a aquesta fase que han aparegut en el transcurs de la intervenció.

Fase Contemporània

La resta d'estructures aparegudes en el transcurs de la intervenció corresponen a les cases que ocupaven l'illa amb anterioritat a la obertura de la plaça de Sant Miquel el 1960. Tant per la tipologia dels seus murs com pels successius paviments que s'hi documenten, són perfectament comparables amb les que van aparèixer a la resta de les cales.

CONCLUSIONS GENERALS

Malgrat el caràcter puntual de la intervenció i la inexistència d'una connexió física entre les estratigrafies documentades en cadascuna de les cales, la intervenció arqueològica duta a terme a la plaça Sant Miquel ha permès establir algunes línies generals sobre l'evolució històrica d'aquest espai des d'època romana i fins a l'actualitat. Per tal de sistematitzar aquestes informacions hem distingit una sèrie de fases cronològiques que desenvolupem a continuació.

Fase I (Època Romana)

Correspondrien a aquest moment les estructures associades a la domus localitzada en la plaça i excavada en bona part en el transcurs de les intervencions realitzades amb anterioritat. Donada l'escassa entitat de la intervenció realitzada i la dispersió dels sondeigs es fa difícil relacionar les estructures localitzades en el transcurs de l'excavació de 1998 amb les que es van identificar el 1989 i el 1960. Com que no disposem de suficient superfície excavada com per delimitar àmbits concrets de la domus ens haurem de limitar a fer una descripció dels diferents elements associats a aquesta fase i de la seva possible funcionalitat. Corresponen a aquesta fase tres grups d'elements:

1. *Murs d'opus vittatum*. Es tracta dels murs u.e. 45, 118 i 241 que discorren paral·lelament a la façana del *decumanus*. També podria correspondre a aquesta mateixa tipologia el mur u.e. 257 documentat a la cala-3 però que es troba completament arrasat i per tant la seva atribució no és del tot segura. En haver-se detectat molt a prop dels límits de les cales es desconeix la seva amplada, a excepció de 241 que deia uns 40 cm d'amplada. Malgrat tot, el fet que aquest mur no estigui alineat amb els altres dos impedeix que es pugui extrapolar aquesta mesura a la resta. Sembla que podem interpretar aquestes estructures com a murs de tancament de les diferents dependències de la domus. La utilització de l'opus vittatum, normalment amb un arrebossat interior, ha estat plenament documentada al llarg de les intervencions arqueològiques anteriors, tant en els murs de façana com en les separacions interiors de les diferents estances.
2. *Altres murs*. A banda dels murs d'opus vittatum citats amb anterioritat, es van documentar una altra sèrie de murs, la major part d'ells molt arrasats que completarien l'entramat de les dependències de la domus. Es tracta d'envans d'opus caementicium. Se'n documenten dos corresponents a aquesta fase: u.e. 43 i 89, d'entre 30 i 35 cm d'amplada. La seva funcionalitat és la compartimentació en petites estances dels espais generats pels murs d'opus vittatum.
3. *Paviments*. Només s'ha conservat la pavimentació original d'època romana en

les cales 1 i 3 mentre que a la cala 2 degué ser destruïda ja d'antic. En tots els casos que documentem es tracta de pavimentació a base *d'opus signinum*, com ja es va comprovar en el transcurs de la intervenció de 1989. Els paviments es trobaven en un estat regular de conservació, especialment pel que fa referència al que es va localitzar a la cala 3 on la superfície apareixia força erosionada i fins i tot presentava alguns forats.

Respecte a la cronologia d'aquestes estructures ben poca cosa podem dir donat que no ens ha estat possible excavar més enllà dels nivells de paviment *d'opus signinum*, i que en la cala-2, on no s'ha conservat aquest element, els nivells de destrucció del sòl de la domus han arribat fins al substrat natural. De tota manera si que podem precisar que el nivell u.e. 116 situat al fons de la cala-2 presentava exclusivament materials corresponents a segle I d.C, cronologia que sembla ratificar la proposada per a la primera fase de funcionament de la domus a partir dels resultats de la intervenció de 1989.

Fase II: Baix Imperi

Al llarg d'aquesta fase es produeixen modificacions importants en l'organització interna de la domus. Així, s'enderroquen alguns murs (u.e. 257 i 43) per tal d'ampliar els espais de la fase anterior, però se'n construeixen d'altres a prop seu (ue. 38 i 235) que suposen compartimentacions diferents dels espais. En tractar-se de sondeigs puntuals no podem determinar de manera clara quina va ser la incidència d'aquestes reformes en l'aspecte general de la domus. De tota manera, canvis d'aquest tipus ja es van detectar al llarg de l'excavació arqueològica del sector més meridional de la domus realitzada el 1989. El que si que podem indicar és que, almenys en les zones documentades per nosaltres, les cotes de circulació són les mateixes en tots dos moments, aprofitant-se en tots els casos el paviment *d'opus signinum* original, tot i que amb reparacions com les que genera el paviment de pedales localitzat a la cala-1 per tal de perllongar el paviment de *signinum* cap al sud del mur 43.

Pel que fa a la cronologia d'aquestes modificacions poca cosa podem dir donat que continuen mantenint el mateix nivell de pavimentació de *signinum* que no es va voler aixecar en el transcurs de la intervenció per tal de preservar-lo. Disposem, això si, dels sòls d'ocupació de les darreres fases d'utilització de la domus, que es van conservar a la cala 1 (u.e. 40 i 47) i a la 3 (u.e. 243 i 247). Pel que fa al primer cas, els materials associats a 40 corresponen al segle IV dC, mentre que els recuperats a la cala 3 són posteriors al segle II.

Així doncs sembla que hauríem de situar la pervivència d'aquesta domus, com a mínim pel que fa a la seva utilització amb les mateixes cotes de circulació que en el moment original, fins almenys el segle IV dC. De tota manera, no queda clar, almenys en la zona excavada en la present intervenció, si durant tot aquest període es va mantenir la funcionalitat residencial original per a tota l'estructura o si es van produir canvis.

Fase III: Tardorromana/ Alt-Medieval

Aquesta fase ve caracteritzada per un procés d'ocupació de la zona determinada per dos aspectes. En primer lloc una ocupació de caràcter marginal, difícil de precisar però que en tot cas no és de tipus residencial. S'hi documenten, petits bancs adossats als murs romans i successius paviments de terra trepitjada, o com a molt de calç. L'aparició d'aquests elements varia substancialment d'una cala a l'altra, per la qual cosa hem de pensar en l'existència de murs de separació en sentit nord-sud situats en els espais no excavats i que generarien zones amb usos diferenciats. El fet que no s'hagi localitzat en cap moment nivells d'enderroc de gran potència sembla indicar que la transformació de la domus va ser fruit d'un procés lent però continuat que no va generar nivells de destrucció de gran entitat o que van ser enretirats amb posterioritat. Es tractaria més aviat d'un procés de transformació, amb un procés de desmuntatge d'elements dels antics edificis que ja no s'utilitzaven, més que d'una destrucció formal.

Aquesta ocupació sembla mantenir encara les línies mestres de l'organització de la domus d'època romana, fet que queda palès amb el recreixement dels murs d'opus vittatum amb noves parets d'aparell cada cop més rudimentari. En aquest moment es fan desaparèixer les compartimentacions internes de la domus, però mantenen, almenys en part, alguns dels seus murs perimetrals.

Un segon fenomen que considerem també com a característic d'aquesta fase és el progressiu creixement de la cota de circulació a la zona que al final del període es pot haver incrementat entorn als 2,5 m respecte als nivells d'ús d'època romana. Aquest recreixement, que no és sobtat sinó progressiu hauria d'estar relacionat amb algun fenomen general de canvi en la topografia urbana de la ciutat de Barcelona tot i que també podria estar en relació amb les modificacions que la implantació de l'església de Sant Miquel degué generar sens dubte en el seu entorn més immediat.

Pel que fa a la cronologia d'aquesta fase, entenem que cal pensar en un procés que s'iniciaria potser en el segle V o VI com a molt aviat i que es perllongaria fins al segle X-XI si prenem com a referència els materials islàmics documentats en nivells associats a aquesta fase i documentats a la cala 2.

Malgrat que l'escassa entitat i la dispersió de la intervenció arqueològica realitzada no permeten aventurar hipòtesis sobre l'estructuració d'aquest espai, si que sembla clar que ens presenten un panorama d'una zona sense edificar, que manté vives algunes línies de la trama romana que potser servien simplement per delimitar parcel·les buides o horts, una mica confirmant la hipòtesi apuntada per la historiografia que la població de Barcelona en aquest moment cronològic es concentrava més aviat a la zona de l'entorn de la catedral i que aquest quadrant al voltant de l'església de Sant Miquel es trobava molt poc poblat.

Fase IV: Medieval

Un dels aspectes que semblen clarament demostrats en el transcurs de la intervenció és que a partir de la cota de circulació generada al final de la fase anterior és la que s'ha mantingut, amb petites variacions, fins al moment actual. Aquest fet ha provocat que les fases subsegüents gairebé no hagin deixat rastre arqueològic més enllà dels elements (fonamentacions o retalls) que han afectat el subsòl.

Aquest és el cas de la fase medieval del jaciment que nosaltres datem aproximadament entre els segles XI-XIII i el nivell de circulació de la qual no s'ha localitzat més que d'una manera molt fragmentària. Pel que fa a estructures aèries que corresponguin a aquest moment només podem parlar amb seguretat del mur 82 aparegut a la cala 2. Aquesta fase es caracteritza per la presència de nombroses sitges (se n'han documentat almenys quatre entre les cales 2 i 3).

La manca d'estructures associades a aquesta fase no ens permet conèixer quin aspecte presentava la zona en el moment de funcionament d'aquests elements, ja que no podem disposar de dades suficients com per poder apuntar cap hipòtesi mínimament sustentada. El que sí que sembla clar és que en aquest moment la traça de les estructures romanes ha desaparegut completament, tot i que les línies generals de l'urbanisme (el mur 82 és perpendicular al mur romà) encara semblen mantenir un cert paral·lelisme amb els anteriors.

Fase V: Baixmedieval / Moderna

Per sobre de les estructures d'època medieval, però mantenint aproximadament la mateixa cota de circulació, es van realitzar les construccions baix medievals i modernes. Aquesta fase, de la que conservem també ben pocs elements construïts (els murs 4, 58 i 319) i només un parell de retalls (la sitja 314 i el pou 62) sembla caracteritzar-se per unes construccions amb una orientació completament diferent a la que s'havia mantingut des d'època romana. L'escassa entitat de les fonamentacions conservades semblen indicar que estaríem davant edificacions de poca alçada, potser fins i tot sense caràcter residencial. De tota manera, la intervenció només ha permès documentar estructures aïllades, sense que haguem pogut establir en cap cas relacions entre els diversos elements apareguts, cosa que impossibilita proposar una hipòtesi clara sobre el tipus de construccions que hi corresponen. Caldria fer una excavació en extensió del conjunt per tal de poder determinar la trama que generen aquestes edificacions i poder, a partir d'aquí, determinar la seva funcionalitat.

En tot cas sabem pels materials recuperats que es tracta d'estructures en funcionament durant el segle XV i fins a començaments del XVII, almenys pel que fa als elements retallats en el sediment. La destrucció dels nivells de circulació corresponents a aquesta fase impossibiliten acotar de manera clara la seva cronologia. Pel que fa a la documentació sobre la zona, tots els plànols de la ciutat que l'esmenten acostumen a dibuixar aquesta illa com una àrea amb una densitat de població mitjana-baixa, edificada només en la zona corresponent a les línies de façana i amb un gran pati interior buit. Aquest espai sense construccions deu correspondre amb la suma de les eixides posteriors de cadascun dels edificis. Aquesta organització constructiva podria explicar el perquè no es documenten estructures més consistents corresponents a aquesta fase. De tota manera en la zona de la cala 3, situada relativament a prop d'on hi hauria d'haver hagut la part edificada de l'illa és precisament on s'han documentat menys estructures associades a aquesta fase.

Fase VI: 1850-1960

Relacionem aquesta fase amb les reformes urbanístiques que van afectar el centre de la ciutat de Barcelona cap a mitjan segle XIX i que van suposar, entre d'altres, l'enderroc de l'església de Sant Miquel per tal d'ampliar les dependències de la casa consistorial. Corresponen a aquesta fase una sèrie de murs apareguts a les quatre cales (u.e. 8, 55, 209, 310, 320) que es caracteritzen per la gran potència de les seves fonamentacions que normalment arriben fins al terreny natural o fins al paviment d'opus signinum. S'hi associen una sèrie d'envans de compartimentació i de paviments de rajola que apareixen en la totalitat de les cales. Aquestes edificacions corresponen a les que ocupaven l'illa fins al moment del seu enderroc el 1960 per tal de construir l'edifici d'oficines de l'ajuntament i obrir l'actual plaça de Sant Miquel.

Una característica d'aquests edificis és una urbanització més intensa de la zona, sense tants patis interiors (tot i que a partir del mur 8 semblaria detectar-se una àrea de pati) i amb construccions de més alçada (com ho demostra la potència de les seves fonamentacions). Poca cosa podem dir arqueològicament parlant sobre aquestes edificacions que es troben situades en planta en els plànols de la ciutat anteriors a 1960 i de les quals nosaltres només hem pogut detectar alguns dels murs, sense que haguem pogut relacionar les diferents estructures aparegudes.

Fase VII: 1960-1998

Aquesta fase consisteix en l'enderrocament de les cases que ocupaven l'illa per tal de construir l'anomenat edifici Novíssim de l'ajuntament. La zona no afectada per aquesta edificació va ser terraplenada i pavimentada de nou per transformar-la en l'actual plaça de Sant Miquel.

ESTUDI DELS MATERIALS

Els materials d'època romana

Ramon Járrega Domínguez

Introducció

L'antiga colònia romana de Barcino ha proporcionat una bona quantitat d'evidències arqueològiques sobre el seu passat, però moltes vegades, per diverses raons, no han estat donades a conèixer. El ric llegat material d'aquesta antiga ciutat només en els darrers temps s'està reestudiant com es mereix; bona part d'aquest llegat és el constituït pels materials ceràmics.

La ceràmica romana no tan sols és, com és ben sabut, un fòssil director de primera categoria per tal de datar els jaciments arqueològics i les fases constructives, sinó que també és (cosa que sovint resta negligida) un interessantíssim document sobre

el nostre passat, des del punt de vista comercial, econòmic i fins i tot sociològic. És des d'aquest punt de vista que ens hi referirem seguidament.

Val a dir que la significació cronològica que tenen les ceràmiques en aquesta excavació són convenientment valorats en els inventaris corresponents, així com en els capítols de la memòria que tenen com objecte la descripció i estudi de les fases constructives i estratigràfiques de l'excavació. Aquí ens referirem exclusivament a la ceràmica romana, deixant de banda la medieval, tot i que som conscients de la importància que en arqueologia urbana poden tenir els factors de residualitat, de forma que moltes ceràmiques romanes es troben en realitat en estrats més moderns. Creiem que, pel que fa a la valoració concreta d'una resta material, s'ha exagerat massa sovint el factor estratigràfic, despreciant tots aquells materials que apareixen en estat residual en altres estrats més recents i que, per tant, no són contemporanis de la creació de l'estrat. Pensem que una ceràmica per sí mateixa pot donar dades molt interessants en relació a la seva presència en un jaciment, independentment de quina sigui la seva situació estratigràfica.

D'acord amb els raonaments que acabem de fer, seguidament considerarem les ceràmiques romanes trobades en l'excavació de 1998 de la plaça de Sant Miquel en el seu conjunt; és a dir, que prescindint de quina pugui ésser la seva posició estratigràfica, intentarem valorar la presència dels materials ceràmics romans en el seu context històric, i com a document que ens permeti conèixer una mica millor la seva producció i/o comercialització a l'àrea de la ciutat romana de Barcino, a partir de les troballes concretes de la plaça de Sant Miquel. La posició estratigràfica dels materials resta clarament especificada en els inventaris.

Per raons de coherència històrica, hem diferenciat les ceràmiques a les quals ens referirem en dos horitzons cronològics ben clars: un corresponent a l'Alt Imperi (entenen com a tal el període comprés entre l'època augustiana i els darrers anys del segle III) i l'Antiguitat Tardana, superant en aquest darrer cas el concepte estricte de Baix Imperi, cosa que ens permetrà abastar fins ple segle VII, que correspon històricament, a Catalunya, a l'època visigòtica. Alguns casos, com els de la sigil·lada africana C i l'anomenada "lucente", es troben a cavall entre les dues èpoques; pel primer cas, hem diferenciat entre la típica producció africana C del segle III i la producció dels segles IV i V, i pel que fa a la "lucente" hem preferit incloure-la dins del grup de materials tardoantics, atesa la seva major presència en ple segle IV i fins i tot el V. Tanmateix, la ceràmica africana de cuina s'estén també entre ambdues èpoques, amb l'agreujant de que algunes formes tenen una llarga perduració en el temps; com que no podem saber si es tracta, en casos de cronologia estatigràfica tardana, de productes contemporanis o bé residuals, preferim incloure-les dintre del lot de ceràmiques alt-imperials, tot i que fent-ho constar.

Cal advertir que les cronologies que seguim són, en general, les publicades al DICOCER (AAVV 1993), tot i que en alguns casos ens sembla que s'han de matisar o revisar, com en el cas de les àmfores africanes o en determinades formes de la sigil·lada africana D.

Materials de l'alt imperi (segles I - III)

Terra sigil·lada aretina o itàlica

Les sigil·lades aretines o itàliques inauguren la producció d'engalba roja que caracteritzarà bona part de la producció de vaixel·la de taula en època romana imperial. La denominació és quelcom controvertida; durant força temps se l'ha anomenat aretina, donat que la producció més important d'aquestes ceràmiques es situà a la població d'Arretium (Arezzo). Tanmateix, donat que hi hagué altres produccions situades a altres indrets de la península italiana, darrerament hi ha una tendència generalitzada a anomenar sigil·lada itàlica a aquesta producció. Tot i que aquest darrer nom és sens dubte correcte i encertat, el mot "aretina" no creiem que estigui fora de lloc, donat que designa un tipus de producció independentment de la seva procedència; així, sembla clar que els mateixos romans l'anomenaven "ceràmica aretina" (Clariana 1990 A, p. 53).

Tot i que per a la sigil·lada itàlica s'han seguit diverses tipologies, la que ha gaudit durant força temps de més predicament ha estat la de Goudineau (1968), elaborada bàsicament a partir dels materials del jaciment de Bolsena. Aquesta tipologia es centrava en el que l'autor anomenà "aretine lise", és a dir, la producció no decorada; per als vasos aretins decorats s'han utilitzat altres tipologies, com la de Draggendorff (1895) i la d'Hermet (1934).

Darrerament hi ha hagut algun intent poc reeixit de crear noves tipologies o de posar al dia les existents, com per exemple a l'edició de l'Atlante delle forme ceramiche (Pucci 1985) relativa a les ceràmiques fines alt imperials. Actualment, però, ha sortit a la llum una nova tipologia, publicada en el llibre anomenat *Conspectus formarum terra sigillatae italico modo confectae* (AAVV 1990). Aquesta tipologia ha estat recentment adoptada al volum 6 de la revista *Lattara*, consistent en un diccionari de les ceràmiques romanes del Mediterrani nord occidental (AAVV 1993). Donada la utilitat i la precisió tipològica i cronològica que aporta (al nostre entendre) el *Conspectus*, ens cenyirem aquí a aquesta tipologia. Per a equivalències amb altres classificacions, remetem a l'esmentat *Conspectus*, on es troben recollides.

D'aquesta producció, datada bàsicament en època d'august i Tiberi (és a dir, dels moments fundacionals de Barcino) tan sols s'ha pogut localitzar un fragment a l'excavació que aquí ens ocupa, corresponent un fragment de la forma *Conspectus* 12.4, datada aproximadament entre els anys 15 i 20 d. de J.C.

Terra sigil·lada tardo-itàlica

Aquesta producció resulta força interessant, per tractar-se d'un tipus de ceràmica que, tot i ésser (com indica la seva denominació) de producció itàlica, té una cronologia posterior a la de la sigil·lada aretina o itàlica pròpiament dita, imitant formes de la sigil·lada gal·lica. L'aparició dels vasos decorats de sigil·lada tardo itàlica es data, atesa la seva absència a Pompeia, amb posterioritat a l'any 79 d. de J.C., i la seva desaparició es situa vers el 130 d. de J.C. ja en un moment avançat del segle I, i és molt poc atestada a Hispania. Al Maresme s'han trobat alguns fragments a la villa de Torre Llauder

(Clariana 1991, passim), que formen el conjunt més important d'aquestes ceràmiques trobat fins ara a la Península Ibèrica. També podem esmentar la troballa d'un exemplar al jaciment del Morè (Sant Pol de Mar, el Maresme) (JÁRREGA 1997).

D'aquesta producció coneixem un fragment trobat a la plaça de Sant Miquel, corresponent a la forma Draggendorff 30, amb una cronologia que abasta els tres darrers quarts del segle I, i fins i tot els inicis del segle següent.

Terra sigil·lada gàl·lica

La terra sigil·lada gàl·lica és, com hom sap, una producció típica del segle I de la nostra Era, que en els seus inicis és una simple imitació de la producció itàlica, però que ven aviat tingué un repertori formal i unes característiques de producció pròpies, que la diferenciaren netament del producte imitat, al qual supera en alguns aspectes, com la bona qualitat d'ela coccio i l'acabat de les peces. La sigil·lada gàl·lica és coneguda també com a sud-gàl·lica, bé que al nostre entendre impròpiament, perquè dintre d'aquesta producció es poden enquadrar també productes que no estan situat estrictament al sud de les Gàl·lies, sinó més al nord (com per exemple Lezoux). Tanmateix, cal dir que la major part de la producció correspon als tallers sud-gàl·lics, i concretament al de la Graufesenque (o la Graufenca), situat a la zona del Millau, a Occitània.

Els productes gàl·lics inundaren literalment totes les àrees costaneres del Mediterrani occidental entre l'època de Tiberi i el període flavi, i podem dir que a la costa catalana és, juntament amb la sigil·lada africana A i (en menor mesura) la hispànica, la vaixella fina més abundant del període alt-imperial. Com succeeix en general amb les ceràmiques de l'Alt Imperi, a l'excavació de la plaça de Sant Miquel no són, tanmateix, gaire abundants. El repertori es limita a les formes que tot seguit s'esmenten:

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
Draggendorff 18	15-150	1
Draggendorff 24/25	15-120	1
Draggendorff 29	10-90	1
Draggendorff 29 B	40-90	2
Ritterling 9 B	15-70	1

Terra sigil·lada hispànica

La sigil·lada hispànica apareix inicialment com una imitació de la sigil·lada gàl·lica, i, tot i que té una producció força àmplia des del punt de vista geogràfic al llarg i ample de la geografia hispànica, els tallers més importants es situaven a l'actual zona de la Rioja; tanmateix, es fa molt difícil establir la procedència dels exemplars concrets. Tot i que ven aviat entrà en competència amb la sigil·lada gàl·lica, es fa més difícil

establir el moment final de la producció, així com la perduració de formes que s'inspiren en les de la sigil·lada gàl·lica, juntament amb d'altres de noves. A Catalunya la seva presència és força desigual; encara que no ha estat objecte de cap estudi de conjunt, podem apreciar, a partir dels resultats de les excavacions arqueològiques, una major presència a la zona de l'interior i al sud (Tarragona), mentre que en direcció nord es va rarificant, cosa que resulta comprensible per la major proximitat dels tallers gàl·lics.

La presència de la sigil·lada hispànica entre els materials procedents de l'excavació de la plaça de Sant Miquel l'any 1998 resulta, com en el cas dels altres materials alt-imperials, poc abundant. El repertori formal es redueix als següents exemplars:

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
Dragendorff 29 ò 37	40-150	1
Dragendorff 37	60-200	1
Ritterling 8	70-250	1

A més d'aquests exemplars, s'ha recuperat un fragment de fons de forma indeterminada amb la marca OC.

Terra sigil·lada africana A

La sigil·lada africana A, produïda en la zona de l'actual Tunísia, començà a fabricar-se en època flàvia, essent el tipus de vaixel·la fina de taula més característica del Mediterrani occidental durant el segle II i bona part del III d. de J.C. Juntament amb la seva producció i comercialització cal veure la de la ceràmica africana de cuina (a la qual més endavant ens hi referirem). També és important recordar que les produccions posteriors, tant la sigil·lada africana C com la D, deriven d'aquesta primerenca sigil·lada africana A.

Aquesta producció ceràmica, com s'ha dit, és la més habitual dels horitzons del segle II al Mediterrani occidental, i a la costa catalana és preponderant juntament amb la sigil·lada gàl·lica, i generalment també en quantitats superiors a aquesta darrera. En conseqüència, la seva presència a les excavacions de la plaça de Sant Miquel és també superior, tant des del punt de vista quantitatiu com de la divisió del repertori formal.

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
Hayes 3 C	100-200	2
Hayes 6 B	125-200	1
Hayes 9 A	100-160	1
Hayes 9 B	150-200	1
Hayes 14 A	125-175	1
Hayes 14 A (possible)	125-175	1
Hayes 14	125-175	2

Hayes 16	150-200	5
Hayes 16 (possible)	150-200	1
Hayes 26	150-200	4
Hayes 27 (possible)	150-250	1
Hayes 34	150-250	1

Terra sigil·lada africana A/C

Es tracta d'una producció, tanmateix situada a Tunísia, que tingué una exportació força més discreta que la sigil·lada africana A. Tan sols n'hem pogut identificar un exemplar, corresponent a la forma Robinson 109, que podem datar vers els anys 210 i 400 d. de J.C., amb una cronologia, per tant, força llarga, que podria permetre situar aquesta forma dins de la producció tardoantiga, atesa la seva perduració formal envers models anteriors.

Terra sigil·lada clara B

Convencionalment es segueix utilitzant aquesta denominació, tot i que és equívoca. Efectivament, Nino Lamboglia va classificar una sèrie de produccions ceràmiques amb el nom genèric de "clares" per tal de diferenciar-les d'altres que presentaven unes engalbes més fosques, i que en general són les sigil·lades itàliques, gàl·liques i hispàniques. Tanmateix, actualment ja està fora de dubte que les anomenades per Lamboglia "clares" A, C i D són produccions nord-africanes, per la qual cosa hom parla actualment de sigil·lada africana A, C i D. En canvi, l'anomenada "clara B" no és un producte africà, sinó gàl·lic; per aquesta raó és pel que diem que la seva denominació resulta un tant equívoca.

La presència de la sigil·lada clara B a Catalunya està encara manca d'un estudi de conjunt, tot i que cal dir que és força minsa, tot i que és fàcil, des d'un punt de vista merament físic, confondre-la amb la sigil·lada "lucente", tot i que el seu repertori formal és diferent. A la plaça de Sant Miquel hem identificat un fragment de la forma G-3 de la classificació de Reaynud, que es data entre els anys 150 i 250 aproximadament.

Terra sigil·lada africana C

La sigil·lada africana C és típica dels centres productors de la zona meridional de Tunísia (a diferència de les produccions A i D, que es troben a la zona de Cartago), i és típica del segle III d. de J.C., tot i que presenta una perduració força important al llarg del segle IV i inicis del V, encara que amb un repertori formal diferenciat, al qual després ens referirem en tractar les produccions tardoantigues.

A les excavacions de 1998 efectuades a la plaça de Sant Miquel la seva presència és discreta, les formes identificades es concreten en els següents exemplars:

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
Hayes 34	150-250	1
Hayes 43	200-250	1
Hayes 45 A	200-300	2
Hayes 48	200-250	1
Hayes 50 A	230-300	3
Hayes 50 B	350-450	2

Encara que la forma Hayes 50 B no s'inclou pròpiament entre les variants tardanes de la sigil·lada africana C, atès que tipològicament es troba encara vinculat a la producció que en podríem anomenar clàssica, per la seva adscripció tipològica. Tanmateix, això ens testimonia la pervivència d'aquesta producció al llarg de la segona meitat del segle IV i fins i tot els primers anys del V.

Ceràmica de parets fines

Encara que, una mica maquinalment, molts arqueòlegs segueixin incloent aquesta producció entre la ceràmica anomenada "comuna", creiem que aquests gobelets han de considerar-se, de ple dret, entre les ceràmiques fines de taula, fent un paper molt similar, tant funcionalment com comercialment, al que fan les anomenades sigil·lades. Tanmateix, aquesta producció, limitada a gots i bols, servia majoritàriament per a beure, sense descartar l'ús com a recipient, però no hi ha plats. La seva cronologia, com és ben sabut, s'origina en època tardo-republicana, abastant també tot el segle I d. de J.C. A Barcino, com és lògic, les produccions d'època republicana són virtualment inexistent, per la qual cosa la representació (d'altre banda poc nombrosa)

D'aquesta producció tan sols s'han pogut documentar dos fragments amb forma, corresponents respectivament a la Mayet 8 (que es data en la segona meitat del segle I a. de J.C., corresponent, per tant, al moment fundacional de la ciutat) i a la Mayet 24 (que té una cronologia compresa aproximadament entre els anys 15 a. de J.C. i 50 de la nostra Era).

Ceràmica de tipus roig pompejà

Aquesta producció itàlica, pròpia del període tardo-republicà i el segle I d. de J.C. apareix sempre de forma discreta als nostres jaciments; en conseqüència, a les excavacions de la plaça de Sant Miquel l'any 1988 tan sols s'ha pogut identificar una forma, corresponent a la Goudineau 13, datada aproximadament entre els anys 25 a. de J.C. i 25 de la nostra Era; correspon, per tant, als primers moments de vida de la colònia.

Ceràmica africana de cuina

Aquesta producció procedeix de la mateixa zona (i possiblement dels mateixos

tallers) que la sigil·lada africana A. Es troba en grans quantitats al Mediterrani occidental, superant generalment (i de bon tros) a la sigil·lada africana A en la seva presència percentual als jaciments costaners catalans. La seva estandardització formal fa difícil efectuar-ne precisions cronològiques, però en qualsevol cas podem considerar-la com la ceràmica d'importació més abundant entre finals del segle I i mitjans del tercer d. de J.C., amb una interessant perduració baix-imperial de la qual després ens ocuparem.

El repertori formal documentat és força abundant, presentant-se de la següent manera:

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
Hayes 2 B	70-220	1
Hayes 22	70-150	5
Hayes 22 (possible)	70-150	5
Hayes 23 A	70-150	17
Hayes 23 B	150-220	16
Hayes 23	70-250	3
Hayes 27	70-150	1
Hayes 181	150-250	10
Hayes 182	150-250	34
Hayes 182 (possible)	150-250	1
Hayes 183	100-300	2
Hayes 186	70-250	25
Hayes 193	1-100	1
Hayes 196	70-250	61
Hayes 197	175-250	32
Hayes 197, variant	175-250	1
Hayes 198	1-100	2
Hayes 199	180-250	2
Hayes 200	175-250	3
Hayes 200 (possible)	175-250	1
Ostia I, fig. 278	200-250	1
Ostia 5, fig. 278	200-250	1

Aquestes xifres corroboren a bastament el que s'ha indicat anteriorment, comprovant-se aquí (com en altres excavacions de la zona) que aquesta és la ceràmica d'importació més abundantment documentada, des d'un punt de vista quantitatiu.

Imitacions de ceràmica africana de cuina

Les ceràmiques africanes de cuina foren objecte de diverses imitacions, tot i que es tracta, possiblement, de tallers dispersos amb una migrada capacitat exportadora. En les nostres excavacions s'ha localitzat un fragment, corresponent a la forma Hayes 19, que per les seves característiques físiques és una imitació de les produccions africanes, tot i que no podem precisar la seva àrea de producció.

Ceràmica africana de pasta groga

Amb aquest nom anomenen un grup d'arqueòlegs de les comarques gironines (Casas et alii 1990) una producció que presenta unes innegables característiques físiques gairebé idèntiques a les de la ceràmica africana de cuina pel que fa a la seva composició, diferenciant-se només en la coloració. A aquesta producció, que es data entre un segle II avançat i el segle III, correspon un fragment de gibrell localitzat a la plaça de Sant Miquel.

Llànties

Com és habitual, les llànties romanes d'època alt-imperial solen aparèixer molt fragmentades, a causa del petit espessor de les peces. De tota manera, la seva presència al jaciment que ens ocupa és força migrada, reduint-se a dos fragments de margo o vores que tant podrien correspondre al tipus anomenat "de volutes" (propi del segle I d. de J.C.) com a les "de disc", típiques dels segles II i III. És, per tant, una representació certament escadussera, però que quadra amb el conjunt de material alt-imperial, que com veiem és poc abundant.

Àmfora tarraconense

La producció amforal anomenada (amb major o menor fortuna) "tarraconense" tingué una gran importància durant el segle I de la nostra Era. Testimoni d'aquesta producció són una sèrie d'exemplars, concretament un de fragmentari que podria pertànyer tant a una Dressel 1 com a una Dressel 2/4, dos fragments segurs i un de probable de la forma Pascual 1, nou fragments segurs i dos possibles de la forma Dressel 2/4 i, finalment, dos exemplars corresponents a la forma Dressel 7/11. De tots ells, és digne de destacar un fragment d'àmfora de la forma Pascual 1 amb un segell que porta el text MPORC, corresponent a un personatge anomenat Marcus Porcius, i que resulta, de bon tros, la marca d'àmfora laietana més abundantment constatada, com demostren altres exemplars de la zona de Barcelona i Badalona, així com el Maresme.

Àmfora bètica

Les àmfores bètiques tingueren una gran importància en el període alt-imperial, singularment per l'exportació de l'oli bètic (forma Dressel 20) que es transportava a Roma i al limes germànic, tot i que cal també destacar altres productes, com les salaons o fruites, que s'envasaven en la forma Beltran 2 o la Dressel 7/11. Al llarg de la costa catalana s'han documentat un bon nombre d'àmfores d'aquesta procedència, la qual cosa demostra que es comercialitzaven al llarg de les rutes que menaven als indrets abans esmentats. Existeix un bon estudi sobre la difusió de les àmfores oleàries bètiques a Catalunya (BERNI 1997), però encara manca per als altres tipus amforals. Veiem seguidament quina presència tenen a l'excavació que aquí ens ocupa:

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
Beltrán 2 Dressel 7/11 o	50-150	2
Beltrán 2 Dressel 20 E	1-150 110-150	1 1
Dressel 20 ó 23 (nansa)	1-450	1

Es tracta, per tant, de tan sols quatre o cinc fragments, la qual cosa correspon a la presència (sempre minoritària als jaciments catalans) d'aquests tipus amfòrics, però també a la tònica general que tenen els materials alt-imperials a aquesta excavació.

Àmfora hispànica (bètica?)

Incloem dintre d'aquesta categoria un fragment de la forma Dressel 7/11, del qual dubtem sobre la seva procedència, atès que no descartem que es tracti d'un producció tarraconense; tanmateix, probablement es tracti d'un producte d'origen bètic.

Àmfora gal·la

Les àmfors gal·les tingueren una difusió relativament discreta a les nostres contrades durant els tres primers segles de l'Imperi; tanmateix, és cert que no han estat objecte d'estudis monogràfics a Catalunya, havent-se de recórrer per al seu estudi a les diferents troballes que han estat publicades als principals jaciments costaners, en els quals es troben aquestes àmfors. Concretament, hem pogut identificar un exemplar d'atribució dubtosa entre la forma Gauloise 3 i la 4, un altre de la forma Gauloise 4 A (datat al llarg del segle III) i un altre de la forma Gauloise 6, que presenta una cronologia del segle I. Una presència, doncs, gens abundant, com correspon a la representació que acostuma a tenir aquesta producció a Catalunya, però que quadra també amb l'escadussera representació que els materials alt-imperials tenen, en general, a aquesta excavació.

Materials d'època tardoantiga (Segles IV-VII)

Abans d'entrar en detalls, convé deixar constància que, a diferència dels materials ceràmics corresponents al període de l'Alt Imperi, els materials tardoantics són molt més abundosos en l'excavació efectuada a la plaça de Sant Miquel l'any 1998. Evidentment, l'explicació d'aquesta diferència ha de ser d'origen estratigràfic; és a dir, que, tot i que en molts casos els materials es trobin en estat residual en estrats medievals o posteriors, en aquest sector degué haver una important activitat en època tardoantiga, testimoni de la qual és aquesta abundància de materials.

Seguidament veurem quines produccions 8i en quina mesura) són presents en el

conjunt de materials que estem estudiant, tenint en compte que corresponen a una època històricament molt important, en la qual es passa de la fi de l'Imperi romà a la implantació del regne visigòtic, fins al final del qual segueixen produint-se i arribant productes de clara filiació romana, especialment les ceràmiques africanes.

Terra sigil·lada africana C tardana

La sigil·lada africana C, que té la seva fase productiva més considerable en ple segle III, encara gaudeix d'una important presència durant el segle IV, a través de les formes que podríem anomenar "clàssiques" (com la Hayes 50) a les quals s'ha fet referència en l'apartat anterior. Tanmateix, podem determinar també un conjunt de formes que podem considerar "tardanes", en el sentit de que s'inicien en ple segle IV (és a dir, que es diferencien de la fase precedent de la producció, des del punt de vista formal), i presenten formes i característiques que les apropen amb la producció africana majoritària d'aquests moments: la sigil·lada africana D. Això es pot comprovar amb la troballa d'un fragment de fons de plat (de forma indeterminada) amb decoració estampada (núm. inv.: 29/28/1), que és pròpia de la producció D, així com sis fragments corresponents a la forma Hayes 73, datable entre els anys 380 i 480 aproximadament.

Terra sigil·lada africana D

L'abundant repertori formal de peces de sigil·lada africana D que ha proporcionat l'excavació de la qual ens estem ocupant és, no tan sols una constatació de que aquesta és la ceràmica fina de taula que més gran abast tingué a les costes del Mediterrani occidental durant l'època tardoantiga, sinó que també es tracta de la producció que més abundància de formes presenta entre els materials trobats a la plaça de Sant Miquel l'any 1998. Per tant, l'època tardoantiga és, una vegada més, la més important d'aquesta excavació.

Tot seguit veurem quin repertori formal presenta la sigil·lada africana D en aquest conjunt:

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
Hayes 32/58	280-420	4
Hayes 32/58 (possible)	280-420	1
Hayes 58 A	290-375	10
Hayes 58 B	290-475	10
Hayes 59 A	320-420	7
Hayes 59 B	320-420	4
Hayes 59	320-420	17
Hayes 60	350-450	2
Hayes 61 A	325-400	24
Hayes 61 B	380-475	9

Hayes 63	360-440	2
Hayes 64	380-450	2
Hayes 67	360-470	30
Hayes 67 (possible)	360-470?	1
Hayes 76	425-475	1
Hayes 78	360-440	1
Hayes 80 A	400-500	2
Hayes 80-81	400-530	1
Hayes 81 A	400-500	1
Hayes 81 B	400-500	4
Hayes 81	400-500	1
Hayes 87 A	450-500	2
Hayes 87 B	475-530	2
Hayes 104 A	500-580	1
Hayes 81 A	400-500	1
Hayes 91 A	380-500	1
Hayes 91 B	380-500	1
Hayes 91 C	500-600	2
Hayes 91 A, B ó C	380-600	6
Hayes 91	380-600	10
Hayes 91 (possible)	380-600	1
Hayes 93	300-480	1
Hayes 94	400-550	1
Hayes 94, 95, 96, 97 ó 99	400-680	1
Hayes 99	500-680	4
Hayes 103 A	500-575	1
Hayes 104 B	570-600	1
Hayes 104 C	425-700	1
Hayes 105 ó 106	580-675	1
Hayes 107	580-675	4
Hayes 110	470-600	2

A més del repertori formal que s'acaba d'esmentar s'ha recuperat una desena de fragments de fons de plats amb decoració estampada de l'estil A de Hayes, és concretament (quan es possible determinar-ho) de l'estil A-2.

Les formes pròpies del segle IV i inicis del V (Hayes 58, 59, 61 A, 67 i 91 (en les seves variants A i B) són les que presenten un major nombre d'exemplars; això es pot deure a una major importància estratigràfica (inicial o secundària) d'aquesta època en relació als contextos aquí estudiats, però també es pot interpretar (i sembla més probable) en relació a les característiques pròpies d'aquesta producció, és a dir, que durant el segle IV i la primera meitat del V es constata arreu una major difusió d'aquestes ceràmiques (TORTORELLA 1986 I 1987), que més endavant disminueix quantitativament, tot i continuar fins el segle VII.

Seguidament, hi són presents les ceràmiques corresponents a la segona fase de la producció de la sigil·lada africana D (Hayes 80, 81, 87, 93, 94), pròpies de la segona

meitat del segle V, i com a molt, inicis del VI. Les formes corresponents a aquesta darrera centúria (en aquest cas les formes Hayes 99, 103 A, 104 B i C i 110) es troben a la plaça de Sant Miquel en una quantitat sensiblement inferior que les anteriors; tot i així, la forma Hayes 99 té (com és habitual) una lleugera preeminència, amb la presència de quatre fragments.

Finalment, cal dir que és interessant constatar la presència de cinc fragments que corresponen a la darrera fase de la producció de sigil·lada africana D, datable ja en ple segle VII; un d'ells, malauradament, no es pot precisar si correspon a la forma Hayes 105 o a la 106, però les altres quatre pertanyen sens dubte a la forma Hayes 107. Per tant, aquests materials, juntament amb d'altres trobats a altres àrees de la ciutat, confirmen l'arribada de sigil·lada africana D a Barcino fins pràcticament els darrers moments de la producció, en ple període visigòtic, com d'altre banda ja se sap des de fa anys (JÁRREGA 1987).

Imitació de sigil·lada africana D

Les imitacions de sigil·lada africana D són força mal conegudes, i generalment tenen una difusió molt discreta a nivell local; se n'han localitzat a Itàlia. A Catalunya, en l'àrea al voltant de Barcelona i el Vallès Occidental, hem pogut constatar l'existència d'algunes imitacions (JÁRREGA 1993) que possiblement tenen origen local (atesa la seva àrea de difusió), però no ho podem saber amb seguretat, atès que la seva escadussera presència podria potser explicar-se per una procedència forània. A la plaça de Sant Miquel hem constatat un fragment que, per les seves característiques formals, és una clara imitació de la sigil·lada africana D, concretament de la forma Hayes 61 A (datada entre els anys 325 i 400 aproximadament). Tanmateix, hi ha un fons de plat (núm.inv.: 106/98) decorat amb una sèrie de motius en forma de rodeta, que es tracta també amb claredat d'una imitació. Per tant, es confirma que les imitacions de la sigil·lada africana D es produïren en els moments de major presència d'aquesta producció, és a dir, en el segle IV i/o la primera meitat del V.

Terra sigil·lada africana E

L'anomenada "sigil·lada africana E" ha estat identificada com a tal per un grup d'investigadors italians (AAVV 1981), tot i que les seves característiques formals ja havien estat definides per Hayes (1972). Es tracta d'una producció nord-africana, situada en la òrbita de la sigil·lada africana D, que presenta unes característiques físiques i formals similars a aquesta darrera, diferenciant-se només per un color sensiblement més vermell de l'engalba, i fonamentalment per tenir un repertori formal propi, la qual cosa ajuda a diferenciar-la de l'altre producció, amb la qual presenta, com hem dit, estrats lligams tipològics i formals.

La sigil·lada africana E presenta una difusió formal força més discreta que l'africana D, però de tota manera es troba també a Catalunya. A Barcelona ja s'havia identificat amb anterioritat (JÁRREGA 1993), amb la qual cosa l'únic fragment identificat en aquesta excavació permet confirmar la seva presència a Barcino. Es tracta

d'un fragment corresponent a la forma Hayes 70, datable entre els anys 380 i 450.

Sigil·lada africana indeterminada

S'ha recollit un fragment, identificable amb la forma Hayes 68 de la sigil·lada africana D (datable en els anys 380-450), que tanmateix per les seves característiques físiques no ens atrevim a incloure dintre d'aquesta producció, podent potser correspondre a alguna altre producció africana minoritària de les que han estat identificades a l'Atlante (AAVV 1981), i que ocasionalment podrien haver arribat a les costes catalanes, tot i que no hi ha cap constància.

Sigil·lada "lucente"

La producció que Lamboglia anomenà (amb major o menor fortuna) lucente per les irisacions d'apariència metàl·lica que de vegades presenta la seva engalba (i que Caballero ha proposat traduir al castellà com a "brillante", tot i que sense gaire èxit) s'havia considerat des dels temps en què se n'ocupà l'esmentat investigador italià com una producció pròpia del segle III; tanmateix, actualment es pot afirmar que apareix només a les darreries d'aquest segle, essent pròpia sobretot del segle IV, i arribant a la primera meitat o mitjans del segle V, com indiquen les troballes del carrer d'en Vila-roma a Tarragona (Muñoz 1989, pp. 176-179). Es tracta d'un producte sud-gàl·lic, tot i que la seva àrea de producció no es coneix bé; molt possiblement és una evolució dels tallers que havien produït la sigil·lada clara B.

Les seves dues formes més importants són la Lamboglia 1/3 i la 2/37, ambdues datables cap als anys 280 i 350 aproximadament. De la primera forma s'han recuperat aquí quatre exemplars, i un de la 2/37, a més de 13 d'atribució dubtosa entre ambdòs, atès que només quan es conserva la zona de la panxa es poden fer precisions, perquè la Lamboglia 1/3 és carenada, a diferència de la 2/37, però ambdues comparteixen el mateix tipus de vora ametllada. A més, hi ha un fragment relativament rar, que es pot atribuir a la forma Lamboglia 1/3 B (núm.inv.: 225-37).

Sigil·lada gal·la estampada tardorromana ("D.S.P.")

Aquesta producció, que inicialment Rigoir anomenà "sigillées paléochretiennes" i que actualment es coneixen com a "D.S.P.", segons proposta de la mateixa autora (abreviatura de "derivées des sigillées paléochretiennes") és una producció gal·la tardoantiga que parteix tant del món mediterrani de la sigil·lada africana D (per a les formes obertes) com dels precedents de la sigil·lada "lucente" pel que fa a les formes tancades. La seva denominació no ens sembla gens afortunada, tant per la simple reducció a una sigla com pel nom mateix; és a dir, que no resta clar (al nostre entendre) si "derivées des sigillées paléochretiennes" s'ha d'entendre com a derivades de les sigil·lades "paleocristianes" (quines són? Potser la sigil·lada africana D?) o bé de les derivades de les sigil·lades que són "paleocristianes". En qualsevol cas, la denominació "paleocristianes" ens sembla poc adequada per elements tan prosaics com són les

ceràmiques (sobretot quan no tenen funcions litúrgiques). És ben cert que altres denominacions tampoc no són gaire afortunades; la de "arancione-grigia" que es proposa a l'Atlante (AAVV 1981) té el defecte de que no permet precisar ni la cronologia ni la geografia d'aquestes produccions. Per aquesta raó, creiem més adequat anomenar-la "sigil·lada gal·la estampada tardorromana", afegint-li entre parèntesi l'acceptat (tot i que ens sembla erroni) nom de "D.S.P."

Aquestes ceràmiques presenten tres àrees diferenciades de producció, segons Rigoir: una que anomena llenguadociana, una altre provençal i un darrer grup atlàntic. Aquest últim grup és el més recent cronològicament (correspon ja al segle VI) i la seva difusió fora de l'àrea de producció no sembla gaire important. En canvi, els productes del Llenguadoc i la Provença comencen a fabricar-se a finals del segle IV, constituint una ceràmica ben típica de ple segle V. Malgrat els estudis de Rigoir i la col·lecció de punxons que publica, no és gens fàcil diferenciar entre els productes d'una zona i de l'altre, no havent-se fins ara publicat, de forma sistemàtica, un conjunt de dades que ens permeti fer-ho. En qualsevol cas, podem dir que els exemplars d'aquesta producció (que tenen una difusió relativament important al llarg de la costa mediterrània hispànica, i fins i tot a l'interior) els trobem clarament atestats a Catalunya, i presenten dues variants força contrastades; una en cocció oxidant, (la que anomenem "producció ataronjada") inspirada clarament en els productes aleshores dominants (les sigil·lades africanes, però també la sigil·lada "lucente"), i una altra que se'n diferencia netament, doncs es tracta d'una producció en cocció reductora (la "producció grisa"), que troba potser un paral·lelisme amb les produccions comunes de cuina, tot i que es tracta clarament en aquest cas de vaixel·la de taula.

Seguidament veurem quina presència tenen aquestes produccions a les excavacions que aquí ens ocupen.

Producció grisa

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
Rigoir 1	400-500	5
Rigoir 6 A	370-500	1
Rigoir 6 ó 18	370-500	3
Rigoir 15	370-500	3
Rigoir 18	370-500	2

Producció ataronjada

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
Rigoir 1	400-500	1
Rigoir 6	370-500	1
Rigoir 15	370-500	2

Com hom pot apreciar, la presència de formes de sigil·lada gal·la grisa i

ataronjada és força inferior a la de la ceràmica que hi competia més directament, la sigil·lada africana D. Com també és usual, es constata una major presència de la producció grisa envers l'ataronjada. El repertori formal resta reduït a quatre formes (Rigoir 1, 6, 15 i 18) que són, també, les més habitualment difoses arreu; la primera deriva clarament del plat de la forma Hayes 59 de la sigil·lada africana D, mentre que les altres tres són formes tancades que s'inspiren, en darrer terme, en les formes Lamboglia 1/3 i 2/37 de la sigil·lada "lucente".

Imitació de sigil·lada gal·la estampada tardorromana grisa

El fenomen de la imitació de les produccions gal·les a les quals acabem de fer referència és un fenomen relativament estes geogràficament, tot i que en general apareix de forma gairebé testimonial a cada jaciment. A Catalunya s'han assenyalat altres possibles imitacions (BACARIA 1991) però el problema rau, al nostre entendre, en el fet de que no podem situar geogràficament aquestes imitacions, que tant podrien ésser també productes gàl·lics com haver estat fetes a Catalunya. En qualsevol cas, a la plaça de Sant Miquel s'ha recuperat un fragment que és clarament, per les seves característiques físiques (que l'apropen més a la ceràmica comuna reduïda) una imitació. Correspon a la forma Rigoir 18, amb una cronologia situable entre els anys 370 i 500.

Late roman C

La "Late Roman C" és el nom atribuït per Hayes (que l'anomena també "Phocaeen Red Slip ware") a una producció de l'Àsia Menor que s'inspira en el món de la sigil·lada africana D, produïnt per tant formes obertes que tenen la característica típica de l'engalba "clara" que és pròpia de les produccions africanes, tot i que amb unes característiques de pasta i un repertori formal clarament diferent. Aquesta producció, que comença en el segle IV, és ben típica del segle V, entrant per tant en concurrència amb la sigil·lada africana D i amb les produccions gàl·liques tardanes. La seva àrea de producció es situa, com s'ha dit, a l'Àsia Menor, tot i que sembla clar que es va produir en diversos indrets, per la qual cosa el nom de "Phocaeen Red Slip ware" que li va atribuir Hayes no sembla gaire adequat, preferint la denominació que originalment havia emprat aquest autor (HAYES 1972) de Late Roman C. A Catalunya es troba en un nombre relativament elevat de jaciments costaners, tot i que en quantitats sempre discretes (NIETO 1984; JÁRREGA 1993). Això quadra amb el resultat de les excavacions de la plaça de Sant Miquel, on només s'ha pogut recollir un fragment de fons de decorat.

Terra sigil·lada hispànica tardana

La sigil·lada hispànica tardana és el nom amb que es coneix una producció que evidentment deriva en part de la sigil·lada hispànica alt-imperial, però que en realitat presenta uns trets tipològics clarament diferenciats. No està clar el seu origen en el segle III (a partir de la producció alt-imperial), ni tampoc la seva àrea de fabricació; en qualsevol cas, es tracta d'una producció de l'interior peninsular, especialment de la

Meseta Nord i de la Rioja, on ja s'hi havia els principals centres productors d'època alt-imperial. El seu repertori formal és força variat (i no gaire ben conegut), però la seva difusió vers la costa es limita a unes poques formes, bàsicament l'anomenada (possiblement poca fortuna, perquè el nom correspon a un producte de la sigil·lada gèl·lica alt-imperial amb el qual possiblement poc hi té a veure) Ritterling 8, copa sense decoració de cronologia poc clara entre els segles III i V, i sobretot una forma decorada, l'anomenada (també al nostre entendre amb poca fortuna) per Mezquíriz (1961) "Draggendorff 37 tardana". Efectivament, aquesta forma, d'aparença acampanada, sembla tenir més punts en comú amb la forma Rigoir 18 de la sigil·lada gal·la tardorromana que amb la clàssica Draggendorff 37 de la sigil·lada gèl·lica i la hispànica d'època alt-imperial.

La decoració més característica de la sigil·lada hispànica tardana és el que s'anomena "Segon Estil", que correspon en la representació de grans cercles secants, i que es data a les darreries del segle IV i en ple segle V. Per tant, a la costa catalana, aquesta producció constitueix, juntament amb les produccions gèl·liques, la sigil·lada africana D i la Late Roman C, part del conjunt que conforma la "facies" de ceràmiques fines del segle V a aquesta zona. La seva presència a Catalunya és desigual, trobant-se lògicament a l'interior, però també a la costa (JÁRREGA 1993), on tanmateix és més abundant a la zona de Tarragona (a causa de les seves comunicacions per terra amb l'interior) i a la zona de Barcelona, però rarificant-se en direcció Nord, fins a ésser pràcticament inexistent a les costes gironines.

A les excavacions de 1998 a la plaça de Sant Miquel s'han localitzat tres fragments de la forma Draggendorff 37 tardana, amb una cronologia de cap als anys 300-500. Aquests fragments confirmen, per tant, la presència d'aquesta producció a Barcino, ja coneguda per altres troballes anteriors.

Ceràmica pintada tardorromana

La ceràmica pintada tardorromana és una producció encara poc coneguda, tot i que existeix una monografia (encara pràcticament la única) que tracta sobre el tema (ABASCAL 1986). A Catalunya es troba sempre en poca quantitat i als centres costaners, presentant sempre unes característiques físiques (pasta de color groc-blanquinós) i unes decoracions (amb pintura de tons vermell-fosc i negres) molt similars. Per tant, pensem que es tracta d'una producció forània, però no podem saber exactament d'on. A Catalunya es troba, sempre en poca abundància com hem dit, sobretot als jaciments costaners (JÁRREGA 1993), localitzant-se a l'abocador del carrer de Vila-roma a Tarragona, amb una cronologia de ple segle V (TED'A 1989); tanmateix, és possible que es produís ja al segle IV.

A la plaça de Sant Miquel s'han trobat, en les excavacions de 1998, sis fragments informes (així com un altre que potser pertany també a aquesta producció) amb la decoració característica d'aquestes ceràmiques.

Ceràmica comuna oxidada (imitació d'africana?)

Entre la ceràmica comuna oxidant recollida hi ha una fragment que podria ésser una imitació de la ceràmica africana de cuina, podent-se relacionar amb la forma Atlante làm. CVIII, 5, que es data en el segle VII. Si fos així, seria una demostració indirecta de la vitalitat de la ceràmica africana de cuina encara en aquella època (pel que fa a la seva difusió exterior), però també podria tractar-se d'una similitud formal casual, per la qual cosa ens limitem apuntar-ho, sense poder-ne assegurar res.

Llànties africanes

Les llànties africanes constitueixen una producció tardoantiga força característica, atès que es fabricaren, grosso modo, a les mateixes terrisseries que produïen la sigil·lada africana D, entre els segles IV i VII. Sempre apareixen a Catalunya en quantitats relativament discretes, però en canvi en una important extensió de jaciments (JÁRREGA 1993), la qual cosa prova que tingueren una difusió àmplia, evidentment de la mà de la sigil·lada africana D i de les àmfores africanes, de les quals més endavant hi parlarem.

Tot i que es coneixen altres variants, el repertori formal d'aquestes llànties es redueix bàsicament a dues, que tenen una clara diferenciació tipològica i una solució de continuïtat cronològica. La primera és l'anomenada Hayes I - Atlante VIII, que generalment presenta una decoració de fulla de palma al margo, i ocasionalment la representació d'una venera (petxina de Venus). És una producció típica del segle IV i mitjans/tercer quart del V (AAVV 1981), coincident, per tant, amb la primera fase de producció de les formes de la sigil·lada africana D. La segona forma és l'anomenada Hayes II - Atlante X, coneguda també com a "tipus africà clàssic". Aquestes llànties possiblement es començarien a produir molt a les darreries del segle IV o inicis del V, però no és fins al segon quart d'aquesta darrera centúria que assoleixen una difusió important (coincidint amb el declinar del tipus anterior), i perdurant fins ben entrat el segle VII.

A les excavacions de la plaça de Sant Miquel s'han localitzat quatre fragments de la forma Hayes I, un de dubtós entre aquesta forma i la Hayes II i un altre d'aquesta darrera forma, amb la característica decoració cristiana de la representació de la creu.

Ceràmica africana de cuina

Com s'ha dit en parlar de les ceràmiques africanes de cuina d'època alt-imperial, aquesta producció tingué una continuïtat al llarg del segle IV i part del V; tanmateix, atès que algunes de les formes perduren en aquesta època, es fa molt difícil (per no dir impossible) determinar si apareixen o no en estat residual en els estrats tardoantics. Tanmateix, hi ha una sèrie de formes que apareixen en aquesta època, les quals ens permeten atestar sense dubtes la continuïtat de l'arribada a Barcino d'aquestes produccions en època tardoantiga. Concretament, es tracta dels exemplars següents:

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
-------	------------	--------------------

Atlante làm. CVII, 9	360-440	11
Atlante làm. CVII, 10	350-450	1
Ostia I, fig, 270	280-400	1

A més d'aquests exemplars, s'ha localitzat un fragment del que proposem anomenar Hayes 23 B tardana. Es tracta d'un exemplar corresponent a aquesta forma, però que presenta la part interior del llavi atrofiada, formant cos amb la vora, i té unes parets força més espesses que la resta d'exemplars d'aquesta producció. Aquesta característica sembla correspondre a una evolució de la forma, i encara que no ha estat sistematitzada aquesta evolució, sembla apreciar-se en estrats tardoantics, com sembla desprendre's de diverses troballes, com les de Cartago. Aquesta variant tardana podria datar-se entre els anys 300 i 450 aproximadament.

Cal destacar la preponderància, dintre de les formes tardanes, de l'Atlante làm. CVII, 9, amb onze exemplars, enfront dels solitaris fragments de les altres tres formes.

Àmfora africana

Les àmfores nord-africanes, contemporànies de les sigil·lades africanes C i D, així com de les llànties, formen juntament amb aquests productes un únic nucli comercial, atès que molt probablement tant la vaixel·la com les llànties formaren part del carregament subsidiari de les àmfores. Ara bé, quin producte es pogués envasar en les àmfores africanes no està gens clar. Tradicionalment s'ha pensat que fos oli, basant-se en les notícies proporcionades per les fonts, però actualment s'ha de matisar aquesta afirmació, atès que les anàlisis efectuades constaten la presència d'altres productes, com poden ser salaons o fruites, i fins i tot en alguns casos podrien haver servit per a transportar vi. Deixant de banda aquest problema (gens irrellevant, per la importància que té la correcta reconstrucció de l'economia de l'època), el repertori formal atestat a la plaça de Sant Miquel és força variat, constituint (juntament amb la sigil·lada africana D) el més abundant de les ceràmiques romanes que estudiem aquí, i que abasten des de les formes més antigues de la producció a les més modernes. Veiem-ho tot seguit:

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
Dressel 30	150-350	4
Africana 1 A	180-350	2
Africana 1 B	180-380	3
Africana 1	180-380	1
Africana 2 A	180-280	1
Africana 2 C	230-350	2
Africana 2 D	280-380	2
Key 24 A	400-450	2
Key 25/1-A	300-420	1
Key 25/1-B	300-420	2
Key 25/1-C	300-420	1
Key 25/2-G	300-420	1

Keay 25/3-S	300-420	3
Keay 25 Y	300-420	1
Keay 25 10	300-420	1
Keay 25 (possible)	300-420	1
Keay 25, pivot var. 1	300-420	2
Keay 25, pivot var. 2	300-420	1
Keay 25 ó 26	300-420	1
Keay 25 ó 27	300-450	4
Keay 26/1-C	400-500	1
Keay 26/1-F	370-500	1
Keay 26/1	370-500	2
Keay 26/2	500-700	1
Keay 26 G	370-700	1
Keay 26 ó 27	300-450	1
Keay 27 B	380-450	1
Keay 35 A	380-450	3
Keay 35 B	380-450	1
Keay 35	380-460	1
Keay 36 A	380-450	1
Keay 36 B	380-450	1
Keay 40	300-500?	1
Keay 41	300-450?	2
Keay 42	300-450	2
Keay 55 A	450-550	1
Keay 57 B	470-550	1
Keay 60	520-600	1
Keay 61 A	550-700	3
Keay 61 D	550-700	1
Keay 62 A	520-600	5
Keay 62 C	520-600	1
Keay 62 E	520-600	1
Keay 62 N	520-600	1
Keay 62 Q	520-600	2
Keay 62	520-600	2
Keay 62, pivot var. 1	520-600	1
Keay 72	500-600	1
Keay 80	475-500	1

Les àmfors africanes, com es demostra amb el que acabem de veure, són les que tenen una major presència d'entre les documentades a aquesta excavació. A més, presenten un repertori formal força variat, que reflecteix perfectament les diverses fases de la producció. Deixant de banda la forma Dressel 30, que no és en el sentit estrictament una àmfora africana (entenen-la com a corresponent a l'antiga província d'Àfrica proconsularis, actual Tunísia), sinó una producció mauritana, les formes Africana I i II són les més antigues de la producció, i són representades a aquesta excavació, en les seves diverses variants, amb un total de 11 exemplars. Un altre grup important, representat també per diverses variants, és la forma Keay 25, típica del segle IV i la

primera meitat del V, present amb un conjunt de 15 o 19 exemplars (si hi comptem els d'atribució insegura). Hi ha altres formes de cronologia similar, com les Keay 24 i 27, 40, 41 i 42, presents en poca quantitat, i dues formes quelcom més tardanes (de ple segle V), les Keay 35 i 36, tanmateix presents en molt escàs nombre.

Les àmfores de la segona fase de la producció (segona meitat del segle V fins al segle VII) sí que es troben en major quantitat. Es troben les formes Keay 55, 57 i 60, així com la Keay 26 (també coneguda com spatheion); aquesta darrera presenta diverses variants formals que tenen una cronologia força dilatada, però es tracta d'una forma ceràmica que arriba a ple segle VII, destacant en aquest sentit el tipus Keay 26/2, dels segles VI i VII. Però hem de destacar les dues formes més representatives d'aquest període, la Keay 61 (de la qual coneixem 4 exemplars) i especialment la Keay 62, de la qual hem comptabilitzat 14 exemplars. De forma més anecdòtica, apareixen sengles exemplars de les formes Keay 72 i 80.

Veiem, finalment, que hi ha tres formes d'àmfores que, amb els seus diversos subtipus i variants, es documenten en major quantitat a aquesta excavació: les formes Africana I, Keay 25 i Keay 62. Com hem vist, corresponen a dos moments clarament definits de la producció (el segle IV-mitjans del V i la fase de finals del segle V al segle VII), essent la Keay 25 quelcom més tardana que l'Africana II. Per tant, si poguéssim treure algun tipus de conclusió estadística (sempre a considerar amb molta precaució, sobretot quan es tracta de mostres limitades) podrien suposar que les àmfores africanes tenen una presència força equilibrada al llarg del període tardoantic.

Àmfora sud-hispànica

Preferim utilitzar el nom "sud-hispànica", seguint Simon Keay, atès que en època tardoantiga hi ha produccions bètiques i lusitanes que moltes vegades és impossible distingir entre elles des d'un punt de vista físic, atesa la gran quantitat de variacions físiques que presenten les seves pastes. Tanmateix, la forma Dressel 23 sí que és una producció bètica, que succeeix les àmfores del tipus Dressel 20, però essent de menor tamany que aquelles. Les altres àmfores (Keay 19 i 23) són bàsicament lusitanes, però també s'ha documentat la seva producció a la zona bètica. Finalment, podem dir que totes aquestes àmfores fins fa poc es consideraven pròpies del segle III, però ara sabem que arriben com a mínim a mitjans del V.

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
Dressel 23 B	270-450	2
Dressel 23	270-475	2
Keay 19 B	250-450	1
Keay 19 C	280-450	2
Keay 19	280-450	1
Keay 19 (possible)	280-450?	1
Keay 23	280-450	4

La presència d'aquests materials és, per tant, discreta en comparació amb les àmfores africanes, però com veiem tenen una certa representació, com es constata

també a Tarragona (REMOLÀ 2000) i altres llocs.

Àmfora oriental

Les àmfores del Mediterrani oriental tenen també una presència relativament important als contextos tardoantics catalans, encara que generalment en menor quantitat que els productes africans. La seva procedència és diversa; així, l'anomenada Late Roman Amphora (abreviada com LRA) 1 es considera pròpia de la zona d'Antioquia, suposant-se que servia per a envasar l'oli que les fonts escrites ens esmenten; tanmateix, sabem que es produïa també a l'illa de Xipre i altres indrets d'Àsia Menor. La LRA 4, en canvi, es produïa a la zona de Gaza, i ho suposa (una vegada més basant-se en les fonts) que servia per a envasar-hi vi. Per la seva banda, la LRA 2 és una producció de la zona del Mar Negre, mentre que la LRA 3 sembla ésser un producte d'origen egipci.

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
LRA 1 A	520-700	1
LRA 1 B	400-520	2
LRA 1	400-700	1
LRA 2 A	350-500	2
LRA 2 B	500-620	1
LRA 3	380-550	1
LRA 4	400-650	1
LRA 4 A	400-500	1

Cal dir que hi ha un fragment informe que presenta un titulus pictus, que possiblement correspon a una LRA 1. També hi ha dos fragments informes (dels quals no ens atrevim a efectuar atribucions formals) que presenten també sengles tituli picti.

La presència d'àmfores orientals és, com la de les bètiques, força discreta, però predomina clarament la forma LRA 1 en les seves variants (4 fragments), encara que és un feble predomini, doncs la forma LRA 2 està representada per 3 fragments i la LRA 4 per 2; únicament la LRA 3 apareix representada per un sol fragment.

Àmfora local o regional

Ens ocuparem tot seguit d'una producció encara molt mal coneguda, de la qual ni tan sols podem assegurar que es tracti d'àmfores, ni precisar la seva àrea de producció; tanmateix, comencem a tenir indicis suficients com per a identificar-la. Es tracta d'uns recipients de cos globular, biansats, amb una vora vertical gairebé sense llavi, i amb fons pla; totes aquestes característiques, malauradament, les hem hagut d'apreciar per separat, perquè en cap cas hem pogut apreciar (ni aquí ni enlloc) exemplars mínimament sencers. De tota manera, les característiques tipològiques (per bé que es tracti sempre d'exemplars fragmentaris) i físiques són molt homogènies. Aquestes darreres resulten força peculiars: consisteixen en una pasta de color groguenc-blanquinós, amb una superfície molt ben polida, que la fan similar als cànirs de

l'actualitat.

Aquesta producció es limita, pel que sabem (ateses les limitacions que comporta el que el material es conegui només fragmentàriament) a una sola forma, una gran gerra o àmfora de forma globular i base plana que hem anomenat provisionalment "tipus la Solana" per haver-lo documentat al jaciment homònim del municipi de Cubelles (Garraf) (BARRASETAS - JÁRREGA 1997). És molt temptador i lògic efectuar un paral·lelisme amb una sèrie d'àmfores globulars de fons pla o umbilicat que apareixen al Mediterrani occidental durant el segle VII (Arthur 1998, pp. 518-520; Di Gangi - Lebole 1998, pp. 764-765; Murialdo 1993-94, p. 229; Saguì 1998, pp. 315-317), de les quals s'ha suposat (bé que sense evidències clares) un origen africà. Ens decantem per considerar aquests tipus com àmfora, pels paral·lelismes amb els altres casos que acabem d'esmentar; tanmateix, les àmfores del tipus "la Solana" es daten, pel que hem pogut esbrinar al jaciment homònim, al segle VI, essent per tant quelcom més antics que les àmfores globulars conegudes a altres llocs, tot i que no en descartem una continuïtat durant el segle VII, en concurrència amb les altres àmfores globulars.

D'altra banda, el fet d'haver-se localitzat només en alguns jaciments de l'àrea de Barcelona ens fa pensar que podria tractar-se d'un envàs produït a la zona central de la costa catalana; tot i que en desconeixem totalment el contingut, és molt possible que fos vi. De tota manera, aquesta qüestió i d'altres són encara un repte per aclarir, tenint en compte que es tracta d'una producció que tot just comencem a conèixer.

En total, a les excavacions de 1998 de la plaça de Sant Miquel s'han localitzat una trentena de fragments, la qual cosa li confereix una presència força important, tot i que cal tenir en compte que es tracta d'exemplars molt fragmentats.

Ceràmica comuna tardorromana

En època tardoantiga existiren una sèrie de produccions en ceràmica comuna que aparentment foren objecte de comerç; en alguns casos (com en determinats morters), la seva pasta idèntica a la de les àmfores africanes deixa ben clara la seva procedència, però en altres no resulta tan clar si es tracta d'objectes de comerç o de productes locals. Aquestes ceràmiques, evidentment de difícil sistematització, han estat recollides al DICOCER (AAVV 1993), ens sembla que de forma discutible, com a "ceràmica comuna mediterrània", nom que evidentment resulta molt poc esclareidor.

Al jaciment que estudiem hem documentat dues formes d'aquesta producció:

Forma	Cronologia	Nombre d'exemplars
Com. Medit. 1	400-500	3
Com. Medit. 8	500-600	5

Aquests morters corresponen a un tipus formal molt estès durant l'Antiguitat Tardana, que es troba fins i tot en la sigil·lada africana D (forma Hayes 91). Per tant, a menys que concorrin característiques físiques molt clares com les abans esmentades, no

podem assegurar que es tracti de productes africans o foranis, podent-se tractar també d'imitacions locals.

Ceràmica reduïda de l'antiguitat tardana ("CRAT")

Aquesta denominació (que reconeixem resulta discutible i insuficient) ha estat encunyada també a partir del material trobat al jaciment de la Solana (en aquest cas, per part d'Eulàlia Barrasetas), i correspon a una ceràmica que presenta unes característiques físiques molt determinades, i que trobem en jaciments tardoantics de la costa catalana (BARRASETAS - JÁRREGA 1997). Les característiques formals són poc definides, perquè es tracta d'olles bicòniques amb un perfil força senzill; tanmateix, existeix un tret característic que permet diferenciar-les, que és un bisell al llavi que hipotèticament podria haver servit per a facilitar l'encaix d'una tapadora. De tota manera, l'element que més bé diferencia aquests productes d'altres de més o menys contemporanis són un important grau de cocció de la pasta (que produeix exemplars d'un color gris intens i fins i tot negre) i molt especialment un acurat acabat de les superfícies, que apareixen brunyides o potser espatulades.

Aquestes ceràmiques han estat també atestades a la Solana en ple segle VI, encara que no es pot descartar un origen en la centúria anterior i un perduració al llarg del segle VII. A la plaça de Sant Miquel hem documentat 19 fragments que es poden identificar dintre d'aquesta producció, que sens dubte serà una de les que ens poden aportar novetats més interessants en futures investigacions sobre les ceràmiques locals a la Catalunya de transició entre l'Antiguitat i l'Edat Mitjana.

Balanç general

Tot i els problemes que pugui comportar la filiació estratigràfica d'una peça determinada (en aquest cas concret, la seva situació residual en estrats més moderns), una visió de conjunt de les ceràmiques romanes trobades a les excavacions de la plaça de Sant Miquel ens permet establir una sèrie de conclusions generals que ens permeten valorar la seva presència. En primer lloc, la migrada presència de ceràmiques alt-imperials, amb escadussera presència de sigil·lades itàliques, gàl·liques i fins i tot hispàniques, que contrasta amb una major presència de la sigil·lada africana A i C i la ceràmica africana de cuina; tanmateix, podem assenyalar la presència testimonial d'altres produccions, com la ceràmica de parets fines, la de roig pompejà, la sigil·lada clara B i les àmfores tarraconenses, bètiques i gal·les.

La quantitat i qualitat dels exemplars documentats ens permet comprovar que en aquesta excavació els materials romans més significatius són els d'època tardoantiga. A més d'altres produccions poc conegudes, però enormement interessants, com les ceràmiques pintades tardo-romanes i la ceràmica que provisionalment coneixem com a "CRAT", destaca la presència de les ceràmiques fines, les llànties i les àmfores. Pel que fa a la presència de fragments amb forma (deixem de banda en aquest còmput els informes, que tenint en compte els elevats factors de residualitat ben poc ens poden dir), la ceràmica fina més abundantment constatada és la sigil·lada africana D, amb un ampli

repertori de formes que constitueixen el 77,05 % de les ceràmiques fines tardoantigues; cal també esmentar la sigil·lada africana C tardana (3,03 %), la sigil·lada africana E (0,43 %), la Late Roman C (0,43 %), la "lucente" (8,22 %), la sigil·lada hispànica tardana (1,29 %) i la grisia i ataronjada gal·la tardana (7,79); d'aquesta darrera, el 6,06 % correspon a la producció grisà, i només el 1,73 % a l'ataronjada. Hem inclòs en aquest còmput les imitacions, resultant que la imitació de la sigil·lada africana D constitueix el 0,86 % del total, i la imitació de la sigil·lada gal·la grisà tardorromana conforma el 0,43 %. Tanmateix, hi ha un fragment de sigil·lada africana indeterminada (però de cronologia tardoantiga), que correspon al 0,43 % del total de les ceràmiques fines.

Pel que fa a les àmfores, i fent un paral·lelisme amb el cas de la sigil·lada africana D, la major quantitat i el repertori formal més variat es troba en les àmfores africanes, que conformen el 59,39 % del total del material amforal tardoantic. Segueixen en importància les àmfores sudhispàniques, que constitueixen el 10,52 % i les àmfores del Mediterrani oriental, amb un 7,51 % del total. Hi afegim el que anomenem àmfores del tipus "la Solana", que considerem de producció local o regional, i que són el 22,55 % del total de les àmfores tardoantigues. Aquests resultats poden ésser més o menys aleatoris, però en qualsevol cas resta palesa la preponderància de la producció africana, així com la vitalitat de la sud-hispànica, que supera fins i tot els productes orientals, que resten en darrer lloc. Però el més important de tot, si es pot comprovar finalment la seva categoria amforal, és l'elevat percentatge dels exemplars que anomenem "tipus la Solana", que resten en segon lloc; això pot deure's tant al fet de que es tracti d'un producte local o regional com a la possible preponderància de materials o estrats dels segles VI-VII, però creiem que de fet es deu a que hem comptabilitzat tots els fragments, mentre que amb les altres àmfores ens hem limitat, per al còmput, als fragments amb forma, amb la qual cosa aquesta relació percentual no és exacte, sinó merament orientativa.

És interessant també la presència d'altres espècies ceràmiques, com l'anomenada "CRAT", la ceràmica pintada tardorromana i les llànties, a més de la "facies" tardana de la ceràmica africana de cuina; tanmateix, cal tenir en compte que, des del punt de vista quantitatiu, la seva presència entre els materials d'aquesta excavació és solament testimonial.

Com a conclusió general, creiem que les ceràmiques romanes localitzades a les excavacions de la plaça de Sant Miquel de l'any 1998 constitueixen un interessant lot de materials per a l'estudi de les ceràmiques romanes i, en darrer terme, per a la reconstrucció de l'economia de la ciutat de Barcino en època romana, i molt singularment en època tardoantiga.

Les ceràmiques medievals i modernes

Josep M. Vila i Carabasa

Consideracions prèvies

L'estudi dels materials ceràmics apareguts en el transcurs de l'excavació arqueològica realitzada a la plaça de Sant Miquel presenta una problemàtica que si bé és particular del jaciment estudiat, molt bé es podria estendre a altres jaciments similars. La problemàtica es basa fonamentalment en el fet que la major part dels sediments delimitats en el transcurs de l'excavació corresponen abocaments de terres amb la finalitat de fer créixer el nivell de circulació a la zona. Aquest fet ha provocat que, juntament amb els materials ceràmics contemporanis de la deposició dels sediments, els estrats (especialment els que corresponen a la fase Medieval) continguin una gran quantitat de ceràmiques antigues i tardoantigues de caràcter residual però molt millor estudiades que les medievals. Aquest fet pot provocar d'entrada una tendència a tirar cap enrera la cronologia dels estrats, fent tardorromans els sediments que en realitat són alt-medievals. L'important grau de desconeixement de les tipologies ceràmiques alt-medievals i les dificultats intrínseques de distingir determinats tipus de ceràmica comuna reduïda romana i medieval tampoc no ajuden a millorar les possibilitats d'acotar millor les cronologies.

Aquesta problemàtica afecta directament a l'estudi de l'estratigrafia documentada en el transcurs de la intervenció donat que és a partir fonamentalment de la identificació i caracterització dels materials ceràmics (en el nostre cas la numismàtica no ha aportat gairebé en cap cas dades concloents malgrat l'important nombre de peces estudiades) que basem la identificació cronològica de les fases que es documenten. De manera general hem tractat fins allà on ens ha estat possible de sostreure'ns a la temptació d'agafar-nos a les cronologies conegudes i desestimar els materials dubtosos. Aquest fet ha provocat la necessitat d'estirar els segments cronològics i parlar exclusivament de períodes: Romà, Tardorromà, Alt-Medieval, Medieval. Entenem que aquesta és una manera més honesta, i també menys lluïda, es clar, de fer una aproximació a una realitat que, simplement, no coneixem prou bé.

1. Ceràmica Alt-Medieval

Clarament definides com a ceràmiques alt-medievals només disposem d'alguns fragments de ceràmica espatulada. Concretament es tracta d'una sèrie de nanses de sitra i d'un bec de la mateixa peça apareguts als nivells u.e. 23 i 95 corresponents a les cales 1 i 2 respectivament. Aquestes peces pertanyen al tipus ceràmic definit per Eduard Riu (Riu 1998) i als que s'acostuma a donar una cronologia entorn als segles IX-XI. A banda d'aquestes peces, sembla probablement d'aquesta cronologia un fragment de ceràmica decorada amb incisions fetes amb rodeta que es va documentar a la cala 3 (u.e. 217).

Sembla segur que algunes de les peces de ceràmica comuna reduïda que es localitzen en els estrats en els que apareixen aquests materials també correspondrien a aquesta mateixa cronologia. En tot cas, les dificultats de distingir-los dels materials del mateix tipus de cronologia tardorromana impossibiliten la seva atribució a aquest moment cronològic.

2. Ceràmica musulmana

S'han documentat dues peces que corresponen a aquesta cronologia. En primer lloc un fragment de fons d'ataifor decorat amb la tècnica de la corda seca total. En segon lloc, un fragment d'una llàntia del tipus de piquera amb decoració en manganès. Aquest tipus de peces són força freqüents en contextos ceràmics dels segles X-XI a tot Al-Andalus (Azuar, 1989; Gómez, 1998).

3. *Ceràmica Baix Medieval i Moderna* (Làms. 15-18)

La intervenció arqueològica realitzada a la plaça de Sant Miquel el 1998 va permetre recuperar una quantitat relativament petita de materials d'època baix-medieval i moderna, donat que la cota de circulació es va mantenir pràcticament intacta des d'època medieval i fins al moment actual, fet que ha provocat la successiva destrucció dels nivells d'ocupació de la fase anterior en el moment de construcció de la següent. Això no obstant, es va poder recuperar, en l'interior d'un pou excavat parcialment en el transcurs de la intervenció a la cala 2, un lot de ceràmica vidriada i pisa decorada amb una cronologia que se situa entre el segle XV i la segona meitat del segle XVI. Es tracta fonamentalment de ceràmica blava valenciana i barcelonina amb les decoracions típiques de l'època (palmetes, corona de valència, motius vegetals, etc...). També s'hi localitza un petit lot de ceràmica valenciana i barcelonina decorada amb reflex metàl·lic entre la que destaca una escudella d'orelletes decorada amb el motiu conegut com solfa que presenta una cronologia de mitjan segle XVI aproximadament (Coll 1998). També dins aquest grup destaquem alguns fragments de ceràmica decorada amb pinzell-pinta, que és el tipus més tardà que situem entorn a finals del segle XVI o fins i tot potser a començaments del XVII. Tipològicament aquestes peces corresponent a escudelles i plats.

Respecte a la ceràmica comuna, es documenta també un conjunt típic d'aquest moment cronològic en el que impera la ceràmica vidriada amb tonalitats sobretot verdes i marronoses o melades. Pel que fa a la tipologia predominen els plats (fons i plans), les escudelles i les olles. També s'hi documenten cassoles, greixoneres, plates, gibrells, etc i fins i tot dues peces de fireta.

En conclusió es tracta d'un lot cronològicament força tancat amb els materials en circulació d'una manera més habitual entorn a la segona meitat del segle XVI a la ciutat de Barcelona.

Un lot molt més petit, format exclusivament per materials vidriats corresponents al segle XV es va documentar en el rebliment de la sitja apareguda en el tall de la cala 4.

CATÀLEG DE PECES

Làmina 1

- **18/33:** Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 104-A.

- **18/34:** Fragment de vora de ceràmica paleocristiana grisa. Forma Rigoir 15.
- **18/35:** Fragment sense forma, decorada, de ceràmica paleocristiana grisa.
- **21/36:** Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 107
- **23/25:** Fragment de vora amb arrencament de nansa de gerra de ceràmica comuna oxidada romana.
- **23/29:** Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 81-A
- **23/37:** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **23/38:** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **23/39:** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **23/40:** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **27/100:** Fragment sense forma, decorada, de ceràmica paleocristiana grisa. Forma Rigoir 6 ó 18
- **30/75:** Fragment de vora de ceràmica comuna africana. Forma Hayes 23-B Tardana.
- **30/85:** Fragment de vora de ceràmica comuna africana.
- **30/89:** Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 110
- **37/156:** Fragment de vora d'àmfora africana: Forma Keay 25/1A
- **94/22:** Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 87-A
- **94/23:** Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 99

Làmina 2

- **106/98:** Fragment de fons de ceràmica d'imitació a la Terra Sigil·lada Clara D, amb decoració estampada
- **106/99:** Perfil sencer de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 87-A
- **106/102:** Fragment sense forma de ceràmica comuna amb la superfície espatulada. Pasta marronosa.
- **106/103:** Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna oxidada de cronologia tardorromana.
- **106/105:** Fragment de vora de ceràmica comuna africana. Forma Hayes 196
- **106/106:** Fragment de vora de ceràmica comuna oxidada. Forma Atlante 108-5.
- **106/108:** Fragment de vora de morter de ceràmica comuna oxidada romana.
- **106/117:** Fragment de vora de Terra Sigil·lada Lucente. Forma Lamboglia 1/3
- **106/127:** Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna reduïda tardorromana.
- **106/135:** Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna reduïda.
- **106/142:** Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 59-B.
- **106/143:** Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 59-B
- **106/161:** Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 67
- **106/170:** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna oxidada romana.
- **106/171:** Fragment de vora de morter de ceràmica comuna oxidada. Forma Com. Medit-1.
- **106/178:** Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna reduïda romana.

Làmina 3

- **11/27**: Fragment sense forma de ceràmica comuna oxidada romana. Decorada.
- **100/26**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **104/56**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna oxidada romana.
- **104/76**: Fragment de vora de gibrell de ceràmica comuna oxidada romana.
- **104/85**: Fragment de vora de ceràmica paleocristiana grisa. Forma Rigoir 8.
- **104/87**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **104/96**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **105/73**: Fragment de vora de bol de ceràmica comuna reduïda romana
- **105/74**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **105/75**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **109/95**: Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna reduïda romana
- **109/128**: Perfil sencer de ceràmica d'imitació a la Terra Sigil·lada Clara D, amb decoració estampada estil A-2
- **109/159**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda romana
- **110/36**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda romana
- **154/26**: Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna reduïda romana
- **180/62**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **198/26**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **199/23**: Fragment de vora amb nansa d'àmfora romana. Tipus La Solana.

Làmina 4

- **232/234**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 61 A
- **232/268**: Fragment de vora d'àmfora oriental. Forma LRA 4-A
- **232/290**: Fragment sense forma amb decoració de ceràmica paleocristiana grisa.
- **232/291**: Fragment sense forma amb decoració de ceràmica paleocristiana grisa.
- **232/292**: Fragment de vora amb decoració de ceràmica paleocristiana grisa. Forma Rigoir 18.
- **232/293**: Fragment de vora amb decoració de ceràmica paleocristiana grisa. Forma Rigoir 18.
- **232/294**: Fragment de vora amb decoració de ceràmica paleocristiana grisa. Forma Rigoir 15.
- **232/295**: Fragment sense forma amb decoració de ceràmica paleocristiana grisa.
- **232/296**: Fragment sense forma amb decoració de ceràmica paleocristiana grisa.

- **232/297**: Fragment de vora amb decoració de ceràmica paleocristiana grisa. Forma Rigoir 1
- **232/298**: Fragment de vora amb decoració de ceràmica paleocristiana grisa. Forma Rigoir 1
- **232/299**: Fragment de fons de Terra Sigil·lada Clara D
- **232/300**: Fragment de fons de Terra Sigil·lada Clara D
- **232/302**: Fragment de fons de llàntia amb marca de terrisser.
- **232/304**: Fragment sense forma d'àmfora oriental. Forma LRA 1. Presenta *titulus pictus*
- **232/335**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 67
- **232/343**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 80 A
- **232/346**: Fragment de vora amb decoració de ceràmica paleocristiana ataronjada. Forma Rigoir 1

Làmina 5

- **205/62**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 61 A
- **205/63**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Hispànica Tardana. Forma Drag. 37
- **205/64**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 24A
- **205/68**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna oxidada romana.
- **205/88**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 25
- **205/89**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 16/1C
- **205/94**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 67
- **205/99**: Fragment sense forma de Terra Sigil·lada Hispànica Tardana. Forma Drag. 37
- **205/103**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna oxidada romana.
- **205/108**: Fragment de vora de ceràmica comuna reduïda romana. Forma Rigoir 18
- **238/69**: Fragment de fons de Terra Sigil·lada Clara D.
- **239/20**: Fragment de fons d'ataïfor de ceràmica musulmana amb decoració en corda seca total.
- **314/12**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **314/13**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **314/16**: Fragment sense forma de ceràmica paleocristiana grisa. Forma Rigoir 6 o 18.
- **318/13**: Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **318/19**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 34

Làmina 6

- **48/46**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 87B
- **70/65**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **70/68**: Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna reduïda romana

- **70/70**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda romana
- **70/74**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 99
- **70/76**: Fragment de vora de ceràmica paleocristiana grisa.
- **70/77**: Fragment de vora d'àmfora oriental. Forma LRA 2A
- **95/35**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 87B
- **95/36**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 103A
- **95/37**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D.

Làmina 7

- **201/30**: Fragment de fons de llàntia. Forma Hayes 35
- **206/26**: Fragment de vora d'olleta o bol de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **217/48**: Fragment de vora de ceràmica comuna itàlica.
- **217/55**: Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna oxidada romana
- **217/61**: Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna oxidada romana amb decoració de rodeta.
- **217/65**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 80
- **217/74**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 104B
- **217/80**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **217/81**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **217/82**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **217/84**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **222/72**: Fragment de vora de morter de ceràmica comuna oxidada romana
- **222/79**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 91C
- **222/80**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 204C
- **222/81**: Fragment de vora de llàntia. Forma Hayes II
- **222/85**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **224/35**: Fragment de vora de ceràmica paleocristiana grisa. Forma Rigoir 6 o 18.
- **224/37**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 107
- **225/47**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda romana
- **230/23**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **237/46**: Fragment de vora de ceràmica paleocristiana grisa. Forma Rigoir 18
- **237/49**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 55A

Làmina 8

- **109/97:** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda tardorromana.
- **109/107:** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda tardorromana.
- **109/115:** Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Africana 2 C
- **109/116:** Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 25/1C
- **109/125:** Fragment de vora de morter de ceràmica comuna oxidada romana
- **109/134:** Fragment de vora de gibrell de ceràmica comuna oxidada romana.
- **109/135:** Fragment de vora d'àmfora Hispànica. Forma Keay 23.
- **109/153:** Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 42
- **109/187:** Fragment de vora de gran vas de ceràmica comuna oxidada romana
- **109/188:** Fragment de vora d'àmfora hispànica. Forma Keay 23
- **110/37:** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna oxidada romana
- **110/39:** Fragment de vora de gibrell de ceràmica comuna oxidada romana
- **110/41:** Fragment de vora de ceràmica comuna africana. Forma Hayes 196
- **110/44:** Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 61A

Làmina 9

- **102/23:** Fragment de vora d'àmfora romana. Forma Keay 62 Q
- **102/37:** Fragment de vora de morter de ceràmica comuna oxidada romana
- **104/66:** Fragment de vora d'àmfora hispànica. Forma Dressel 23B
- **104/67:** Fragment de vora d'àmfora hispànica. Forma Keay 19C
- **104/70:** Fragment de fons d'àmfora africana. Forma Keay 62
- **105/35:** Fragment de nansa d'àmfora africana. Forma Keay 25
- **105/71:** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda romana
- **105/72:** Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna reduïda romana
- **111/36:** Fragment de vora de morter de ceràmica comuna oxidada romana
- **115/32:** Fragment de vora d'àmfora de la tarraconesa. Forma Pascual 1. Presenta marca de terrisser.

Làmina 10

- **201/29:** Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 55 A
- **205/48:** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna africana. Forma Hayes 22.
- **205/49:** Fragment de vora de bol de ceràmica comuna africana. Forma Hayes 193
- **205/85:** Fragment de vora d'àmfora hispànica. Forma Keay 19 B
- **205/87:** Fragment de fons d'àmfora africana. Forma Keay 25
- **205/92:** Perfil sencer de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 61A
- **205/97:** Fragment de vora de gibrell de ceràmica comuna oxidada romana. Possible cronologia tardorromana.
- **205/116:** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **206/49:** Fragment de recipient fet amb roca esquistosa
- **213/28:** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **213/29:** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana

(CRAT).

- **214/22**: Fragment de fons d'àmfora africana. Forma Keay 62N
- **222/86**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Lucente. Forma Lamboglia 1/3
- **222/102**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 60

Làmina 11

- **217/67**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 94
- **217/75**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 2 B I
- **217/76**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 61 D
- **230/40**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 36 B
- **230/41**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 40
- **232/278**: Fragment de vora d'àmfora oriental. Forma LRA 1B.
- **232/279**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 41
- **232/281**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 42
- **232/282**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 61 A
- **232/283**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 62 J
- **232/285**: Fragment de fons d'àmfora oriental. Forma LRA 4
- **232/306**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 25. Presenta un grafit.
- **232/321**: Fragment de vora de ceràmica comuna africana. Forma Atlante 107/10
- **232/339**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Clara D. Forma Hayes 91 A
- **318/18**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 25/3-5

Làmina 12

- **37/155**: Fragment de vora de gerreta de ceràmica comuna oxidada romana
- **88/40**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda romana
- **88/41**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda romana
- **88/48**: Fragment de vora de gerra de ceràmica comuna oxidada romana
- **88/61**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada africana indeterminada. Forma Hayes 70, N 87.
- **92/20**: Fragment de vora de ceràmica comuna africana. Forma Hayes 23B
- **95/33**: Fragment de vora de ceràmica comuna africana. Forma Hayes 197

Làmina 13

- **11/22**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 36A
- **11/23**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 57B
- **11/31**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda de l'Antiguitat Tardana (CRAT).
- **18/1**: Fragment de vora d'àmfora romana tipus La Solana.
- **30/87**: Fragment de fons d'àmfora hispànica. Forma Hayes I
- **48/41**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 24Y
- **70/56**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda romana.

- **70/58**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 62 C
- **71/40**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 62Q

Làmina 14

- **106/115**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Africana 2 D
- **106/136**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda romana.
- **106/137**: Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna reduïda romana.
- **106/153**: Fragment de vora de Terra Sigil·lada Lucente. Forma Lamboglia 2/37
- **106/162**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna oxidada romana.
- **106/176**: Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna reduïda romana.
- **107/9**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 24 A
- **107/10**: Fragment de vora d'àmfora hispànica. Forma Dressel 23A.
- **107/12**: Fragment de nansa d'àmfora hispànica. Forma Dressel 23
- **107/13**: Fragment de vora de morter de ceràmica comuna oxidada romana.
- **154/25**: Fragment de vora d'àmfora africana. Forma Keay 62 A

Làmina 15

- **61/ 3**: Fragment de vora de gibrell de ceràmica comuna reduïda moderna
- **61/21**: Fragment de vora de fogó de ceràmica comuna reduïda moderna
- **61/24**: Fragment de vora de fruiter de ceràmica comuna reduïda moderna
- **61/25**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda moderna
- **61/38**: Fragment de vora de plat de ceràmica comuna vidriada moderna
- **61/39**: Fragment de vora de plat de ceràmica comuna vidriada moderna
- **61/49**: Perfil sencer de greixonera de ceràmica comuna vidriada moderna
- **61/66**: Fragment de peu d'atuell de forma indeterminada de ceràmica comuna vidriada
- **61/67**: Perfil sencer de canelobre de ceràmica comuna vidriada moderna
- **61/109**: Fons de plat de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Barcelona.
- **61/110**: Fons de plat de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Barcelona.
- **61/111**: Fons de plat de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Barcelona.
- **61/112**: Fragment de vora d'escudella de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Barcelona.
- **61/113**: Fragment de vora d'escudella de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Barcelona.
- **61/124**: Peça gairebé sencera de juguina tipus fireta
- **61/127**: Fragment d'abocador de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Barcelona.

Làmina 16

- **61/20**: Fragment de vora de cossi de ceràmica comuna reduïda moderna
- **61/23**: Perfil sencer de fruiter de ceràmica comuna reduïda moderna
- **61/36**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna vidriada moderna

- **61/37**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna vidriada moderna
- **61/50**: Perfil sencer de greixonera de ceràmica comuna vidriada moderna

Làmina 17

- **61/27**: Perfil sencer de plat de ceràmica comuna vidriada moderna
- **61/72**: Perfil sencer d'escudella de ceràmica amb vidriat blanc.
- **61/73**: Perfil sencer de saler de ceràmica amb vidriat blanc.
- **61/79**: Perfil sencer de plat de ceràmica amb vidriat blanc.
- **61/80**: Perfil sencer de plat de ceràmica amb vidriat blanc.
- **61/92**: Perfil sencer d'escudella de ceràmica amb vidriat blanc i decorada amb reflex metàl·lic de tipus geomètric.
- **61/93**: Perfil sencer d'escudella de ceràmica amb vidriat blanc i decorada amb reflex metàl·lic de tipus geomètric.
- **61/99**: Fragment de vora de plat de ceràmica amb vidriat blanc i decorada amb reflex metàl·lic.
- **61/107**: Fragment de vora de plat de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Barcelona.
- **61/108**: Fragment de vora de plat de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Barcelona.
- **61/114**: Fragment de vora de plat de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Barcelona.
- **61/115**: Fragment de vora d'escudella de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Barcelona.
- **61/116**: Fragment de vora d'escudella d'orelletes de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Barcelona.

Làmina 18

- **65/9**: Fragment de vora de forma desconeguda de ceràmica comuna reduïda moderna
- **65/13**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna oxidada moderna
- **65/14**: Fragment de vora de gibrell de ceràmica comuna oxidada moderna
- **65/38**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna vidriada moderna
- **65/39**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna vidriada moderna
- **65/40**: Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna vidriada moderna
- **65/47**: Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna vidriada moderna
- **65/48**: Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna vidriada moderna
- **65/50**: Perfil sencer de tapadora de botó de ceràmica comuna vidriada moderna
- **65/51**: Fragment de vora de gibrell de ceràmica comuna oxidada moderna
- **65/62**: Perfil sencer de saler de ceràmica amb vidriat blanc.
- **65/67**: Fons de plat de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Barcelona.
- **65/69**: Fragment de vora d'escudella de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Barcelona.
- **65/73**: Fragment de vora de plat de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Paterna amb el motiu de la Corona de València.

- **65/74**: Fragment de vora d'escudella de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Paterna amb el motiu de la Corona de València.
- **65/75**: Perfil sencer de plat de ceràmica amb vidriat blanc.
- **65/76**: Perfil sencer d'escudella d'orelletes de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en reflex metàl·lic valencià, amb el motiu de la solfa.
- **65/78**: Fragment de vora de plat de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Paterna
- **65/81**: Fragment de vora de plat de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Paterna
- **65/82**: Fragment de vora d'escudella de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Paterna.
- **65/83**: Fragment de vora d'escudella de ceràmica amb vidriat blanc i decoració en blau de Paterna.
- **65/99**: Fragment de vora de cassola de ceràmica comuna vidriada moderna

Làmina 18

- **52/1**: Peça complerta de bací de ceràmica comuna vidriada moderna

Làmina 19

- **100/22**: Fragment sense forma amb arrencament de nansa de llàntia islàmica amb decoració en manganès.

BIBLIOGRAFIA

AAVV, 1981: *Atlante delle forme ceramiche I. Ceramica fine romana nel bacino mediterraneo (medio e tardo Impero)*. Enciclopedia dell'Arte Antica Classica e Orientale, Roma.

AAVV, 1990: *Conspectus formarum terrae italico modo confectae*. Bonn.

AAVV, 1993: *DICOCER. Dictionnaire des Céramiques Antiques (VIIème s. av. n. è. - VIIème s. d. n. è.) en Méditerranée nord-occidentale (Provence, Languedoc, Ampurdan)*. Lattara, 6 (volum monogràfic). Lattes.

AAVV 1997: *Contextos ceràmics d'època romana tardana i de l'Alta Edat Mitjana (segles IV- X)*. Taula Rodona. Arqueomediterrània, 2. Barcelona.

AAVV 1999: *Del Romà al Romànic. Història, art i cultura de la Tarraconense mediterrània entre els segles IV i X*, Enciclopèdia Catalana S.A., Barcelona.

Abascal 1986: ABASCAL, J.M. *La cerámica pintada romana de tradición indígena en la Península Ibérica. Centros de producción, comercio, tipología*. Madrid.

Aquilué, 1989: AQUILUÉ, X. Terra sigillata africana, a TED'A, *Un abocador del segle V d. C. en el Fòrum provincial de Tàrraco*. "Memòries d'excavació", 2, pp. 123-155. Tarragona.

Aquilué, 1993: AQUILUÉ, X. Las cerámicas finas de los niveles tardo-romanos, a DUPRÉ, X - CARRETÉ, J.M., *La "Antiga Audiència". Un acceso al foro provincial de Tarraco*, Excavaciones Arqueológicas en España 165, pp. 117-150. Madrid.

Aquilué, 1997: AQUILUÉ, X. Anàlisi comparativa de contextos ceràmics d'època tardo-romana (segles V-VI), *Contextos ceràmics d'època romana tardana i de l'alta edat mitjana (segles IV-X)*. *Arqueomediterrània* 2, pp 83-100. Barcelona.

Arthur, 1998: ARTHUR, P. Eastern Mediterranean amphorae between 500 and 700: a view from Italy, *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, vol. I, pp. 157-184. Florència.

Azuar, 1989: AZUAR RUIZ, R. La Rabita califal de las dunas de Guardamar. Cerámica. Epigrafía. Fauna. Malacofauna. Alicante.

Bacaria, 1991: BACARIA, A. Les imitacions des D.S.P. sur le litoral catalan, *S.F.E.G.A.G, Actes du Congrès de Cognac*, p. 353-363. Marsella.

Bacaria, 1992: BACARIA, A. Les ceràmiques paleocristianes (dérivées-des-sigillées paléochrétiennes) del Penedès, *Miscel.lània Penedesenca* XV, 1991 (1992), pp. 213-232. Sant Sadurní d'Anoia.

Banks 1992: BANKS, Ph. L'estructura urbana de Barcelona, 714-1300. A: *Història de Barcelona*, vol 2: La formació de la Barcelona medieval. Barcelona. Pàgs. 27-71

Barrasetas, 1997: BARRASETAS, E. - JÁRREGA, R. La ceràmica trobada al jaciment de la Solana (Cubelles, Garraf), *Contextos ceràmics d'època romana tardana i de l'Alta Edat Mitjana (segles IV- X)*. *Taula Rodona. Arqueomediterrània*, 2, pp. 131-152. Barcelona.

Barraud, 1998: BARRAUD, D. - BONIFAY, M. - DRIDI, F. - PICHONNEAU, J.-F. L'industrie céramique de l'Antiquité tardive, *Oudna (Uthina). La redécouverte d'une ville antique de Tunisie* (H. Ben Hassen - L. Maurin coordinadors), pp. 139-167. Bordeus - París - Tunis.

Beltrán, 1970: BELTRÁN, M. *Las ánforas romanas de España*. Zaragoza.

Beltrán, 1978: BELTRÁN, M. *Cerámica romana: tipología y clasificación*. Zaragoza.

Beltrán, 1990: BELTRÁN, M. *Guía de la cerámica romana*. Saragossa.

Berni, 1997: BERNI, P. *Las ánforas de aceite de la Bética y su presencia en la Cataluña romana*. Col.lecció "Instrumenta", 4. Barcelona.

Bonifay, 1983: BONIFAY, M. Elements d'evolution des céramiques de l'Antiquité tardive à Marseille d'après les fouilles de la Bourse (1980 - 1981), *Revue d'Archéologie Narbonnaise*, 19, pp. 285-346. Narbona.

Bonifay, 1986: BONIFAY, M. Observations sur les amphores tardives à Marseille d'après les fouilles de La Bourse (1980 - 1984), *Revue d'Archeologie Narbonnaise*, 19, pp. 269-305. Narbona.

Bonifay, 1998: BONIFAY, M. Sur quelques problemes de datation des sigillées africaines à Marseille, *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, vol. I, pp. 71-81. Florència.

Bonifay, 1989: BONIFAY, M. - CONGES, G. - LEGUILLOUX, M.: Amphores tardives (Ve - VIIe siècle) à Arles et à Marseille, *Amphores romaines et histoire économique: dix ans de recherche*, pp. 660-663. Roma.

Bonifay, 1995: BONIFAY, M. - PIÉRI, D. 1995: Amphores du Ve au VIIe s. à Marseille: nouvelles données sur la typologie et le contenu, *Journal of Roman Archaeology* 8, pp. 94-120. Ann Arbor.

Bonifay, 1998: BONIFAY, M. - BRENOT, Cl. - FOY, D. - PELLETIER, J.-P. - PIERI, D. - RIGOIR, Y.) 1998: Le mobilier de l'Antiquité Tardive, *Fouilles à Marseille. Les mobiliers (Ier - VIIe siècles ap. J.-C.)* (M. BONIFAY - M.-B. CARRE - Y. RIGOIR coordinadors), "Études Massaliottes", 5, pp. 355-419. Aix-en-Provence.

Carignani, 1986: CARIGNANI, A. La distribuzione delle anfore africane tra III e VII secolo, *Società romana e impero tardoantico* (A. Giardina, ed.), vol. III, pp. 273-277. Bari.

Casas, 1990: CASAS, J. - CASTANYER, P. - NOLLA, J.M. - TREMOLEDA, J. *Ceràmiques comunes i de producció local d'època romana I. Materials augustal i alto-imperials a les comarques orientals de Girona*. Girona.

Cau, 1997: CAU, M.A. - MACÍAS, J.M. - TUSET, F. Algunas consideraciones sobre cerámicas de cocina de los siglos IV al VIII, *Ceràmica medieval catalana*, pp. 7-37. Barcelona.

Clariana, 1991: CLARIANA, J.F. Un interessant lot de terra sigil.lata tardo-itàlica procedent de Torre Llauder (Mataró), *Laietania*, 6, pp. 107-114. Mataró.

Coll 1997: COLL, J.-M. - ROIG, J. - MOLINA, J.-A. Las producciones cerámicas de

época visigoda en la Catalunya central (ss. V-VII): algunas consideraciones técnicas y morfológicas. A: *La céramique médiévale en Méditerranée. Actes du 6e congrès. Aix-en-Provence*. pp 193-197

Coll 1997b: COLL, J.-M. - ROIG, J. - MOLINA, J.-A. Contextos ceràmics de l'antiguitat tardana del Vallès, *Contextos ceràmics d'època romana tardana i de l'Alta Edat Mitjana (segles IV- X). Taula Rodona. Arqueomediterrània*, 2, pp. 37-57. Barcelona.

Coll 1998: COLL CONESA, J.: Impotacions de ceràmiques valencianes (segles XVI-XIX). Produccions i cronologia de la pisa i ceràmica comuna. A: PADILLA, J.I. – VILA, J.M (coords.): *Ceràmica medieval i postmedieval: circuits productius i seqüències culturals*. Barcelona.

Comas, 1997: COMAS, M. - PADRÓS, P. 1997: Un context ceràmic del segle VI a Baetulo, *Contextos ceràmics d'època romana tardana i de l'alta edat mitjana (segles IV-X). Arqueomediterrània* 2, pp. 121-130. Barcelona.

Daura 1988: DAURA, A. - PARDO, D. - SÁNCHEZ, E. Una aportació al coneixement cronològic de la ceràmica grisa a Catalunya, *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 9, pp. 429-441. Barcelona.

Di Gangi, 1998: DI GANGI, G. - LEBOLE, Ch.M. Anfore Keay LII ed altri materiali ceramici da contesti di scavo della Calabria centro-meridionale (V-VIII secolo), *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, vol. II, pp. 761-768. Florència.

Draggendorff, 1895: DRAGGENDORFF, H. Terra Sigillata. Ein Beitrag zurs Geschichte der griechischen und römischen Keramik, *Bonner Jahrbücher*, XCVI. Bonn.

Empereur, 1986: EMPEREUR, J.Y. - PICON, M.: A la recherche des fours d'amphores, *Recherches sur les amphores grecques*, pp. 103-126. París.

Empereur, 1988: EMPEREUR, J.Y. - PICON, M.: The production of Aegean amphorae: field and laboratory studies, *New aspects of Archaeological science in Greece*, British School at Athens, Occasional Paper 3 of the Fitch Laboratory, pp. 33-38. Atenas.

Empereur, 1989: EMPEREUR, J.Y. - PICON, M.: Les regions de production d'amphores impériales en Méditerranée orientale, *Amphores romaines et historie economique: dix ans de recherche*, pp. 223-248. Roma.

Enrich, 1995: ENRICH, J. - ENRICH, J. *Vilaclara de Castellfollit del Boix (el Bages). Un assentament rural de l'antiguitat tardana*. Igualada.

Fàbrega, 1989: FÀBREGA, X. Terra sigillata grisa i ataronjada estampades, a TED'A, *Un abocador del segle V d. C. en el Fòrum provincial de Tàrraco. "Memòries d'excavació"*, 2, pp. 156-172. Tarragona.

Fulford, 1984: FULFORD, M.G. - PEACOCK, D.P.S. *Excavations at Carthage: The British Mission, vol. I.2. The Avenue du Président Habib Bourguiba. Salammbô.* Sheffield.

Gómez, 1998: GÓMEZ, S. A cerâmica no Gharb al-Andalus. A: Portugal islâmico. Os últimos sinais do Mediterrâneo. Lisboa. Págs. 121-131.

Goudineau, 1968: GOUDINEAU, Ch. *La céramique aretine lisse*, "Mélanges d'Archéologie et Histoire, Suppléments", 6. París.

Granados, 1987. GRANADOS,O., La transformación de la colonia Barcino. Reformas urbanas entre el siglo V y el siglo XI. A: Actas del II Congreso de Arqueología Medieval española. Madrid.

Granados, 1992. GRANADOS,O., Estructura urbana de la ciutat romana. A: Història de Barcelona, vol I. pàg. 141-201

Gutiérrez, 1998: GUTIÉRREZ, S. Il confronto con la Hispania orientale: la ceramica nei secoli VI-VII, *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, vol. I, pp. 549-567. Florència.

Hayes, 1972: HAYES, J.W. *Late Roman Pottery.* Londres.

Hayes, 1977: HAYES, J.W. North African flanged bowls. A problem in fifth century chronology, *Roman Pottery Studies in Britain and Beyond. Papers presented to John Gillam. BAR, Supplementary series*, 30, pp. 279-287. Oxford.

Hayes, 1978: HAYES, J.W. Selected deposits, *Excavations at Carthage 1975 conducted by the University of Michigan* (Humphrey, J.H. ed.), vol. II, pp. 113-118. Ann Arbor.

Hayes, 1980: HAYES, J.W. *Supplement to Late Roman Pottery.* Londres.

Hayes, 1998: HAYES, J.W. Introduction. The study of Roman pottery in the Mediterranean: 23 years after *Late Roman Pottery*, *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, vol. I, pp. 9-21. Florència.

Hermet, 1934: HERMET, F. *La Graufesenque (Condatomago)* (2 vols.). París.

Járrega, 1987: JÁRREGA, R. Notas sobre la importación de cerámicas finas norteafricanas (sigillata clara D) en la costa oriental de Hispania durante el siglo VI e inicios del VII d. de C., *Actas del II Congreso de Arqueología Medieval Española*, vol. II, p. 337 - 344. Madrid.

Járrega, 1991: JÁRREGA, R. *Cerámicas finas tardorromanas y del Mediterráneo oriental en España. Estado de la cuestión.* "Anejos de Archivo Español de Arqueología", XI. Madrid.

Járrega, 1993: JÁRREGA, R. A: *Poblamiento y economía en la costa Este de la Tarraconense en época ardurromana (siglos IV - VI)*. Tesi Doctoral, publicació en micro-fitxa, Universitat Autònoma de Barcelona.

Járrega, 1997: JÁRREGA, R. Els materials arqueològics, *El jaciment romà del Morè. Sant Pol de Mar, Maresme*. "Excavacions arqueològiques a Catalunya", 13, pp. 79-225. Barcelona.

Járrega, 2000: JÁRREGA, R. Las cerámicas de importación en el nordeste de la Tarraconense durante los siglos VI y VII d. de J.C. Aproximación general, *V Reunión d'Arqueologia Cristiana Hispànica* (Cartagena, abril 1998), pp. 467-483. Barcelona.

Járrega, en premsa: JÁRREGA, R. La difusión de la producción anfórica bética en el área catalana durante el período bajoimperial. Las ánforas Dressel 23, *Congreso Internacional ex Baetica amphorae* (Écija - Sevilla, desembre 1998).

Keay, 1984: KEAY, S.J. The Late Roman Amphorae in the Western Mediterranean. A typology and economic study: the Catalan evidence, *BAR International series*, 196, 2 vols. Oxford.

Keay, 1998: KEAY, S.J. African amphorae, *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, vol. I, pp. 141-155. Florència.

Lamboglia, 1963: LAMBOGLIA, N Nuove osservazioni sulla "terra sigillata chiara", *Rivista di Studi Liguri*, 24, pp. 145-212. Bordighera.

López, 1997: LÓPEZ, A. - FIERRO, X. - CAIXAL, A. Ceràmica dels segles IV al X procedent de les comarques de Barcelona, *Contextos ceràmics d'època romana tardana i de l'Alta Edat Mitjana (segles IV- X)*. Taula Rodona. *Arqueomediterrània*, 2, pp. 59-82.

Mackensen, 1993: MACKENSEN, M. *Die spätantiken Sigillata- und Lampentöpfereien von El Mahrine (Nordtunesien)*. *Studien zur nordafrikanischen Feinkeramik des 4. bis 7. Jahrhunderts*. Munich.

Mackensen, 1998: MACKENSEN, M. Centres of African red slip ware production in Tunisia from the late 5th to the 7th century, *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, vol. I, pp. 23-39. Florència.

Macías, 1998: MACÍAS, J.M. La ceràmica comú de *Tarraco* (siglos V-VII), *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, vol. II, pp. 809-813. Florència.

Mayet, 1975: MAYET, F. *Les céramiques à parois fines dans la Péninsule Iberique*. París.

Mayet, 1984: MAYET, F. *Les céramiques sigillées hispaniques. Contribution a*

l'histoire économique de la Péninsule Ibérique sous l'Empire Romain (2 vols.). París.

Méndez 1985: MÉNDEZ, R. - RAMALLO, S. Cerámicas tardías (siglos IV-VII) de Carthago Nova y su entorno, *Antigüedad y Cristianismo. Monografías sobre la Antigüedad tardía* II, pp. 231-280. Murcia.

Mezquíriz, 1961: MEZQUÍRIZ, M.A. *Terra sigillata hispánica* (2 vols.) Valencia.

Muñoz, 1989: MUÑOZ, A. Altres produccions de vaixel·la de taula: terra sigillata hispànica tardana, terra sigillata lucente, ceràmica vidrada baix-imperial i imitacions de terra sigillata africana, a TED'A, *Un abocador del segle V d. C. en el Fòrum provincial de Tàrraco*. "Memòries d'excavació", 2, pp. 173-181. Tarragona.

Murialdo, 1993-94: MURIALDO, G. Anfore tardoantiche nel Finale (VI-VII secolo), *Rivista di Studi Liguri* LIX-LX, pp. 213-246. Bordighera.

Murialdo, 1995: MURIALDO, G. Alcune considerazioni sulle anfore africane di VII secolo dal "castrum" di S. Antonino nel Finale, *Archeologia Medievale* XXII, pp. 433-453.

Neuru, 1980: NEURU, L. Late Roman Pottery: a fifth Century deposit from Carthage, *Antiquités Africaines*, 16, p. 195 - 211. París.

Nieto, 1984: NIETO, F.J. Algunos datos sobre las importaciones de cerámica "Phocaeen Red Slip" en la Península Ibérica, *Papers in Iberian Archaeology. BAR International series* 193, vol. II, pp. 540-551. Oxford.

Nieto, 1993: NIETO, F.J. *El edificio "A" de la Ciudadela de Roses (la terra sigillata africana)*. Girona.

Oswald, 1931: OSWALD, F. *Index of Potters stamps on terra sigillata "samian ware"*. Margidunum, East Bridgford, Notts.

Oswald, 1966: OSWALD, F. - PRYCE, T.D. *An introduction to the Study of Terra Sigillata. Treated from a Chronological Standpoint*. Londres.

Oxé, 1968: OXÉ, A. - COMFORT, H. *Corpus Vasorum Arretinorum*. Bonn.

Pacetti, 1986: PACETTI, F. La distribuzione delle anfore orientali tra IV e VII secolo D.C., *Società romana e impero tardoantico* (A. Giardina, ed.), vol. III, p. 278 - 284. Bari.

Padilla 1998: PADILLA, J.I. - VILA, J.M (coords.): Ceràmica medieval i postmedieval: circuits productius i seqüències culturals. Barcelona.

Pallarès, 1969. PALLARES, F., "Las excavaciones de la plaza de San Miguel y la topografía romana de Barcelona" *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*. 13

(1969). pàgs. 5-42

Pallarès, 1975. PALLARES, F., "La topografia i els orígens de la Barcelona romana" *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*. 16 (1975). pàgs. 5-48.

Panella, 1983: PANELLA, C. Le anfore africane della prima, media e tarda età imperiale: tipologia e problemi, *Actes du Colloque sur la Céramique Antique, CEDAC, Dossier 1*, pp. 171-196. Túnez.

Panella, 1986a: PANELLA, C. Le anfore tardoantiche: centri di produzione e mercati preferenziali, *Società romana e impero tardoantico* (A. Giardina, ed.), vol. III, pp. 251-277. Bari.

Panella, 1986b: PANELLA, C. Le merci: produzioni, itinerari e destini, *Società romana e impero tardoantico* (A. Giardina, ed.), vol. III, pp. 431-459. Bari.

Panella, 1993: PANELLA, C. Merci e scambi nel Mediterraneo tardoantico, *Storia di Roma III. L'età tardoantica II. I luoghi e le culture* (Carandini, A. - Cracco Ruggini, L. - Giardina, A. eds.), pp. 613-697. Torí.

Pascual, 1977: PASCUAL, R. Las ánforas de la Layetania, *Méthodes classiques et méthodes formelles dans l'étude des amphores*, pp. 47-96. Roma.

Pascual, 1991: PASCUAL, R. *Index d'estampilles sobre ànfores catalanes*. Barcelona.

Paz, 1991: PAZ, J.A. *Cerámica de mesa romana de los siglos III al VI d. C. en la provincia de Zaragoza*. Saragossa.

Pucci, 1981: PUCCI, G. Terra sigillata italica, *Atlante delle forme ceramiche II. Ceramica fine romana nel bacino mediterraneo*, pp. 359-406. Roma.

Ramallo, 1996: RAMALLO, S. - RUÍZ, E. - BERROCAL, M.C. Contextos cerámicos de los siglos V-VII en Cartagena, *Archivo Español de Arqueología* 69, pp. 135-189. Madrid.

Ramallo, 1997: RAMALLO, S. - RUÍZ, E. - BERROCAL, M.C. Un contexto del primer cuarto del siglo VII en Cartagena, *Contextos ceràmics d'època romana tardana i de l'alta edat mitjana (segles IV-X)*. *Arqueomediterrània* 2, pp. 203-228. Barcelona.

Raimondo, 1998: RAIMONDO, C. La ceramica comune del *Bruttium* nel VI-VII secolo, *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, vol. I, pp. 531-548. Florència.

Raya, 1991. RAYA, M – MIRÓ, B. Excavació arqueològica a la plaça de Sant Miquel. *Tribuna d'Arqueologia 1989-1990*. Barcelona.

Raya, 1993. RAYA, M – MIRÓ, B. Una *domus* augustea en la plaza de Sant Miquel de Barcelona. A: *Actes del XIVè Congrés Internacional d'Arqueologia Clàssica*. Tarragona.

Raynaud, 1993a: RAYNAUD, C. Céramique africaine Claire D, en AAVV, DICOCER. Dictionnaire des Céramiques Antiques (VIIème s. av. n.è. - VIIème s. de n.e.) en Méditerranée nord-occidentale (Provence, Languedoc, Ampurdan), *Lattara* 6, pp. 190-197. Lattes.

Raynaud, 1993b: RAYNAUD, C. Amphores du Méditerranée orientale, en AAVV, DICOCER. Dictionnaire des Céramiques Antiques (VIIème s. av. n.è. - VIIème s. de n.e.) en Méditerranée nord-occidentale (Provence, Languedoc, Ampurdan), *Lattara* 6, pp. 69-73. Lattes.

Raynaud, 1993c: RAYNAUD, C. Céramique commune méditerranéenne tardo-romaine, en AAVV, DICOCER. Dictionnaire des Céramiques Antiques (VIIème s. av. n.è. - VIIème s. de n.e.) en Méditerranée nord-occidentale (Provence, Languedoc, Ampurdan), *Lattara* 6, pp. 363-366. Lattes.

Raynaud, 1993d: RAYNAUD, C. Céramique Estampée grise et orangée dite "derivée de sigillée paléochrétienne", DICOCER. Dictionnaire des Céramiques Antiques (VIIème s. av. n.è. - VIIème s. de n.e.) en Méditerranée nord-occidentale (Provence, Languedoc, Ampurdan), *Lattara* 6, pp. 410-418. Lattes.

Raynaud, 1993d: RAYNAUD, C. - BONIFAY, M. Amphores africaines, en AAVV, DICOCER. Dictionnaire des Céramiques Antiques (VIIème s. av. n.è. - VIIème s. de n.e.) en Méditerranée nord-occidentale (Provence, Languedoc, Ampurdan), *Lattara* 6 pp. 15-22. Lattes.

Remolà, 1989: REMOLÀ, J.A. - ABELLÓ, A. 1989: Les àmfors, a TED'A, *Un abocador del segle V d. C. en el Fòrum provincial de Tàrraco*. "Memòries d'excavació", 2, pp. 249-320. Tarragona.

Remolà, 1993: REMOLÀ, J.A. Las ánforas de los niveles tardo-romanos, a Dupré, X - Carreté, J.M., *La "Antiga Audiència". Un acceso al foro provincial de Tarraco*, Excavaciones Arqueológicas en España 165, pp. 151-165. Madrid.

Remolà, 1998a: REMOLÀ, J.A. Ánforas y modelos de aprovisionamiento en la ciudad tardo-antigua de Tarraco (*Diocesis Hispaniarum*), *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, vol. II, pp. 809-813. Florència.

Remolà, 1998b: REMOLÀ, J.A. - USCATESCU, A. El comercio de ánforas orientales en Tarraco (siglos V-VII d.C.), *2on Col.loqui Internacional d'Arqueologia romana. El vi a l'Antiguitat. Economia, producció i comerç al Mediterrani occidental*, pp. 553-562. Badalona.

Remolà, 2000: REMOLÀ, J.A. *Las ánforas tardo-antiguas en Tarraco (Hispania Tarraconensis)*. Col.leció "Instrumenta", 7. Barcelona.

Reynolds, 1987: REYNOLDS, P. El yacimiento tardorromano de Lucentum (Benalua -

Alicante: las cerámicas finas, *Catálogo de fondos del Museo Arqueológico*, I. Alacant.

Reynolds, 1995: REYNOLDS, P. *Trade in the Western Mediterranean, A.D. 400-700: The ceramic evidence. British Archaeological Reports*, 604. Oxford.

Rigoir, 1998: RIGOIR, Y. Les Dérivées -des-Sigillées Paléochrétiennes, *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, vol. I, pp. 101-107. Florència.

Riu, 1984: RIU, E. D'algunes formes de terrissa alt-medieval barcelonina, *Ceràmica grisa i terrissa popular de la Catalunya medieval. Acta Mediaevalia*, annex 2, pp. 29-48.

Riu, 1998: RIU, E. : La ceràmica espatulada i les sitges de la Catalunya Vella (c.s. IX-XI) a més d'unes quantes observacions sobre l'arqueologia, la ceràmica i la Història. A: PADILLA, J.I. – VILA, J.M (coords.): *Ceràmica medieval i postmedieval: circuits productius i seqüències culturals*. Barcelona.

Saguì, 1998: SAGUÌ, L. Il deposito della Crypta Balbi: una testimonianza imprevedibile sulla Roma del VVI secolo?, *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, vol. I, pp. 305-330. Florència.

Salrach 1992: SALRACH, J.M.: Sistema social i formes de vida en el medi urbà. A: *Història de Barcelona*, vol 2: La formació de la Barcelona medieval. Barcelona. Pàgs. 75-205

Tchernia, 1971: TCHERNIA, A. Les amphores vinaires de Tarraconaise et leur exportation au début de l'Empire, *Archivo Español de Arqueología*, 44, pp. 38-85. Madrid.

Tchernia, 1986: TCHERNIA, A. Le vin de l'Italie romaine. Essai d'histoire économique d'après les amphores. Roma.

Tchernia, 1974: TCHERNIA, A. - ZEVİ, F. Amphores vinaires de Campanie et de Tarraconaise à Ostie, *Recherches sur les amphores romaines*, pp. 35-67. Roma.

TED'A 1989: *Un abocador del segle V d. C. en el Fòrum provincial de Tàrraco*. "Memòries d'excavació", 2. Tarragona.

Tortorella, 1986: TORTORELLA, S. La ceramica fine da mensa africana dal IV al VII secolo d. C., *Società romana e Impero Tardoantico* (A. Giardina, ed.) vol. III, pp. 211-225 i 819-820. Bari.

Tortorella, 1987: TORTORELLA, S. La ceramica africana: un riesame della problematica, *Céramiques Hellenistiques et Romaines*, II, p. 315 a 322; figs. 1 a 18. París.

Tortorella, 1998: TORTORELLA, S. La sigillata africana in Italia nel VI e nel VII

secolo d.c.: problemi di cronologia e distribuzione, *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, vol. I, pp. 41-70. Florència.

Zemer, 1977: ZEMER, A. *Storage jars in ancient sea trade*. Haifa.

REPERTORI DE LES UNITATS ESTRATIGRAFIQUES; Error! Marcador no definido.

U.E.: 1

Cala: 1, 2, 3

Definició: Capa de quitrà d'entre 10 i 12 cm de potència que cobreix la totalitat de la plaça.

Relacions físiques:

Cobreix: 2

Interpretació: Darrer nivell de pavimentació de la plaça Sant Miquel.

Cronologia/Fase: 1991

U.E.: 2

Cala: 1, 2, 3

Definició: Capa de sauló d'entre 10 i 15 cm de potència.

Relacions físiques:

Cobert per: 1

Cobreix: 3, 49, 55, 175

Interpretació: Estrat d'anivellament de la plaça i preparació per al paviment de quitrà u.e. 1

Cronologia/Fase: 1991

U.E.: 3

Cala: 1

Definició: Estrat format per terres de color marró clar, amb abundants restes constructives (teules, maons, blocs de pedra, guix i calç).

Relacions físiques:

Cobert per: 2

Cobreix: 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

Rebleix: 9

Interpretació: Restes de l'enderroc de la casa situada en aquest espai abans de la remodelació de la plaça.

Cronologia/Fase: 1960-61

U.E.: 4

Cala: 1

Definició: Mur de 80 cm d'amplada, format per blocs mitjans i petits de pedra, lligats amb

argamassa de calç blanca i sorra. Es conserva només a nivell de la fonamentació i parcialment les dues primeres filades que semblen correspondre a un aparell bastant irregular.

Relacions físiques:

Se li lliura: 3, 5, 6, 8, 10

Es lliura a: 9

Cobert per: 3

Recolza en: 13

Interpretació: Restes corresponents a una de les edificacions medievals de la zona que va continuar en funcionament després de la construcció dels edificis anteriors a la plaça.

Cronologia/Fase: Baixa Edat Mitjana

U.E.: 5

Cala: 1

Definició: Alineació de tres blocs de pedra d'entre 50 i 60 cm paral·lela a una altra de maons.

Relacions físiques:

Es lliura a: 4

Cobert per: 3

Recolza en: 7, 9, 10

Interpretació: Restes d'una antiga claveguera en ús durant el període de funcionament de les cases anteriors a la plaça

Cronologia/Fase: Posterior a 1850

U.E.: 6

Cala: 1

Definició: Nivell format per rajoles de ceràmica de 25 x 25 cm lligades amb morter de calç. Està associat amb l'envà u.e. 8.

Relacions físiques:

Igual a: 50

Es lliura a: 4, 8

Cobert per: 3

Interpretació: Paviment en funcionament en les cases existents en la zona en el moment del seu enderrocament previ a la configuració de la plaça de Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Posterior a 1850, anterior a 1960

U.E.: 7

Cala: 1

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc, amb gran quantitat de fragments de teula, tegulae, maó i fauna.

Relacions físiques:

Cobert per: 3, 5

Cobreix: 11, 12

Tallat per: 8, 9

Interpretació: Nivell d'amortització i anivellament previ a la construcció dels edificis medievals de la zona

Cronologia/Fase: Segles XI-XIII

U.E.: 8

Cala: 1

Definició: Mur de 60 cm d'amplada, construït pel sistema de l'encofrat perdut, format per blocs mitjans i petits de pedra lligats amb abundant morter de calç blanca i disposats en filades irregulars.

Relacions físiques:

Se li lliura: 6

Es lliura a: 4

Cobert per: 3

Recolza en: 41

Talla: 7, 9, 10, 11, 13, 14, 18, 21, 22, 23, 27, 30, 33, 37, 47, 48.

Interpretació: Mur corresponent a una de les cases que ocupaven la zona amb anterioritat a la construcció de la plaça Sant Miquel.

Cronologia/Fase: 1850

U.E.: 9

Cala: 1

Definició: Rasa de 50 cm d'amplada que corre paral·lela al mur u.e. 4.

Relacions físiques:

Cobert per: 3

Talla: 7, 11

Reblert per: 4, 8, 10

Interpretació: Rasa de fonamentació del mur u.e. 4.

Cronologia/Fase: Baix Medieval

U.E.: 10

Cala: 1

Definició: Estrat format per terres i gran quantitat de runa constructiva: blocs de pedra de tamany mitjà-gran amb gran quantitat d'argamassa de calç. Algun dels blocs presenta fragments d'enlluït.

Relacions físiques:

Es lliura a: 4, 7, 11, 12

Cobert per: 3

Cobreix: 11

Tallat per: 8

Rebleix: 9

Interpretació: Rebliment de la rasa u.e. 9

Cronologia/Fase: Baix Medieval

U.E.: 11

Cala: 1

Definició: Estrat format a base de terres bastant soltes de color gris fosc, amb carbonets i restes constructives tot i que en menor quantitat i sense tanta calç com en la u.e. 7.

Relacions físiques:

Cobert per: 7

Se li lliura: 10

Es lliura a: 12

Cobreix: 13

Tallat per: 8, 9

Interpretació: Nivell d'amortització de les estructures antigues del sector.

Cronologia/Fase: Segles XI-XIII

U.E.: 12

Cala: 1

Definició: Mur amb direcció Est-Oest, d'amplada indeterminada ja que es troba en el límit de la cala. Està format per blocs mitjans de pedra lligats amb terra i disposats de manera aleatòria.

Relacions físiques:

Se li adossa: 10, 11, 13

S'adossa a: 20, 24

Cobert per: 7

Cobreix: 37, 38, 42

Tallat per: 9

Interpretació: Mur associat a la utilització de la zona en època tardorromana

Cronologia/Fase: Tardorromana (Segles VI-IX)

U.E.: 13

Cala: 1

Definició: Estrat d'entre 30 i 50 cm de potència, format per terres de color marró, amb inclusions de material constructiu.

Relacions físiques:

S'adossa a: 12

Cobert per: 11

Cobreix: 14, 15

Tallat per: 8,9

Interpretació: Nivell d'amortització de les estructures antigues del sector.

Cronologia/Fase: Segles XI-XIII

U.E.: 14

Cala: 1

Definició: Nivell format per argamassa de calç blanca, que ocupa els dos terços orientals de l'espai excavat. Té molt poca potència (1 cm als extrems i 4 cm al centre) i en la banda oriental pràcticament es perd.

Relacions físiques:

S'adossa a: 12

Cobert per: 13

Cobreix: 15, 18

Tallat per: 8, 9

Interpretació: Restes de paviment o de nivell de circulació.

Cronologia/Fase: Medieval II: Segles X-XI

U.E.: 15

Cala: 1

Definició: Acumulació de pedres de tamany petit i mitjà.

Relacions físiques:

Cobert per: 13, 14

Cobreix: 18

Tallat per: 8,9

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Medieval II: Segles X-XI

U.E.: 16

Cala: 1

Definició: Taca negra de cendres i carbonets que apareix a la banda oriental de la cala.

Presenta escassament un cm de potència.

Relacions físiques:

Cobert per: 13

Cobreix: 18

Tallat per: 8

Interpretació: Element associable a la utilització del sector en el moment de funcionament del paviment de morter de calç u.e. 14

Cronologia/Fase: Medieval II: Segles X-XI

U.E.: 17

Cala: 1

Definició: Estrat format per cendres negres i barrejat superficialment amb la calç del paviment superior. Està vorejat per una petita capa d'argila recremada que deu delimitar algun tipus d'estructura.

Relacions físiques:

Cobert per: 14

Rebleix: 19

Interpretació: Element associable a la utilització del sector amb anterioritat a la col·locació del paviment de morter de calç u.e. 14.

Cronologia/Fase: Medieval II: Segles X-XI

U.E.: 18

Cala: 1

Definició: Estrat format per terres argiloses bastant soltes i netes de pedres, amb algunes inclusions de carbonets i calç.

Relacions físiques:

Cobert per: 13, 14, 16

Cobreix: 20, 21

S'adossa a: 12

Tallat per: 8, 19

Interpretació: Nivell de rebliment i colmatació del sector previ a la col·locació del paviment de morter de calç u.e. 14.

Cronologia/Fase: Medieval II: Segles X-XI

U.E.: 19

Cala: 1

Definició: Cubeta en forma circular, d'entre 40 i 60 cm de diàmetre i 11 c, de fondària, que en el fons presentava tota una sèrie de petites llosetes de llicorella recobrint tota la superfície.

Relacions físiques:

Cobert per: 14

Talla: 18

Reblert per: 17

Interpretació: Element associable a la utilització del sector amb anterioritat a la col·locació del paviment de morter de calç u.e. 14.

Cronologia/Fase: Medieval II: Segles X-XI

U.E.: 20

Cala: 1

Definició: Mur d'amplada indeterminada i parament irregular, format per blocs de pedra de forma quadrangular, bastant allargats, lligats amb terra. El seu parament presenta també alguna tegula.

Relacions físiques:

Se li adossa: 12, 21

Cobert per: 8, 18

Cobreix: 24

Interpretació: Recreixement d'un dels murs de tancament de l'espai documentat en el transcurs de l'excavació de la cala-1.

Cronologia/Fase: Medieval I: Segles IX-X

U.E.: 21

Cala: 1

Definició: Estrat format per terres de color vermellós, amb molts blocs de pedra de tamany petit i mitjà que baixa de manera atalussada des de la intersecció dels murs 12 i 20. S'hi va documentar un molí de ma de basalt, partit en dos fragments.

Relacions físiques:

S'adossa a: 12, 20

Cobert per: 18

Cobreix: 22

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Medieval II: Segles X-XI

U.E.: 22

Cala: 1

Definició: Nivell d'ocupació format bàsicament per la deposició de material ceràmic sobre la superfície de l'estrat inferior.

Relacions físiques:

S'adossa a: 12, 20

Cobert per: 21

Cobreix: 23

Tallat per: 8

Interpretació: Nivell d'ocupació possiblement relacionat amb el mur u.e. 20

Cronologia/Fase: Medieval I: Segles IX-X

U.E.: 23

Cala: 1

Definició: Nivell d'entre 10 i 18 cm de potència, format per argiles griseses amb cendres i carbonets.

Relacions físiques:

S'adossa a: 12, 20

Cobert per: 22

Cobreix: 26, 27

Tallat per: 8

Interpretació: Sòl d'utilització associat al funcionament del mur u.e. 20

Cronologia/Fase: Medieval I: Segles IX-X

U.E.: 24

Cala: 1

Definició: Mur de parament irregular, format per blocs de pedra lligats amb morter de calç blanca. Se'n desconeix l'amplada en trobar-se en el límit de la cala.

Relacions físiques:

Se li adossa: 8, 12

Cobert per: 20

Cobreix: 45

Interpretació: Recreixement del mur de tancament septentrional de l'edifici.

Cronologia/Fase: Tardorromana (Segles VI-IX)

U.E.: 25

Cala: 1

Definició: Carreu de pedra calcària de Montjuïc, situat sobre la superfície de l'estrat u.e. 27. La seva cota superior arribava pràcticament fins a la superfície de l'estrat u.e 23 que el cobria.

Relacions físiques:

Cobert per: 23

Recolza en: 27

Interpretació: Element associat al funcionament del paviment u.e. 26

Cronologia/Fase: Medieval I: Segles IX-X

U.E.: 26

Cala: 1

Definició: Restes de morter de calç, que apareixen de manera molt residual al centre de la cala, a tocar del bloc u.e. 25.

Relacions físiques:

Cobert per: 23

Cobreix: 27

Interpretació: Possible nivell de paviment

Cronologia/Fase: Medieval I: Segles IX-X

U.E.: 27

Cala: 1

Definició: Estrat format per sorres de color vermellós-ataronjat, en el que apareix abundant material ceràmic, fauna, vidre...

Relacions físiques:

S'adossa a: 12, 24

Cobert per: 23

Cobreix: 28, 29, 30

Tallat per: 8

Interpretació: Nivell de Rebliment

Cronologia/Fase: Tardorromana (Segles VI-IX)

U.E.: 28

Cala: 1

Definició: Nivell format per cendres grisoses, barrejades amb morter de calç groguenc, que apareixen formant una capa atalussada.

Relacions físiques:

Igual a: 30

Cobert per: 27

Cobreix: 30

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Tardorromana (Segles VI-IX)

U.E.: 29

Cala: 1

Definició: Estrat, de planta triangular, format per blocs de pedra, ceràmica i fragments de paviment d'opus signinum i situat arran del mur 24/45

Relacions físiques:

Se li adossa: 30

S'adossa a: 24, 45

Cobert per: 27

Cobreix: 33

Interpretació: Nivell relacionat amb la desconstrucció dels murs u.e. 20 o 24

Cronologia/Fase: Tardorromana (Segles VI-IX)

U.E.: 30

Cala: 1

Definició: Nivell format a base de terres de color verdós, amb cendres, argila, calç i molt material ceràmic.

Relacions físiques:

S'adossa a: 24, 29

Cobert per: 27, 28

Cobreix: 31, 32, 33

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Tardorromana (Segles VI-IX)

U.E.: 31

Cala: 1

Definició: Estrat format per terres molt fines de color verdós, molt similar a u.e. 30 però que rebleix un retall arrodonit situat a l'oest de la cala.

Relacions físiques:

Cobert per: 30

Cobreix: 37

Rebleix: 32

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Tardorromana (Segles VI-IX)

U.E.: 32

Cala: 1

Definició: Retall de planta aparentment circular que s'oculta sota el tall oest de la cala.

Relacions físiques:

Talla a: 33, 37

Reblert per: 31

Interpretació: Retall de funcionalitat indeterminada.

Cronologia/Fase: Tardorromana (Segles VI-IX)

U.E.: 33

Cala: 1

Definició: Nivell format per terres sorrenques amb taques de calç, molt compacte.

Relacions físiques:

Se li adossa: 31

S'adossa a: 20

Cobert per: 29, 30

Cobreix: 34, 36, 37

Tallat per: 32

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Tardorromana (Segles VI-IX)

U.E.: 34

Cala: 1

Definició: Nivell d'argamassa de calç que apareix de manera residual a tocar de la cantonada entre els murs 45 i 8.

Relacions físiques:

Igual a: 36

S'adossa a: 45

Cobert per: 33

Cobreix: 37

Tallat per: 8

Interpretació: Nivell de paviment .

Cronologia/Fase: Tardorromana (Segles VI-IX)

U.E.: 35

ANUL·LADA

U.E.: 36

Cala: 1

Definició: Nivell residual d'argamassa de calç.

Relacions físiques:

S'adossa a: 45

Igual a: 34

Cobert per: 33

Cobreix: 37

Interpretació: Restes de paviment possiblement identificables amb el paviment u.e. 34.

Cronologia/Fase: Tardorromana (Segles VI-IX)

U.E.: 37

Cala: 1

Definició: Estrat format per terres de color marró ataronjat, amb runes i material constructiu tot molt trinxat i alguna pedra de petit tamany.

Relacions físiques:

Se li adossa: 31

S'adossa a: 38, 39

Cobert per: 33, 34, 36

Cobreix: 40, 44, 47, 155

Tallat per: 32

Interpretació: Estrat de rebliment i destrucció

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E.: 38

Cala: 1

Definició: Mur d'amplada indeterminada que apareix sota el mur u.e. 12. Apareix arrebossat amb morter de calç i integra la columna de pedra u.e. 39

Relacions físiques:

Se li adossa: 37, 40

S'adossa a: 45, 152

Cobert per: 37

Hi recolza: 12

Cobreix: 39, 41, 43

Interpretació: Mur de subdivisió de l'antiga domus.

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E.: 39

Cala: 1

Definició: Columna de pedra calcària de color gris.

Relacions físiques:

Se li adossa: 37, 38, 40, 153

Hi recolza: 38, 12

Interpretació: Columna de procedència indeterminada que es va utilitzar com a material constructiu en la confecció del mur 38.

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E.: 40

Cala: 1

Definició: Nivell format per terres argiloses de color taronja.

Relacions físiques:

Igual a: 47

S'adossa a: 45, 38, 152

Cobert per: 47

Cobreix: 41, 43, 44, 46

Tallat per: 8

Interpretació: Estrat d'anivellament previ a la col·locació del paviment u.e. 47.

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E.: 41

Cala: 1

Definició: Paviment d'opus signinum, força groller i de superfície poc llisa (calç, picadís de ceràmica amb fragments força grans). Presenta un lleuger pendent cap a l'oest i cap al sud

Relacions físiques:

S'adossa a: 43, 45, 152

Cobert per: 40

Hi recolza: 8, 38

Tallat per: 150

Interpretació: Paviment

Cronologia/Fase: Romana (Segles I-III)

U.E.: 42

Cala: 1

Definició: Mur format per blocs mitjans de pedra lligats amb morter.

Relacions físiques:

Cobert per: 12

Cobreix: 37, 38

Interpretació: Banqueta del mur u.e. 12

Cronologia/Fase: Medieval 1 (Segles VI-IX)

U.E.: 43

Cala: 1

Definició: Mur d'uns 30 cm d'amplada format a base de maons i pedres lligats amb morter de calç i sorra. Es troba arrasat a nivell del paviment de signinum. Per la banda oest presenta restes d'estuc de color ocre.

Relacions físiques:

Se li adossa: 41, 44, 46, 48, 153

Cobert per: 40

Tallat per: 150

Interpretació: Mur que delimitava, juntament amb 45 una de les estances de la domus en època de la seva construcció.

Cronologia/Fase: Romana

U.E.: 44

Cala: 1

Definició: Estrat format per terres marronoses, fines i sense runes que apareix en l'espai situat entre els murs u.e. 43 i u.e. 45.

Relacions físiques:

S'adossa a: 43, 45

Cobert per: 37

Cobreix: 151

Tallat per: 8

Interpretació: Nivell de rebliment i destrucció similar a 37

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E.: 45

Cala: 1

Definició: Mur format per blocs de pedra, lligats i arrebossats amb morter de calç de color blanc grogós.

Relacions físiques:

En contacte amb: 38

Se li adossa: 8, 29, 33, 34, 37, 38, 40, 41, 47

Cobert per: 24

Cobreix: 152

Interpretació: Mur al que s'associa el funcionament del paviment d'opus signinum.

Cronologia/Fase: Romana

U.E.: 46

Cala: 1

Definició: Alineació de dos maons quadrangulars de terra cuita, situats arran del muret u.e. 43 i lligats amb morter de calç. Presenten un lleuger pendent cap a l'oest.

Relacions físiques:

S'adossa a: 43

Cobert per: 40

Cobreix: 44

Interpretació: Pavimentació del sector un cop derruït el mur 43 i terraplenat el desnivell entre els àmbits que anteriorment havien estat separats per aquell mur.

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E.: 47

Cala: 1

Definició: Superfície horitzontal, tacada de cendres i calç. Es relaciona amb una morterada de calç, a manera de mitja canya, situada a la mateixa cota i observable en el mur u.e. 38.

Relacions físiques:

S'adossa a: 38, 45

Cobert per: 37

Cobreix: 40

Tallat per: 8

Interpretació: Sòl d'utilització.

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E.: 48

Cala: 1

Definició: Estrat format per terres negres, molt flonges, amb presència de restes constructives (tegula, imbrex, pedra).

Relacions físiques:

En contacte amb: 41, 43

Cobert per: 8

Rebleix: 150

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E.: 49

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres, runes i restes constructives.

Relacions físiques:

Igual a: 3

S'adossa a: 55

Cobert per: 2

Cobreix: 50, 51, 52, 53, 54

Interpretació:

Nivell de destrucció dels edificis que ocupaven anteriorment l'espai ocupat per la plaça Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Fase VII: 1960

U.E.: 50

Cala: 2

Definició: Nivell de rajoles fonamentalment de 20 x 20 cm, tot i que hi ha zones en les que les peces eren de 25 x 25 cm.

Relacions físiques:

Solidari de: 51

Cobert per: 49

Cobreix: 56

Tallat per: 53, 54

Interpretació: Paviment, amb diverses reparacions corresponent als edificis que ocupaven anteriorment l'espai ocupat per la plaça Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Fase VI: (1850-1960)

U.E.: 51

Cala: 2

Definició: Retall rectangular de 50 x 90 cm, construït amb maons i amb pavimentació de rajola. En el seu interior es va documentar un bací sencer.

Relacions físiques:

Cobert per: 49

Reblert per: 52

Interpretació: Arqueta per a la recollida d'aigües residuals que en la seva darrera fase d'utilització va ser substituïda per un recipient ceràmic.

Cronologia/Fase: Fase VI: (1850-1960)

U.E.: 52

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres i runa.

Relacions físiques:

Cobert per: 49

Rebleix: 51

Interpretació: Estrat de colmatació de l'arqueta u.e. 51

Cronologia/Fase: Fase VI: (1850-1960)

U.E.: 53

Cala: 2

Definició: Retall quadrangular de 95 x 50 cm obert al paviment u.e. 50

Relacions físiques:

Cobert per: 49

Reblert per: 49

Talla: 50

Interpretació: Retall amb funcionalitat indeterminada

Cronologia/Fase: Fase VI: (1850-1960)

U.E.: 54

Cala: 2

Definició: Conjunt de dos retalls rectangulars de 20 x 12 cm i un de quadrat de 12 x 12

Relacions físiques:

Cobert per: 49

Talla: 50

Reblert per: 49

Interpretació: Forats de suport per a estructures aèries relacionades amb el funcionament de la casa que va ocupar la zona abans de la creació de la plaça Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Fase VI: (1850-1960)

U.E.: 55

Cala: 2

Definició: Mur amb direcció Est-oest, format per maons i blocs de pedra de tamany mitjà i petit, tot lligat amb morter de calç blanca i sorra.

Relacions físiques:

Se li adossa: 50, 56, 57, 68, 70

Cobert per: 49

Interpretació: Mur de tancament oriental de l'habitació corresponent al paviment u.e. 50.

Cronologia/Fase: Fase VI: (1850-1960)

U.E.: 56

Cala: 2

Definició: Nivell format per morter de calç blanca.

Relacions físiques:

Hi recolza: 50

Cobreix: 57, 58, 59, 60, 61

Interpretació: Preparació per al paviment u.e. 50.

Cronologia/Fase: Fase VI: (1850-1960)

U.E.: 57

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres i runes.

Relacions físiques:

S'adossa a: 55, 58, 59, 60

Cobert per: 56

Interpretació: Anivellament del sector previ a la col·locació del paviment u.e. 50.

Cronologia/Fase: Fase VI: (1850-1960)

U.E.: 58

Cala: 2

Definició: Estructura de pedra, d'uns 90 cm d'amplada, formada per blocs mitjans i petits de pedra lligats amb abundant morter de calç. Travessa obliquament la cala en sentit NW-SE.

Relacions físiques:

Talla a: 69

S'adossa a: 51

Cobert per: 56, 57

Cobreix: 70

Interpretació: Fonamentació corresponent a les restes dels edificis que se situarien a la zona amb anterioritat a la construcció de les cases el 1850.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 59

Cala: 2

Definició: Alineació de tres blocs mitjans de pedra lligats amb morter.

Relacions físiques:

Se li adossa: 61

S'adossa a: 60

Cobert per: 56

Cobreix: 62

Interpretació: Muret que serveix per reduir l'amplada del pou u.e. 64 amb posterioritat a la construcció de l'arqueta u.e. 51.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern: Anterior a mitjan segle XVI

U.E.: 60

Cala: 2

Definició: Envà de maons de 15 cm d'amplada i forma quadrangular.

Relacions físiques:

Se li adossa: 59, 61

Cobert per: 56

Cobreix: 74

Tallat per: 51

Reblert per: 61, 62, 65

Interpretació: Mur que genera el pou u.e. 64.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern: Anterior a mitjan segle XVI

U.E.: 61

Cala: 2

Definició: Estrat format a base de terres, calç i altres restes constructives, així com abundant material ceràmic.

Relacions físiques:

S'adossa a: 59, 60

Cobert per: 56, 57

Rebleix: 62

Interpretació: Nivell de colmatació del pou u.e. 62

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern: Mitjan segle XVI

U.E.: 62

Cala: 2

Definició: Pou generat per la divisió de l'antic pou u.e. 64 a partir del mur u.e. 59, en el moment de construcció de l'arqueta u.e. 51.

Relacions físiques:

En contacte amb: 59

Se li adossa: 61

Cobert per: 57

Interpretació: Pou de recollida d'aigües residuals de la casa.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern: Anterior a mitjan segle XVI

U.E.: 63

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres verdoses, taques groguenques i restes constructives.

Relacions físiques:

S'adossa a: 60

Cobert per: 59, 61, 65

Rebleix: 64

Interpretació: Nivell de rebliment del pou u.e. 64

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern: Mitjan segle XVI

U.E.: 64

Cala: 2

Definició: Estructura quadrangular formada a partir de l'envà u.e. 60

Relacions físiques:

Cobert per: 56

Recolza en: 74

Tallat per: 51

Reblert per: 63, 65

Interpretació: Pou d'evacuació d'aigües residuals provenint de la casa.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern: Anterior a mitjan segle XVI

U.E.: 65

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color verd-marronós que rebleix el pou u.e. 64 entre el seu límit i el muret u.e. 59

Relacions físiques:

S'adossa a: 60

Cobert per: 56

Tallat per: 51

Rebleix: 64

Interpretació: Nivell de colmatació de la part del pou u.e. 64 inutilitzada en el moment de construcció del muret u.e. 59

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern: Mitjan segle XVI

U.E.: 66

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró clar amb restes de runa.

Relacions físiques:

S'adossa a: 58

Cobert per: 57

Cobreix: 71, 72, 73

Interpretació: Nivell de rebliment segurament associat a la construcció del mur u.e. 58.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 67

Cala: 2

Definició: Rasa d'uns 20 cm d'amplada situada a tot el llarg del mur u.e. 55

Relacions físiques:

Cobert per: 57

Talla: 70

Reblert per: 68

Interpretació: Rasa de fonamentació del mur u.e. 55

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 68

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc, calç, fragments de teula i altres restes constructives.

Relacions físiques:

Cobert per: 57

Rebleix: 67

Interpretació: Rebliment de la rasa de fonamentació del mur u.e. 55.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 69

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc, mitjanament compactes amb algun bloc petit de pedra

Relacions físiques:

Cobert per: 57

Cobreix: 70, 82, 83

Tallat per: 58

Interpretació: Nivell de colmatació del mur u.e. 82. Sembla estar relacionat amb el moment de construcció de les construccions baix-medievales.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 70

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color grisos, força netes de pedres i runa.

Relacions físiques:

Cobert per: 57, 58, 59, 69

Cobreix: 86, 92

Tallat per: 67, 72, 82, 84

Hi recolza: 75

Interpretació: Nivell de rebliment i anivellament general de la zona previ a l'ocupació de l'espai en època medieval.

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 71

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró clar, bastant soltes i barrejades amb moltes pedres de tamany mitjà i petit.

Relacions físiques:

Cobert per: 66

Cobreix: 87

Rebleix: 72

Interpretació: Rebliment de la sitja u.e. 72
Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 72

Cala: 2

Definició: Retall de forma periforme

Relacions físiques:

Cobert per: 66

Talla: 70, 73, 89, 92, 94, 96, 99, 100, 101, 102, 103, 104

Reblert per: 71, 87, 88

Interpretació: Sitja

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval: Segles XI-XIII

U.E.: 73

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres grisoses amb inclusions de carbonets.

Relacions físiques:

Cobert per: 66

Tallat per: 60, 72

Cobreix: 70

Interpretació: Restes de sòl d'utilització associable al funcionament de la sitja u.e. 72

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval: Segles XI-XIII

U.E.: 74

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres grisoses.

Relacions físiques:

Hi recolza: 60, 64

Cobert per: 63, 65

Cobreix: 92

Interpretació: Nivell corresponent al fons del pou u.e. 64 i que es correspon amb la superfície de l'estrat u.e. 92 alterat en aquesta zona per les filtracions del pou.

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 75

Cala: 2

Definició: Taca formada per argiles vermelloses

Relacions físiques:

Cobert per: 58

Tallat per: 60, 76

Recolza en: 70

Interpretació: Restes de paviment anterior a la construcció de 58 i potser en relació amb el funcionament del mur 82 i de la sitja u.e. 72.

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval: Segles XI-XIII

U.E.: 76

Cala: 2

Definició: Forat circular de 25 cm de diàmetre.

Relacions físiques:

Talla: 75

Cobert per: 58

Reblert per: 77

Interpretació: Forat de pal

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval: Segles XI-XIII

U.E.: 77

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres cendroses de color negre.

Relacions físiques:

Cobert per: 58

Rebleix: 76

Interpretació: Rebliment del forat de pal u.e. 76

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval: Segles XI-XIII

U.E.: 78

Cala: 2

Definició: Paviment de rajoles de 25 x 25 cm.

Relacions físiques:

S'adossa a: 50

Cobert per: 49

Cobreix: 59, 60, 61, 62, 65

Interpretació: Reparació del paviment u.e. 50 amb motiu de la colmatació definitiva del pou u.e. 51.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 79

Cala: 2

Definició: Nivell residual de forma triangular (45 x 50 cm) format per terra molt compactada i amb la superfície dura.

Relacions físiques:

Cobert per: 57, 73

Recolza en: 70

Interpretació: Restes d'un antic paviment de terra premsada, probablement es tracta de l'únic testimoni del nivell original de u.e. 70 amb el que funcionaria la sitja u.e. 71.

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval: Segles XI-XIII

U.E.: 80

Cala: 2

Definició: Retall de forma irregular.

Relacions físiques:

Cobert per: 66

Tallat per: 72

Talla: 73, 79

Interpretació: Destrucció del mur u.e. 82.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 81

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró clar i consistència mitjana, amb fragments de tegulae, carbonets, pedres de tamany mitjà.

Relacions físiques:

Cobert per: 66

Cobreix: 82

Rebleix: 80

Interpretació: Colmatació final del retall u.e. 80

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 82

Cala: 2

Definició: Mur de 50 cm d'amplada que travessa la cala en direcció Nord-Sud. Format per blocs mitjans i petits de pedra sense treballar i disposats en filades irregulars.

Relacions físiques:

Se li adossa: 83

S'adossa a: 86

Cobert per: 58, 81

Recolza en: 86, 92

Tallat per: 80

Talla a: 70

Interpretació: Mur corresponent a les estructures que ocupaven la zona en època medieval i es troba segurament en relació amb el funcionament dels paviments associats a la sitja u.e. 71.

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval: segles XI-XIII

U.E.: 83

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró clar situat entre el mur u.e. 82 i el límit de la cala. No s'excava.

Relacions físiques:

Cobert per: 66, 69

S'adossa a: 82

Interpretació: Nivell de rebliment, segurament similar a 70 i situat entre el mur 82 i el límit de la cala.

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval: segles XI-XIII

U.E.: 84

Cala: 2

Definició: Retall semicircular que s'endinsa per sota del mur u.e. 55

Relacions físiques:

Cobert per: 57

Tallat per: 67

Talla: 70, 82, 86

Reblert per: 68, 85

Interpretació: Possible fons de pou mort.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 85

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres i llims de color marró-verdós, bastant solts.

Relacions físiques:

Se li adossa: 68

S'adossa a: 70

Cobert per: 57

Tallat per: 67

Rebleix: 84

Interpretació: Nivell de rebliment del possible pou mort u.e. 84.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 86

Cala: 2

Definició: Mur de 60 cm d'amplada, format per blocs mitjans i petits de pedra lleugerament retocats en la seva cara més externa, lligats amb terra i disposats en pseudofilades irregulars.

Relacions físiques:

Se li adossa: 85, 92, 94, 99

Cobert per: 70, 82

Tallat per: 84

Interpretació: Recreixement d'un dels murs de la domus romana derivat de l'augment continuat de la cota de circulació de la zona.

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 87

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres i sorres verdoses molt soltes.

Relacions físiques:

Cobert per: 71

Cobreix: 88

S'adossa a: 89

Rebleix: 72

Interpretació: Nivell de rebliment de la sitja u.e. 72

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval: segles XI-XIII

U.E.: 88

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró amb restes de cendres i material ceràmic. Presenta materials plans en el seu horitzó.

Relacions físiques:

Cobert per: 87

Cobreix: 89

Rebleix: 72

Interpretació: Nivell de rebliment de la sitja u.e. 72. La presència de materials plans a la seva superfície podria indicar que es tracta del darrer nivell d'utilització de la sitja.

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval: segles XI-XIII

U.E.: 89

Cala: 2

Definició: Mur de 37 cm d'amplada i direcció N/S, format per blocs mitjans de pedra lligats amb abundant morter de calç blanca i sorra, seguint el sistema de *l'opus cementicium*

Relacions físiques:

Cobert per: 88, 104

Se li adossa: 87, 90, 105, 106, 107, 109, 111, 115, 116

S'adossa a: 118

Tallat per: 72

Interpretació: Mur corresponent a una de les compartimentacions de la domus romana.

Cronologia/Fase: Fase I: Època romana

U.E.: 90

Cala: 2

Definició: Mur format per blocs mitjans i petits de pedra lligats amb terra

Relacions físiques:

S'adossa a: 89

Cobert per: 104

Recolza en: 115

Se li adossa: 105

Interpretació: Muret o restes de banquetta associat a una utilització marginal de l'espai amb posterioritat a l'abandonament de la domus per a us residencial.

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 91

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres cendroses de color gris molt fosc, bastant soltes. Sembla reblir una mena de cubeta oberta a u.e. 92.

Relacions físiques:

Cobert per: 70

Cobreix: 92

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 92

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró-vermellós, amb inclusions de petits fragments d'argila premsada i nòduls de calç.

Relacions físiques:

Cobert per: 70, 91

Hi recolza: 82

Cobreix: 93, 94, 95, 99

Tallat per: 72

S'adossa a: 86

Interpretació: Nivell de rebliment associat al recreixement general dels nivells de circulació de la zona

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval: Segles X-XI

U.E.: 93

Cala: 2

Definició: Retall de forma irregular.

Relacions físiques:

Cobert per: 92

Talla: 94

Reblert per: 95

Interpretació: Retall de funcionalitat indeterminada

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 94

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró clar força fines.

Relacions físiques:

Se li adossa: 95

Cobert per: 92

Tallat per: 72, 93

Cobreix: 99

S'adossa a: 86

Interpretació: Nivell de rebliment.

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 95

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró-grisós amb blocs de pedra de tamany mitjà i petit.

Relacions físiques:

Cobert per: 92

Rebleix: 93

Interpretació: Rebliment del retall u.e. 93

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 96

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres negreses amb inclusions de restes constructives.

Relacions físiques:

Se li adossa: 71

Cobert per: 66

Tallat per: 72

Rebleix: 98

Interpretació: Rebliment del retall u.e. 98

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 97

ANUL·LADA

U.E.: 98

Cala: 2

Definició: Retall que apareix en el tall occidental de la sitja u.e. 72.

Relacions físiques:

Cobert per: 66

Tallat per: 72

Reblert per: 96

Interpretació: Possible sitja situada a continuació de 72 i en bona part fora de la zona afectada per la cala

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 99

Cala: 2

Definició: Nivell format per blocs mitjans de pedra que apareix en tota una franja al llarg de la cala entre 35 i 40 cm al sud del mur u.e. 86.

Relacions físiques:

Cobert per: 94

Recolza en: 100

Tallat per: 72

S'adossa a: 86

Interpretació: Possible nivell de destrucció del mur 86

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 100

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró clar.

Relacions físiques:

Cobert per: 94, 99

S'adossa a: 117

Cobreix: 101

Tallat per: 72, 93

Interpretació: Possible nivell d'abandonament de les estructures associades al funcionament del mur u.e. 86.

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 101

Cala: 2

Definició: Nivell de cendres griseses d'entre 1 i 2 cm de gruix.

Relacions físiques:

Cobert per: 100

Cobreix: 102

Tallat per: 72, 94

S'adossa a: 117

Interpretació: Sòl d'utilització de l'espai en el moment de funcionament dels mur u.e. 86 i 117.

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 102

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró clar, mitjanament compactes.

Relacions físiques:

Cobert per: 101

Cobreix: 103

Tallat per 71, 94

S'adossa a: 117

Interpretació: Nivell de rebliment o d'abandonament

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 103

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color gris clar amb algun carbonet.

Relacions físiques:

Cobert per: 102

Cobreix: 104

Tallat per: 72, 94

S'adossa a: 118

Interpretació: Sòl d'utilització de l'habitació un cop amortitzat el mur u.e. 89. Segurament funciona ja amb el mur u.e. 117.

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 104

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró clar, bastant fines i soltes i amb relativament poc material.

Relacions físiques:

S'adossa a: 89

Cobreix: 89, 90, 105, 106

Cobert per: 103

Tallat per: 72, 94

S'adossa a: 118

Interpretació: Nivell de colmatació superior del mur u.e. 89 i per sobre del qual es genera el sòl d'utilització u.e. 103.

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 105

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró-vermellós, bastant compactes i amb inclusions de carbonets i restes de morter de calç.

Relacions físiques:

Cobert per: 104

S'adossa a: 89, 90, 118

Cobreix: 90, 110, 115

Tallat per: 72

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 106

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró negrós, amb cendres, molt soltes i amb abundant material ceràmic.

Relacions físiques:

Cobert per: 104

Cobreix: 107, 108, 109

S'adossa a: 89, 118

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 107

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró, amb abundant material i inclusions de restes constructives, que ocupa l'espai situat entre els murs 89 i 108.

Relacions físiques:

S'adossa a: 89, 108, 118

Cobert per: 106

Recolza en: 109

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 108

Cala: 2

Definició: Alineació de pedres, disposades de manera aleatòria, lligades amb terra i amb direcció E-W. Formant part de l'alineació hi ha un fragment d'opus signinum.

Relacions físiques:

Se li adossa: 107

S'adossa a: 118

Cobert per: 106

Recolza en: 109

Interpretació: Restes d'un petit mur o més aviat d'una banquetta associable a un dels moments d'ocupació de l'espai de l'antiga domus un cop abandonada la seva utilització residencial.

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 109

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres i runa, molt soltes, de color marró grisós fosc. Hi apareixen gran quantitat de pedres de tamany petit i mitjà, fragments de tegulae, calç, restes d'enlluït de parets, alguns d'ells pintats.

Relacions físiques:

S'adossa a: 89, 118

Cobert per: 106

Hi recolza: 107, 108

Cobreix: 111

Interpretació: Nivell d'abocament de terres i runes per tal de colmar l'interior de

l'habitació.

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 110

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró clar, amb pedres i fragments de morter.

Relacions físiques:

S'adossa a: 86, 89, 90

Cobert per: 105

Cobreix: 116

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 111

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró vermellós, amb restes de calç i fragments de ceràmica molt grans (sobretot àmfores).

Relacions físiques:

S'adossa a: 89, 118

Cobert per: 109

Cobreix: 112, 113, 114

Interpretació: Estrat d'anivellament generat en el moment de destrucció dels paviments originals de la domus.

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 112

Cala: 2

Definició: Substrat natural

U.E.: 113

Cala: 2

Definició: Rasa situada a tocar del mur u.e. 118.

Relacions físiques:

Cobert per: 111

Talla: 112

Reblert per: 114

Interpretació: Rasa de fonamentació del mur u.e. 118.

Cronologia/Fase: Fase I: Època romana

U.E.: 114

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres i molta argamassa de calç presa.

Relacions físiques:

Cobert per: 111

Rebleix: 113

Interpretació: Rebliment de la rasa de fonamentació del mur u.e. 118.

Cronologia/Fase: Fase I: Època romana

U.E.: 115

Cala: 2

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc, amb restes de calç i material constructiu.

Relacions físiques:

S'adossa a: 89, 118

Cobert per: 90, 104, 105

Tallat per: 72

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 116

Cala: 2

Definició: Estrat format per argiles vermelloses i nòduls calcaris, amb algunes taques de carbó.

Relacions físiques:

Cobert per: 115

S'adossa a: 89, 118

Cobreix: 112

Interpretació: Estrat d'anivellament associable amb el moment de destrucció dels paviments antics de la zona. Només s'hi documenten materials de segle I.

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 117

Cala: 2

Definició: Mur d'opus vittatum d'amplada indeterminada format a base de blocs de diferents tamanyos dipositats de manera aleatòria i lligats amb abundant argamassa de calç i construït amb la tècnica de l'encofrat.

Relacions físiques:

Hi recolza: 86

Recolza en: 118

S'hi adossa: 100, 101, 102

Interpretació: Recreixement del mur 118 realitzat a causa del constant creixement de la cota de circulació a la zona un cop abandonada la funció residencial de l'antiga domus.

Cronologia/Fase: Fase II: Època Tardorromana o Alt-Medieval

U.E.: 118

Cala: 2

Definició: Mur d'amplada indeterminada amb parament d'opus vitatum.

Relacions físiques:

Hi recolza: 117

S'hi adossa: 89, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 111, 115, 116

Interpretació: Mur de tancament d'alguna de les dependències de l'antiga domus que ocupava aquest espai en època romana.

Cronologia/Fase: Fase I: Època romana

U.E.: 150

Cala: 1

Definició: Retall que destrueix parcialment el muret u.e. 43 i el paviment d'opus signinum u.e. 41, així com un anivellament fet amb calç (u.e. 151).

Relacions físiques:

Cobert per: 8, 40

Talla: 43, 44, 151

Interpretació: Retall de funcionalitat indeterminada.

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E.: 151

Cala: 1

Definició: Nivell format per morter de calç, força dur.

Relacions físiques:

Se li adossa: 48

Cobert per: 44

Cobreix: 154

Tallat per: 150

Interpretació: Nivell de destrucció associat al retall 150.

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E.: 152

ANUL·LAT

U.E.: 153

Cala: 1

Definició: Superfície horitzontal feta de calç i ceràmica, situada entre la columna u.e. 39 i el muret u.e. 43.

Relacions físiques:

En contacte amb: 46

S'adossa a: 39, 43

Cobert per: 40

Interpretació: Estrat que serviria per anivellar el terra un cop desmuntat el muret u.e. 43.

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E.: 154

Cala: 1

Definició: Estrat format per argiles vermelloses barrejades amb restes fragmentàries d'arrebossats i estucats pintats de paret caiguts. Apareix a tocar del muret u.e. 43 i cobreix la part caiguda del paviment u.e 46.

Relacions físiques:

Igual a: 37

Se li adossa: 48

S'adossa a: 43

Cobert per: 151

Cobreix: 155

Tallat per: 150

Interpretació: Nivell de destrucció del mur 43.

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E.: 155

Cala: 1

Definició: Restes de la pavimentació u.e 46 caigudes.

Relacions físiques:

Igual a: 46

Cobert per: 154

Interpretació: Destrucció dels pedales u.e. 46 en el moment d'obertura del retall u.e. 150.

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E. 156

Cala: 1

Definició: Interestrat. Arrasament del mur u.e. 43 per tal de realitzar una unificació d'espais entre les estances situades a banda i banda del mur.

Relacions físiques:

Talla: 43

Cronologia/Fase: Baix Imperial

U.E.: 175

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres i runes constructives (maons, molta calç), amb restes d'una conducció elèctrica en desús.

Relacions físiques:

Cobert per: 2

Cobreix: 176, 177, 178, 179, 180, 181

Interpretació: Nivell de destrucció de les antigues cases que ocupaven la plaça Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Fase VII: 1960

U.E.: 176

Cala: 3

Definició: Nivell amb rajoles de 25 x 25 cm rejuntades amb morter de calç blanca i sorra.

Relacions físiques:

S'adossa a: 177

Cobert per: 175

Cobreix: 182

Tallat per: 178, 179

Interpretació: Paviment de rajoles corresponent a les cases existents a la zona amb anterioritat a la creació de l'actual plaça de Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 177

Cala: 3

Definició: Envà de 15 cm d'amplada que travessa horitzontalment la cala i format per maons de 15 x 30 cm lligats amb morter de calç.

Relacions físiques:

Se li adossa: 176, 182, 188, 189

Recolza en: 219

Cobert per: 175

Tallat per: 179

Talla: 180

Interpretació: Envà de separació interna corresponent a les cases existents a la zona amb anterioritat a la creació de l'actual plaça de Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 178

Cala: 3

Definició: Retall en forma quadrangular de 50 x 90 cm en el tram que queda a l'interior de la cala (continua sota el tall).

Relacions físiques:

Cobert per: 175

Talla: 176, 180, 182

Reblert per: 181, 184

Interpretació: Retall obert als paviments de l'antiga casa per tal de col·locar la claveguera u.e, 184.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 179

Cala: 3

Definició: Interestrat. Destrucció parcial del paviment de rajoles u.e. 176 i del muret u.e. 177.

Relacions físiques:

Cobert per: 175

Talla: 176, 177

Interpretació: Destrucció relacionable amb la demolició de les cases que ocupaven l'actual plaça de Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Fase VII. 1960

U.E.: 180

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc, amb algun carbonet.

Relacions físiques:

Cobert per: 175

Tallat per: 178, 185, 219

Cobreix: 191, 192, 193, 196, 206

Interpretació: Nivell d'amortització del mur u.e. 196.

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 181

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres, calç i maons trencats.

Relacions físiques:

Cobert per: 175

Rebleix: 178

Cobreix: 184

Interpretació: Rebliment del retall u.e. 178.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 182

Cala: 3

Definició: Nivell d'uns 2-3 cm de gruix format per morter de calç blanca.

Relacions físiques:

S'adossa a: 177

Hi recolza: 176

Cobreix: 187

Interpretació: Preparació del paviment de rajoles u.e. 176.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 183

Cala: 3

Definició: Restes d'un muret d'amplada indeterminada (apareix en el tall de la cala), format a base de blocs de pedra lligats amb morter de calç.

Relacions físiques:

Cobert per: 175

Talla: 180

Interpretació: Muret associable al funcionament de les cases prèvies a la plaça.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 184

Cala: 3

Definició: Estructura rectangular construïda a base de maons de 14 x 28 cm, lligats amb morter.

Relacions físiques:

Cobert per: 181

Talla: 209, 210

Rebleix: 178

Interpretació: Claveguera de desguàs feta amb maons.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 185

Cala: 3

Definició: Retall paral·lel al traçat de l'envà u.e. 177.

Relacions físiques:

Cobert per: 175

Talla: 180, 201, 206

Reblert per: 186, 218

Interpretació: Rasa de fonamentació de l'envà u.e. 177 i de la seva base u.e. 218.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 186

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color gris fosc.

Relacions físiques:

S'adossa a: 177

Cobert per: 175

Cobreix: 219

Rebleix: 185

Interpretació: Rebliment de la part alta de la rasa de fonamentació de l'envà u.e. 177.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 187

Cala: 3

Definició: Estrat d'escassa potència (entre 2 i 10 cm) format a base de terres de color marró fosc amb inclusions de calç i fragments molt petits de teula.

Relacions físiques:

Cobert per: 182

Cobreix: 188

S'adossa a: 177

Interpretació: Capa de runes abocades per regularitzar la zona com a pas previ a la col·locació del paviment de rajoles u.e. 176.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 188

Cala: 3

Definició: Nivell molt fi d'argamassa de calç i sorra que cobreix tota la superfície de l'àrea situada a l'oest del mur u.e. 177.

Relacions físiques:

Cobert per: 187

S'adossa a: 177

Cobreix: 189

Interpretació: Nivell associable a la preparació del terreny per a la col·locació del paviment de rajoles u.e. 176.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 189

Cala: 3

Definició: Estrat format per argiles vermelloses.

Relacions físiques:

Cobert per: 188

Cobreix: 190, 219

S'adossa a: 177

Interpretació: Nivell associable a la preparació del terreny per a la col·locació del paviment de rajoles u.e. 176.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 190

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres grises amb carbonets.

Relacions físiques:

Tallat per: 219

Cobert per: 189

Cobreix: 194, 195, 201

Interpretació: Nivell associable a la preparació del terreny per a la col·locació del paviment de rajoles u.e. 176.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 191

Cala: 3

Definició: Nivell format per argiles vermelloses força compactes.

Relacions físiques:

Se li adossa: 193

Tallat per: 192

Cobert per: 180

Cobreix: 198

Interpretació: Possible nivell de paviment de l'espai situat al nord del mur 196.

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 192

Cala: 3

Definició: Retall de forma irregular i perfil troncocònic invertit que corre paral·lel al mur u.e. 196.

Relacions físiques:

Cobert per: 180

Talla: 191, 198, 203, 204

Reblert per: 193

Interpretació: Retall de funcionalitat indeterminada.

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 193

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres molt soltes de color marró grisós, amb bastants carbonets.

Relacions físiques:

S'adossa a: 191, 196, 198, 203

Cobert per: 180

Rebleix: 192

Interpretació: Rebliment de la rasa u.e. 192

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 194

Cala: 3

Definició: Capa de morter de calç d'entre 1,5 i 2 cm de gruix que apareix en forma de grans plaques.

Relacions físiques:

Cobert per: 190

Recolza en: 102

Interpretació: Possible resta de paviment associat al funcionament de les estructures de la fase baix-medieval i moderna del jaciment.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Moderna

U.E.: 195

Cala: 3

Definició: Acumulació de blocs petits i mitjans de pedra, barrejats amb moltes teules que

apareix a la cantonada SE de la cala.

Relacions físiques:

Cobert per: 189

S'hi adossa: 190

Recolza en: 201

Interpretació: Restes d'enderroc de les estructures que ocupaven la zona en el moment de construir-se les cases el 1850

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850

U.E.: 196

Cala: 3

Definició: Mur de 55 cm d'amplada, format per blocs mitjans i petits sense desbastar, lligats amb terra i disposats en filades molt irregulars. Es documenta algun fragment d'opus signinum formant part del parament. Es tracta d'un mur constructivament bastant precari que no sembla correspondre a una edificació de gran entitat.

Relacions físiques:

Cobert per: 180

S'hi adossa: 193, 201, 206, 214

Recolza en: 242

Talla a: 204, 205

Interpretació: Mur que serveix per separar en dos àmbits l'espai existent en aquell moment seguint la mateixa alineació que el mur de la domus romana .

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 197

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres tacades de carbons i cendres que li donen un to negrós que apareix a la cantonada SE de la cala per sota de l'acumulació de pedres u.e. 195.

Conté molta ceràmica de cuina feta a ma, totalment fragmentada en trossos molt petits.

Relacions físiques:

Cobert per: 195

Cobreix: 194

Interpretació: Nivell d'abandonament o destrucció de les estructures que ocupaven la zona abans de 1850.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850

U.E.: 198

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres molt fines de color marró verdós.

Relacions físiques:

Cobert per: 191

Cobreix: 203

Tallat per: 192

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 199

Cala: 3

Definició: Nivell format per terres marronoses, força soltes i barrejades amb grans fragments de teula.

Relacions físiques:

Cobert per: 197

Rebleix: 200

Interpretació: Rebliment del retall u.e. 200

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 200

Cala: 3

Definició: Retall de forma suposadament circular, situat en la cantonada SE de la cala i del que només queda en l'interior de la mateixa una petita part.

Relacions físiques:

Talla: 201, 206, 214, 215, 216, 217

Interpretació: Sitja associable al mateix moment que la sitja 223

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 201

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color marró amb una forta contaminació de cendres i carbonets.

Relacions físiques:

Cobert per: 190

Hi recolza: 194

Cobreix: 206

Tallat per: 200, 219

D'adossa a: 186

Interpretació: Nivell d'utilització associable al funcionament del mur u.e. 242

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 202

Cala: 3

Definició: Nivell format per argiles vermelloses molt pures, que apareix de manera fragmentària.

Relacions físiques:

Cobert per: 201

Recolza en: 206

Interpretació: Indeterminat

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 203

Cala: 3

Definició: Nivell d'argila verdosa premsada, força plàstica i compacta.

Relacions físiques:

Cobert per: 198

Tallat per: 192

S'hi adossa: 193

Recolza en: 204

Interpretació: Possibles restes de paviment associat al funcionament del mur 196.

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 204

Cala: 3

Definició: Estrat format per cendres griseses molt soltes.

Relacions físiques:

Hi recolza: 203

Tallat per: 192, 196

Cobreix: 205

Interpretació: Nivell de rebliment.

Cronologia/Fase: Fase III: Alt Medieval

U.E.: 205

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color marró clar, molt soltes i amb contaminació de cendres griseses.

Relacions físiques:

Cobert per: 204

Tallat per: 196

S'adossa a: 241, 242, 265

Cobreix: 260, 262

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase III: Alt Medieval

U.E.: 206

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres molt contaminades superficialment amb cendres negres.

Relacions físiques:

Cobert per: 180, 201, 207

Cobreix: 212, 213, 214

Tallat per: 185, 219

Hi recolza: 219

Interpretació: Nivell de rebliment i preparació per a la col·locació de les pavimentacions

corresponents a les estructures d'època baixmedieval i moderna.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 207

Cala: 3

Definició: Taca d'argiles situada sobre l'horitzó de l'estrat u.e. 206.

Relacions físiques:

Cobert per: 201

Recolza en: 206

Interpretació: Possibles restes d'algun antic paviment d'argila premsada.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 208

ANUL·LAT

U.E.: 209

Cala: 3

Definició: Mur d'amplada indeterminada construït a base de blocs de pedra, maons i teules lligats amb morter de calç i disposats de manera aleatòria. En el mur apareixen blocs reaprofitats d'altres construccions ja que alguns encara conserven l'enguixat superficial.

Relacions físiques:

Cobert per: 175

Tallat per: 184

Interpretació: Mur corresponent a una de les cases que ocupaven la zona abans de la seva conversió en plaça.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850

U.E.: 210

Cala: 3

Definició: Rasa d'entre 15 i 2 cm que corre paral·lela al mur u.e. 209 en el seu tram més meridional.

Relacions físiques:

Cobert per: 175

Tallat per: 184

Talla: 214, 196

Reblert per: 211

Interpretació: Rasa de fonamentació del mur u.e. 209

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850

U.E.: 211

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres, restes d'argamassa i fragments de teula i maó.

Relacions físiques:

S'adossa a: 214

Cobert per: 175

Rebleix: 210

Interpretació: Rebliment de la rasa de fonamentació del mur u.e. 209.

Cronologia/Fase: Fase VI: 1850

U.E.: 212

Cala: 3

Definició: Gran cubeta de forma irregular i 30 cm de potència reblerta amb deixalles.

Relacions físiques:

Cobert per: 206, 207

Talla: 214

Reblert per: 213

Interpretació: Retall de funcionalitat indeterminada.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 213

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color verdós, i amb una gran concentració de deixalles, sobretot restes faunístiques de gran tamany.

Relacions físiques:

Cobert per: 206

Cobreix: 214, 222

Rebleix: 212

Interpretació: Abocament de deixalles per tal de colmar la cubeta u.e. 212.

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 214

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres marronoses força compactes barrejades amb runa constructiva.

Relacions físiques:

Se li adossa: 199

Cobert per: 206, 213

Cobreix: 216, 217, 218

Tallat per: 200, 212

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 215

Cala: 3

Definició: Nivell residual d'argila cremada de color blanc- verdós.

Relacions físiques:

Se li adossa: 199

Cobert per: 206

Cobreix: 214

Tallat per: 200

Interpretació: Indeterminat

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 216

Cala: 3

Definició: Nivell format per blocs petits i mitjans de pedra barrejats amb terres cendroses fosques.

Relacions físiques:

Cobert per: 214, 215

Recolza en: 217

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 217

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc, força netes.

Relacions físiques:

Cobert per: 214, 216

Tallat per: 200, 223

Rebleix: 212

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 218

Cala: 3

Definició: Nivell d'argila de color verd clar d'entre 4 i 5 cm de gruix que apareix de manera fragmentària en el costat oriental de la cala.

Relacions físiques:

Cobert per: 214

Cobreix: 221, 222

Tallat per: 219

Interpretació: Indeterminat

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 219

Cala: 3

Definició: Mur d'uns 50 cm d'amplada format a base de morterada de calç i pedres de tamany mitjà i petit.

Relacions físiques:

Hi recolza: 177

Cobert per: 186, 189

Talla: 180, 190, 201, 206

Interpretació: Envà de compartimentació interna d'una de les cases que ocupaven l'espai de l'actual plaça de Sant Miquel amb anterioritat a l'obertura d'aquesta.

Cronologia: Fase VI: 1850-1960

U.E.: 220

ANUL·LAT

U.E.: 221

ANUL·LAT

U.E.: 222

Cala: 3

Definició: Nivell format per terres de color marró clar, força flonges, amb gran contingut de restes faunístiques i altres.

Relacions físiques:

Cobert per: 213, 214, 217

Rebleix: 223

S'adossa a: 196, 242

Interpretació: Rebliment de la sitja u.e. 223

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 223

Cala: 3

Definició: Retall aproximadament circular.

Relacions físiques:

Cobert per: 213, 214, 217

Talla: 217, 226, 230, 231, 232, 238

Reblert per: 222, 224, 237, 239, 240

Interpretació: Sitja.

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 224

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres sorrenques de color verdós, força fines.

Relacions físiques:

Cobert per: 222

Cobreix: 237

Rebleix: 223

S'adossa a: 241, 242

Interpretació: Nivell de rebliment de la sitja u.e. 223

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 225

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres marronoses clares amb carbonets i abundant argamassa de calç blanca.

Relacions físiques:

Cobert per: 217

Cobreix: 226, 231, 230, 232

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 226

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres molt sorrenques de color marró clar, que es fan vermelloses cap a l'est de la cala. Forma dues grans cubetes.

Relacions físiques:

Cobert per: 217, 225

Tallat per: 223

Cobreix: 231

Interpretació: Indeterminat

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 227

ANUL·LAT

U.E.: 228

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres sorrenques de color verdós.

Relacions físiques:

Cobert per: 214

Cobreix: 229

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 229

Cala: 3

Definició: Estrat format per sorres marronoses molt fines.

Relacions físiques:

Cobert per: 228

Cobreix: 232

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase V: Baixmedieval / Modern

U.E.: 230

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc amb carbonets.

Relacions físiques:

Cobert per: 225, 226, 231

Tallat per: 223

Cobreix: 232

Interpretació: Nivell d'ocupació

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 231

Cala: 3

Definició: Superfície de 230, molt més dura i compacta que la resta de l'estrat.

Relacions físiques:

Cobert per: 226

Cobreix: 230

Tallat per: 223

Interpretació: Sòl d'utilització

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 232

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color marró clar, amb inclusions de tegula, carbonets.

Hi apareixen alguns fragments de signinum.

Relacions físiques:

Cobert per: 225, 230

Cobreix: 235, 236, 237

Tallat per: 200, 223

Hi recolza: 233

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 233

Cala: 3

Definició: Nivell d'uns 70 cm de potència, de terres vermelloses situades a la cantonada SE de la cala. La superfície està constituïda per un bloc de terra cuita mentre que l'interior està format a base de terra cuita i tegules.

Relacions físiques:

Cobert per: 230

Recolza en: 232

Tallat per: 200

Interpretació: Possible llar de foc.

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 234

Cala: 3

Definició: Estructura formada a base d'argiles vermelloses, pedres i algun maó, sense que es defineixi de manera clara la seva forma. Sobre la seva superfície descansa un bloc quadrangular de pedra de grans dimensions.

Relacions físiques:

S'adossa a: 241, 242

Cobert per: 205

Talla: 260, 261, 262

Interpretació: Indeterminat

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 235

Cala: 3

Definició: Mur de 52 cm d'amplada format per blocs mitjans de pedra lligats amb argamassa de calç blanca i sorra. Sembla construït seguint el sistema d'encofrat. Els blocs, tot i tendir a ser més o menys quadrats no presenten un parament regular com el del mur u.e. 241 sinó que els blocs tenen formes força més irregulars.

Relacions físiques:

Se li adossa: 236, 237, 238, 250

Cobert per: 232

Tallat per: 200, 210

Interpretació: Mur de tancament meridional en una segona fase d'ocupació de l'espai

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 236

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres argiloses de color marró vermellós que apareix entre el mur 235 i el tall de la cala.

Relacions físiques:

S'adossa a: 235

Cobert per: 232

Tallat per: 200

Interpretació: Nivell de rebliment posterior a la destrucció del mur 235.

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 237

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc amb inclusions de carbonets, nòduls de calç i restes constructives.

Relacions físiques:

Cobert per: 224

Cobreix: 239

Rebleix: 223

Interpretació: Nivell de rebliment de la sitja u.e. 223

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 238

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc, amb cendres i gran quantitat de pedres, especialment a la banda occidental, a tocar de la sitja.

Relacions físiques:

Cobert per: 232

Se li adossa: 239, 240

S'adossa a: 235, 241

Cobreix: 243

Tallat per: 223

Interpretació: Possible nivell de destrucció del mur u.e. 235

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 239

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color marró ataronjat amb algun fragment de tegula i algun carbonet.

Relacions físiques:

S'adossa a: 232, 238, 241

Cobert per: 237

Cobreix: 240

Rebleix: 223

Interpretació: Nivell de rebliment de la sitja u.e. 223

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 240

Cala: 3

Definició: Nivell de 2-3 cm de potència format per cendres negres bastant pures que apareix al fons de la sitja u.e. 223.

Relacions físiques:

S'adossa a: 241

Cobert per: 239

Recolza en: 238

Rebleix: 223

Interpretació: Nivell d'utilització de la sitja u.e. 223

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 241

Cala: 3

Definició: Mur de 40 cm d'amplada format a base de carreus de forma quadrangular mig desbastats disposats en filades regulars a l'estil de l'opus vitatum. Presenta les juntes molt buides (l'argamassa no apareix fins a 2-3 cm a l'interior de la junta). En la part baixa del mur es conserva una capa d'arrebossat superficial força irregular que deu haver desaparegut a les parts altes. El punt més alt d'aquesta capa coincideix amb la superfície d'arrasament del mur u.e. 235 i amb el seu nivell d'amortització u.e. 238. El mur presenta en el seu extrem occidental un tall vertical que podria correspondre a una porta o al testimoni d'un possible mur perpendicular a 241 que va ser desmuntat amb anterioritat a la construcció de 242 que s'introdueix parcialment en l'interior de l'obertura.

Relacions físiques:

Hi recolza: 242

S'hi lliura: 205, 224, 237, 239, 240, 238, 243, 245, 263, 264.

Interpretació: Mur de tancament de l'edifici en època romana.

Cronologia/Fase: Fase I: Època romana

U.E.: 242

Cala: 3

Definició: Mur d'entre 30 i 40 cm d'amplada format per grans carreus quadrats ben escairats lligats amb argamassa de calç blanca. Presenta una lleugera desviació respecte a 241. Se'n conserva una única filada. Els blocs estan perfectament lligats amb argamassa que en alguns punts es perllonga en forma d'arrebossat per sobre de la cara de les pedres.

Relacions físiques:

Se li adossa: 205, 222, 224, 226, 230, 231, 232

Hi recolza: 196

Recolza en: 241

Tallat per: 209

Interpretació: Recreixement del mur 241 a conseqüència de l'increment de la cota dels nivells de circulació de la zona.

Cronologia/Fase: Fase III: Alt-Medieval

U.E.: 243

Cala: 3

Definició: Estrat format per argiles vermelloses, mitjanament compactes i amb inclusions de carbonets i alguna taca de cendra.

Relacions físiques:

Cobert per: 238

S'adossa a: 235, 241

Cobreix: 245, 247, 248

Interpretació: Nivell d'utilització de la zona

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 244

Cala: 3

Definició: Nivell format per sorres verdoses.

Relacions físiques:

Cobert per: 199

Rebleix: 200

Interpretació: Rebliment del pou o sitja u.e. 200

Cronologia/Fase: Fase IV: Medieval

U.E.: 245

Cala: 3

Definició: Paviment d'opus signinum

Relacions físiques:

S'adossa a: 241, 257

Se li adossa: 247

Cobert per: 243

Tallat per: 248, 235

Interpretació: Paviment de la domus

Cronologia/Fase: Fase I: Època romana

U.E.: 246

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color gris fosc, amb inclusions de carbonets i punts d'argamassa de calç blanca, situat entre el mur u.e. 235 i el límit de la cala.

Relacions físiques:

S'adossa a: 235, 236

Cobert per: 232

Tallat per: 200.

Interpretació: Indeterminat

Cronologia/Fase: Indeterminada

U.E.: 247

Cala: 3

Definició: Estrat format a base de terres de color marró clar que rebleix els forats apareguts al paviment u.e. 245.

Relacions físiques:

Cobert per: 243

Cobreix: 256

Rebleix: 248

Interpretació: Reparació del paviment d'opus signinum

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 248

Cala: 3

Definició: Obertura de diferents retalls al paviment d'opus signinum u.e. 245.

Relacions físiques:

Cobert per: 243

Reblert per: 247, 256

Talla: 245

Interpretació: Obertura de diferents retalls en el paviment de l'estança presumiblement després del seu abandonament.

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 249

Cala: 3

Definició: Forat circular de 30 cm de diàmetre

Relacions físiques:

Cobert per: 243

Talla: 245

Reblert per: 259

Interpretació: Forat de pal de funcionalitat indeterminada.

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 250

Cala: 3

Definició: Estrat format per blocs de pedra de tamany mitjà, fragments de tegulae, maó, signinum.

Relacions físiques:

S'adossa a: 235

Cobert per: 236, 246

Cobreix: 251, 252

Interpretació: Nivell d'enderroc corresponent a la destrucció del mur 235

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 251

Cala: 3

Definició: Restes d'una estructura formada a base de blocs de pedra de tamany mitjà i petit, lligats amb argamassa de calç blanca i sorra.

Relacions físiques:

S'adossa a: 235

Cobert per: 246, 250

Recolza en: 252

Interpretació: Indeterminat

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 252

Cala: 3

Definició: Restes d'un paviment d'opus signinum.

Relacions físiques:

S'adossa a: 235

Cobert per: 246, 250, 251

Recolza en: 254

Tallat per: 255

Interpretació: Paviment de la zona

Cronologia/Fase: Fase I: Època romana

U.E.: 253

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc.

Relacions físiques:

Cobert per: 246

Cobreix: 251, 252, 254

Rebleix: 255

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 254

Cala: 3

Definició: Estrat format per argiles vermelloses bastant compactes.

Relacions físiques:

Cobert per: 236, 246, 253

S'adossa a: 235

Hi recolza: 252

Tallat per: 255

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 255

Cala: 3

Definició: Retall obert a u.e. 254 i que coincideix pràcticament amb el final de la cala.

Relacions físiques:

Cobert per: 253

Talla: 252, 254

Reblert per: 253

Interpretació: Indeterminat

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 256

Cala: 3

Definició: Nivell format per cendres negres que apareix reblint el fons d'un dels forats oberts a l'opus signinum. Hi apareixen molts fragments de metalls (ferro i bronze fonamentalment).

Relacions físiques:

Cobert per: 247

Rebleix: 248

Interpretació: Reparació dels forats oberts al signinum

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 257

Cala: 3

Definició: Mur d'amplada desconeguda (ja que apareix en el tall de la cala), està format per blocs de pedra de tamany mitjà-gran lligats amb argila vermella. La seva orientació sembla seguir força la orientació del tall lateral del mur u.e. 241. No sembla presentar arrebossat ni traces d'argamassa de calç. És perpendicular a 235.

Relacions físiques:

Hi recolza: 235

Tallat per: 210, 258

S'hi adossa: 241, 245

Interpretació: Mur de tancament de l'espai en època romana.

Cronologia/Fase: Fase I: Època romana

U.E.: 258

Cala: 3

Definició: Interestrat d'arrasament del mur u.e. 257.

Relacions físiques:

Cobert per: 209, 235

Talla: 257

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 259

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc que rebleix el forat de pal u.e. 249.

Relacions físiques:

Cobert per: 243

Rebleix: 249

Interpretació: Rebliment del forat de pal u.e. 249.

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 260

Cala: 3

Definició: Muret d'uns 20 cm d'amplada fet amb la tècnica de l'encofrat i amb una sola cara vista que corre paral·lel al mur u.e. 241.

Relacions físiques:

Cobert per: 205

Tallat per: 234

Recolza en: 263

S'adossa a: 262

S'hi adossa: 261

Interpretació: Muret que sembla correspondre al tancament d'una claveguera o conducció d'aigua feta amb tegulae.

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 261

Cala: 3

Definició: Alineació de tegulae posades planes.

Relacions físiques:

S'adossa a: 260, 241

Cobert per: 205

Recolza en: 263

Tallat per: 234

Interpretació: Base d'una claveguera o conducció d'aigües.

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 262

Cala: 3

Definició: Nivell format per terres de color marró clar, bastant compactes i que s'esmicolen a base de nòduls.

Relacions físiques:

S'hi adossa: 260

Cobert per: 205

Tallat per: 234

Cobreix: 263

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 263

Cala: 3

Definició: Estrat format per terres marronoses fosques.

Relacions físiques:

S'adossa a: 241

Cobert per: 261, 262

Hi recolza: 260

Interpretació: Nivell de rebliment sobre el que recolzen les estructures associades a la claveguera 260

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 264

Cala: 3

Definició: Paviment d'opus signinum

Relacions físiques:

S'adossa a: 241

Cobert per: 263

Interpretació: Nivell de paviment

Cronologia/Fase: Fase I: Època romana

U.E.: 265

Cala: 3

Definició: Restes d'un mur construït amb el sistema d'encofrat que apareix en el tall de la cala.

Relacions físiques:

Se li adossa: 205

Cobert per: 205

Recolza en: 262

Interpretació: Indeterminat

Cronologia/Fase: Fase II: Baix-imperial / Tardorromà

U.E.: 275

Cala: 4

Definició: Capa de quitrà d'entre 12 i 15 cm de gruix.

Relacions físiques:

Cobreix: 276, 277

Interpretació: Pavimentació de la plaça Sant Miquel en el moment d'iniciar-se la intervenció.

Cronologia/Fase: 1960-1998

U.E.: 276

Cala: 4

Definició: Nivell de sorres.

Relacions físiques:

Cobert per: 275

Cobreix: 277, 278, 281, 283

Interpretació: Preparació per al paviment de quitrà u.e. 275

Cronologia/Fase: 1960-1998

U.E.: 277

Cala: 4

Definició: Estrat format per runes, terra i restes constructives.

Relacions físiques:

Cobert per: 275, 276

Cobreix: 278, 279, 280, 282, 283, 284

Interpretació: Nivell de destrucció de les antigues cases que ocupaven la zona abans de l'obertura de la plaça Sant Miquel.

Cronologia/Fase: 1960

U.E.: 278

Cala: 4

Definició: Mur de maons de 20 cm d'amplada lligats amb morter, que travessa la cala en direcció Est-Oest aproximadament pel centre de la mateixa.

Relacions físiques:

Se li adossa: 280, 281, 284, 289, 296, 299, 302

Cobert per: 276, 277

Tallat per: 283

Interpretació: Envà de partició interna corresponent a una de les antigues cases que ocupaven l'espai amb anterioritat a l'obertura de la plaça Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 279

Cala: 4

Definició: Claveguera d'uns 20 cm d'amplada construïda a base de maons rectangulars de 28 x 14 cm en els laterals i amb solera i coberta de maó.

Relacions físiques:

Se li adossa: 296

Cobert per: 275, 277

Tallat per: 283

Talla: 310

Reblert per: 282, 312

Interpretació: Claveguera en funcionament al mateix temps que el mur u.e. 278.

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 280

Cala: 4

Definició: Restes d'un antic paviment de rajoles de 25 x 25 cm lligades amb morter de calç i associades al moment de funcionament de la claveguera u.e. 279.

Relacions físiques:

S'adossa a: 278

Cobert per: 277

Cobreix: 296

Tallat per: 283

Interpretació: Paviment corresponent a la casa situada en aquella zona fins a l'obertura de l'actual plaça de Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 281

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres, runa i restes constructives.

Relacions físiques:

S'adossa a: 278

Cobert per: 276

Cobreix: 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295

Interpretació: Estrat de rebliment i anivellament

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 282

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres de color marró grisós, amb molta contaminació de calç i restes constructives.

Relacions físiques:

Cobert per: 277

Rebleix: 279

Interpretació: Estrat de rebliment de la claveguera u.e. 279

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 283

Cala: 4

Definició: Interestrat de destrucció dels edificis anteriors a la plaça.

Relacions físiques:

Cobert per: 275, 276, 277

Talla: 278, 279, 280, 284

Interpretació: Enderrocament de les cases que ocupaven l'espai abans de l'obertura de l'actual plaça de Sant Miquel.

Cronologia/Fase: 1960

U.E.: 284

Cala: 4

Definició: Paviment de rajola hidràulica de 20 x 20 cm, decorada amb una estrella de vuit puntes

Relacions físiques:

S'adossa a: 278, 303

Cobert per: 275, 277

Cobreix: 297

Tallat per: 283

Interpretació: Paviment corresponent a una de les habitacions de les cases que ocupaven la zona abans de l'obertura de l'actual plaça de Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 285

Cala: 4

Definició: Claveguera de 20 cm d'amplada interior construïda a base de maons lligats amb morter de calç. En el moment de la seva localització es trobava buida.

Relacions físiques:

Se li adossa: 286

Cobert per: 281

Cobreix: 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295

Interpretació: Claveguera de desguàs corresponent a les cases que ocupaven la zona abans de l'obertura de l'actual plaça de Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 286

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres i runes que es localitza en l'espai situat entre la claveguera u.e. 285 i el límit de la cala.

Relacions físiques:

S'adossa a: 285

Cobert per: 281

Cobreix: 287, 289

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 287

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres llimoses de color verdós amb contaminació de carbonets.

Relacions físiques:

Cobert per: 281, 286

S'adossa a: 289

Tallat per: 292, 302

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 288

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc.

Relacions físiques:

S'adossa a: 289

Cobert per: 281, 286

Tallat per: 285

Rebleix: 292

Interpretació: Rebliment de la rasa de fonamentació del mur u.e. 320.

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 289

Cala: 4

Definició: Mur de 60 cm d'amplada construït a base de maons en la seva part alta i de pedres en la més baixa, tots lligats amb morter de calç blanca i sorra.

Relacions físiques:

S'adossa a: 288

Cobert per: 281, 286

Tallat per: 285

Interpretació: Mur relacionable amb les antigues cases que ocupaven l'espai de l'actual plaça de Sant Miquel

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 290

Cala: 4

Definició: Estructura d'amplada indeterminada (ja que queda en el tall de la cala) formada a base de blocs mitjans de pedra lligats amb abundant argamassa de calç i terra que li dóna un to marró clar.

Relacions físiques:

Cobert per: 281, 285

Cobreix: 218

Tallat per: 309

Interpretació: Restes de la fonamentació d'un mur associable amb estructures anteriors a les que es van destruir en el moment d'obertura de la plaça Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Baix-medieval / Modern

U.E.: 291

Cala: 4

Definició: Restes d'una estructura formada per blocs de pedra lligats amb morter de calç que apareix en el tall de la cala.

Relacions físiques:

Cobert per: 281

Tallat per: 285

Interpretació: Indeterminada

Cronologia/Fase: Indeterminada

U.E.: 292

Cala: 4

Definició: Rasa d'uns 12 cm d'amplada que corre paral·lela al mur u.e. 289.

Relacions físiques:

Cobert per: 281

Talla: 287

Reblert per: 288

Interpretació: Rasa de fonamentació del mur u.e 289

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 293

Cala: 4

Definició: Rasa d'uns 12 cm d'amplada que corre paral·lela al mur u.e. 290.

Relacions físiques:

Cobert per: 281

Tallat per: 278, 285

Talla: 295

Reblert per: 294

Interpretació: Rasa de fonamentació del mur u.e. 290

Cronologia/Fase: Baix-medieval / Modern

U.E.: 294

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres de color marró clar amb restes d'argamassa de calç.

Relacions físiques:

Cobert per: 281

Tallat per: 285

Rebleix: 293

Interpretació: Rebliment de la rasa de fonamentació del mur u.e 290.

Cronologia/Fase: Baix-medieval / Modern

U.E.: 295

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres marronoses fosques.

Relacions físiques:

Se li adossa: 294

Cobert per: 281

Tallat per: 285, 293

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 296

Cala: 4

Definició: Nivell de terres i runa.

Relacions físiques:

S'adossa a: 278, 279, 303

Cobert per: 277

Hi recolza: 280, 297

Cobreix: 299

Interpretació: Amortització del paviment u.e. 299
Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 297

Cala: 4

Definició: Nivell de rajoles de ceràmica de 25 x 25 cm lligades amb morter de calç.

Relacions físiques:

S'adossa a: 303

Cobert per: 277, 284

Recolza en: 298

Interpretació: Paviment de rajola.

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 298

Cala: 4

Definició: Nivell de morter de calç blanca i sorra.

Relacions físiques:

S'adossa a: 303

Hi recolza: 297

Cobreix: 296

Interpretació: Preparació per al paviment de rajoles u.e. 297

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 299

Cala: 4

Definició: Nivell de rajoles de ceràmica de 25 x 25 cm lligades amb morter de calç.

Relacions físiques:

S'adossa a: 278

Cobert per: 296, 303

Recolza en: 301

Tallat per: 279

Interpretació: Paviment de rajoles

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 300

Cala: 4

Definició: Nivell format per blocs mitjans i petits de pedra i terres de color marró fosc que cau en forma de talús.

Relacions físiques:

Cobert per: 287

Tallat per: 292, 302

Interpretació: Indeterminat

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 301

Cala: 4

Definició: Nivell d'argamassa de calç blanca força compacta d'uns 2 cm de gruix.

Relacions físiques:

S'adossa a: 278

Hi recolza: 299

Cobreix: 304

Tallat per: 279

Interpretació: Preparació del paviment u.e. 299

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 302

Cala: 4

Definició: Rasa d'uns 10 cm d'amplada associada a l'estructura u.e. 291.

Relacions físiques:

Cobert per: 281

Talla: 287

Reblert per: 305

Interpretació: Indeterminada

Cronologia/Fase: Indeterminada

U.E.: 303

Cala: 4

Definició: Envà d'uns 5 cm d'amplada construït a base de maons col·locats de costat i lligats amb morter de calç.

Relacions físiques:

Se li adossa: 280, 284, 296, 297, 298

Cobert per: 277

Cobreix: 299

Tallat per: 283

Interpretació: Envà de divisió interna d'una de les cases existents a la zona amb anterioritat a l'obertura de l'actual plaça Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 304

Cala: 4

Definició: Nivell de rajoles de 14 x 28 cm lligades amb morter de calç.

Relacions físiques:

S'adossa a: 278

Cobert per: 301

Tallat per: 279

Interpretació: Paviment de rajoles

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 305

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc, molt contaminades amb argamassa de calç blanca esmicolada, juntament amb algun fragment de maó i teula.

Relacions físiques:

Cobert per: 281

Tallat per: 285

Rebleix: 302

Interpretació: Rebliment de la rasa u.e. 302

Cronologia/Fase: Indeterminada

U.E.: 306

Cala: 4

Definició: Estructura quadrangular feta amb maons lligats amb morter de calç.

Relacions físiques:

Tallat per: 279

Interpretació: Antiga arqueta de desguàs.

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 307

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres argiloses de color grisós, força compactes.

Relacions físiques:

Cobert per: 304

Cobreix: 308, 309, 311

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 308

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres de color marró grisós, amb abundant contaminació d'argamassa de calç blanca. Hi ha també algun fragment de teula i maó.

Relacions físiques:

Cobert per: 307

S'adossa a: 310

Rebleix: 309

Interpretació: Rebliment de la rasa de fonamentació del mur u.e. 310.

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 309

Cala: 4

Definició: Rasa d'uns 35 cm d'amplada en la part superior que corre paral·lela al mur u.e. 310.

Relacions físiques:

Cobert per: 307

Talla: 290, 311, 315

Reblert per: 308

Interpretació: Rasa de fonamentació del mur u.e. 310

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 310

Cala: 4

Definició: Mur de 65 cm d'amplada format a base de blocs mitjans i petits de pedra reaprofitats d'alguna altra construcció. A partir de 1,1 m el mur es redueix d'amplada i, almenys en la banda oriental, es construeix seguint la tècnica de l'encofrat perdut.

Relacions físiques:

Cobert per: 278, 304

Recolza en: 290, 319

Tallat per: 279

Interpretació: Mur corresponent a una de les cases que ocupaven aquest espai amb anterioritat a l'obertura de l'actual plaça Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 311

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres marronoses clares.

Relacions físiques:

Cobert per: 307

Tallat per: 309

Cobreix: 313

Interpretació: Nivell de rebliment

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 312

Cala: 4

Definició: Petit muret de maons lligats amb ciment ràpid que tanca la claveguera u.e. 279

Relacions físiques:

S'adossa a: 278

Rebleix: 279

Interpretació: Tapiat que clausurava la claveguera u.e. 279

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 313

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres vermelloses amb abundants restes esmicolades de morter de calç.

Relacions físiques:

Cobert per: 311

Cobreix: 290, 314, 315

Tallat per: 309

Interpretació: Nivell de rebliment i anivellament de la zona previ a la construcció de les cases que ocupaven la zona abans de 1960

Cronologia/Fase: Fase Contemporània: 1850-1960

U.E.: 314

Cala: 4

Definició: Estructura de planta circular formada a base de blocs mitjans de pedra lligats amb argamassa de calç blanca. La seva cara vista es correspon amb l'interior de l'estructura. Es troba parcialment en el tall de la cala.

Relacions físiques:

S'adossa a: 290

Cobert per: 313

Tallat per: 309

Talla: 315

Reblert per: 316, 317

Interpretació: Sitja amb les parets construïdes amb pedra.

Cronologia/Fase: Baix-medieval

U.E.: 315

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc, bastant soltes.

Relacions físiques:

Cobert per: 313

Tallat per: 309, 314

Interpretació: Nivell de terres dins el que es va construir la sitja u.e. 314.

Cronologia/Fase: Medieval

U.E.: 316

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres molt soltes de color marró negrós.

Relacions físiques:

Cobert per: 313

Cobreix: 317

Rebleix: 314

Interpretació: Nivell superior de rebliment de la sitja u.e. 314.

Cronologia/Fase: Baix-medieval

U.E.: 317

Cala: 4

Definició: Estrat format per sorres molt fines i netes.

Relacions físiques:

Cobreix: 316

Rebleix: 314

Interpretació: Nivell de rebliment de la sitja u.e. 314

Cronologia/Fase: Baix-medieval

U.E.: 318

Cala: 4

Definició: Estrat format per terres de color marró fosc amb carbonets.

Relacions físiques:

Tallat per: 314, 290, 319

Interpretació: Nivell anterior a la construcció de totes les estructures documentades en el transcurs de la intervenció a la cala 4.

Cronologia/Fase: Tardorromà /Alt-Medieval

U.E.: 319

Cala: 4

Definició: Mur d'amplada indeterminada, format a base de blocs mitjans de pedra lligats amb argamassa de calç, no presenten parament reconeixible i sembla tractar-se més aviat de fragments de fonamentació d'alguna estructura.

Relacions físiques:

Se li adossa: 310

Hi recolza: 310

Tallat per: 309, 314

Talla: 318

Solidari de: 290

Interpretació: Restes (juntament amb 290) de la fonamentació d'alguna estructura anterior a les cases que ocupaven la zona amb anterioritat a l'obertura de l'actual plaça de Sant Miquel.

Cronologia/Fase: Baix-medieval / Modern

U.E.: 320

Cala: 4

Definició: Mur d'entre 50 i 55 cm d'amplada construït a base de blocs mitjans i petits de pedra, amb algun maó, lligats amb argamassa de calç blanca i sorra.

Relacions físiques:

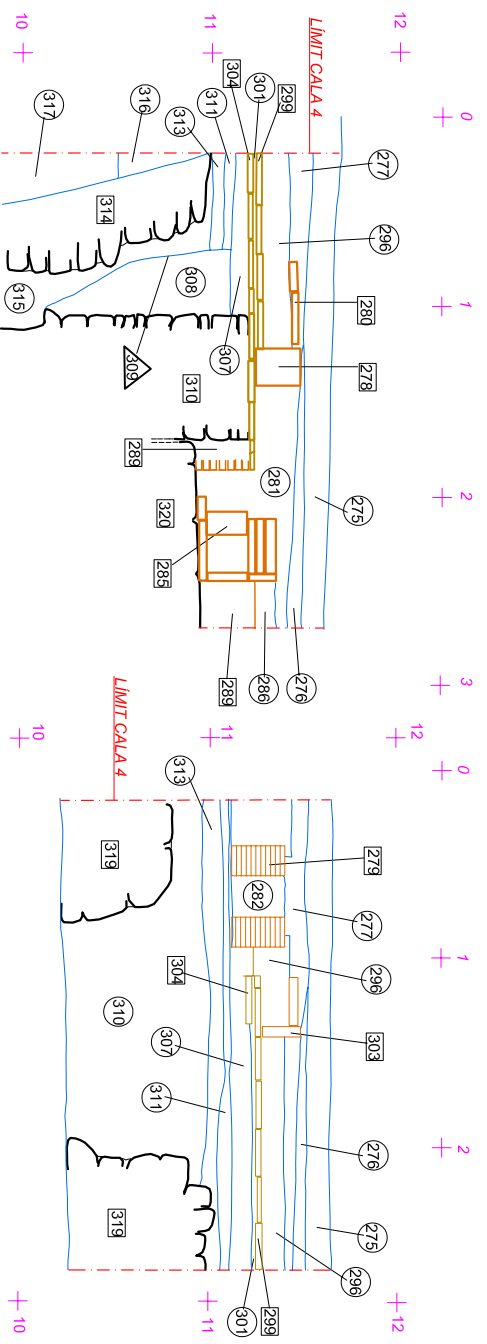
S'adossa a: 310

Cobert per: 281, 285, 289

Interpretació: Mur corresponent a les edificacions existents a la zona amb anterioritat a

l'obertura de l'actual plaça de Sant Miquel
Cronologia/Fase: Contemporania: 1850-1960

INVENTARI DE LES MONEDES

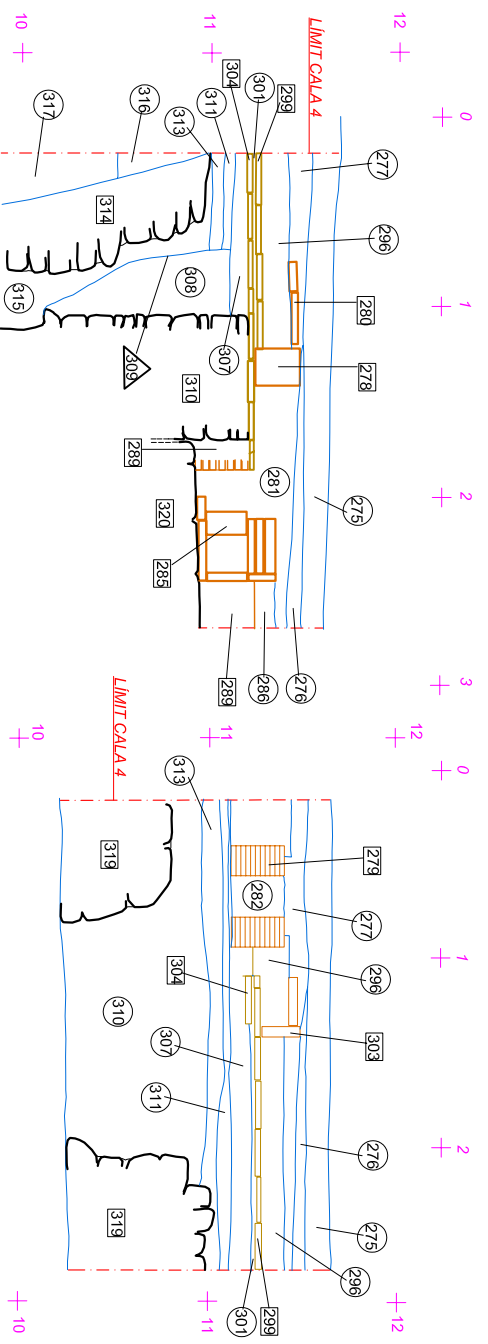

SECCIÓ E-E'

SECCIÓ F-F'

Plaça de Sant Miquel (Int. 14188) Plànol núm. 36
 Cala 4, Secció E-E', Secció F-F'
 Arquitecte: Josep Maria Vila i Carabassa
 Dibuixat: Josep Maria Vila i Carabassa

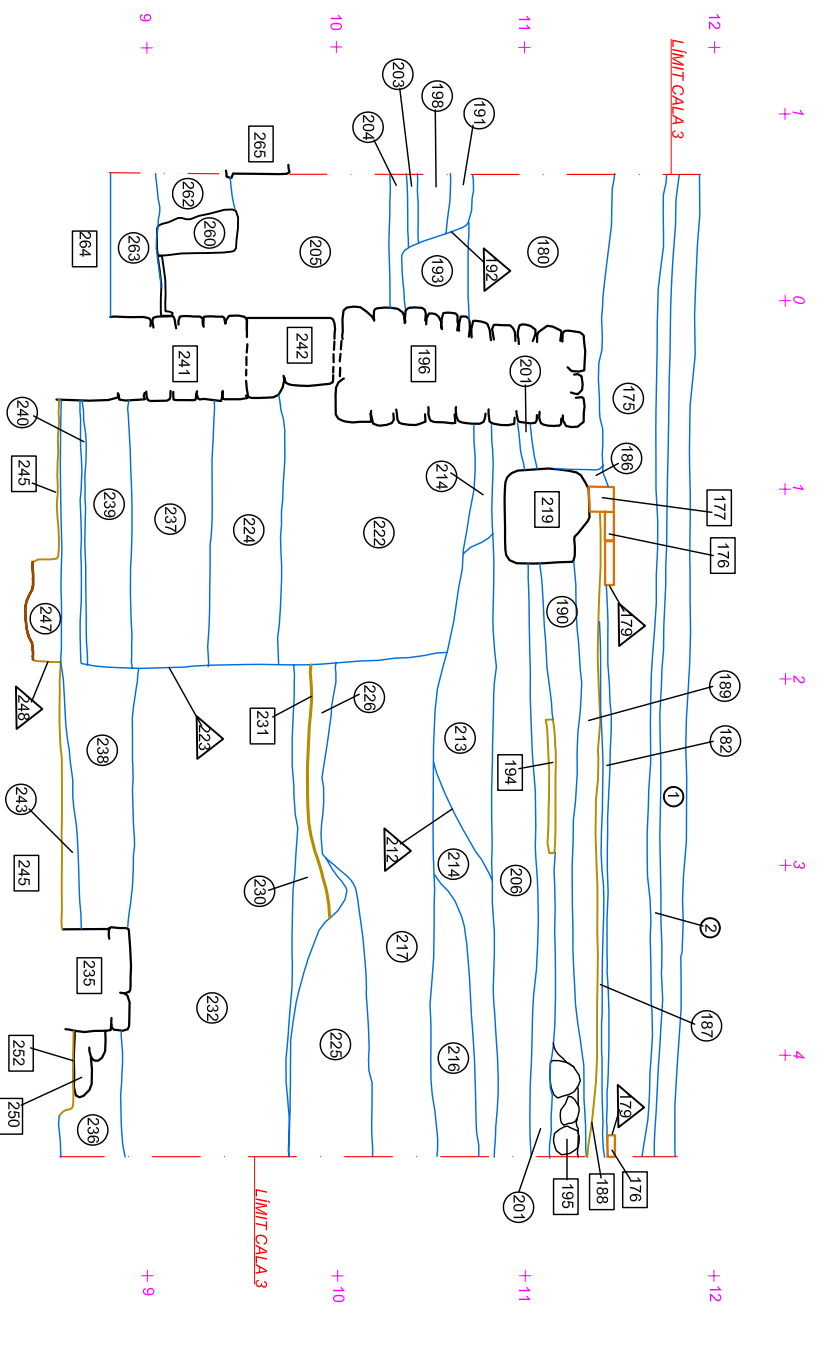
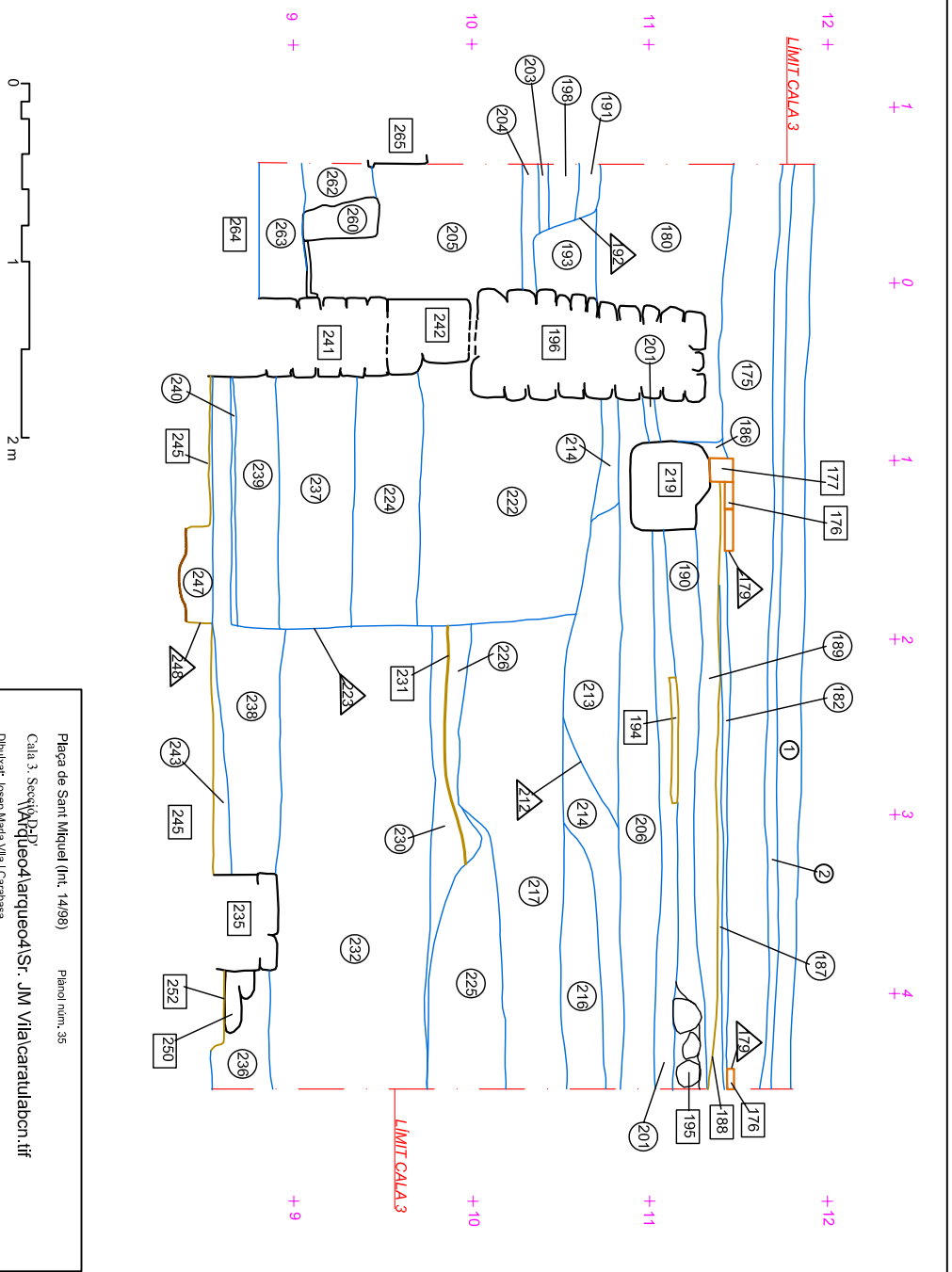

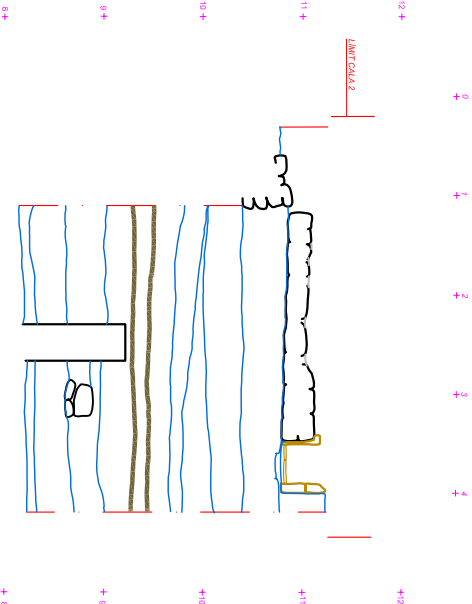
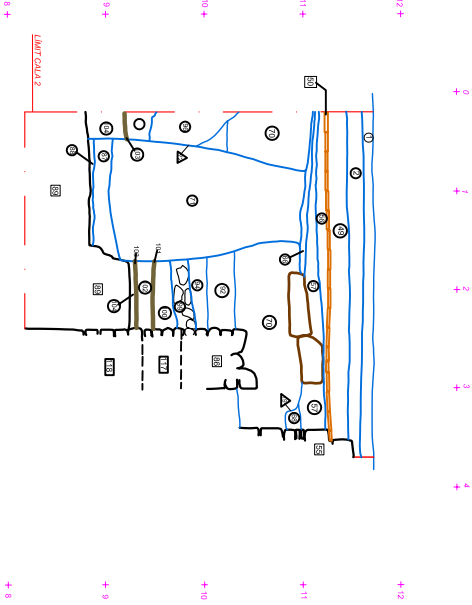
SECCIÓ E-E'

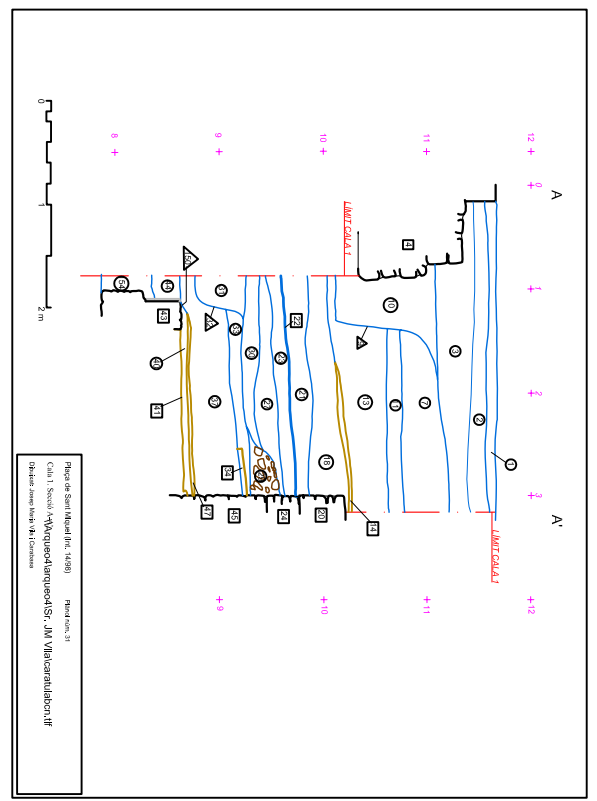
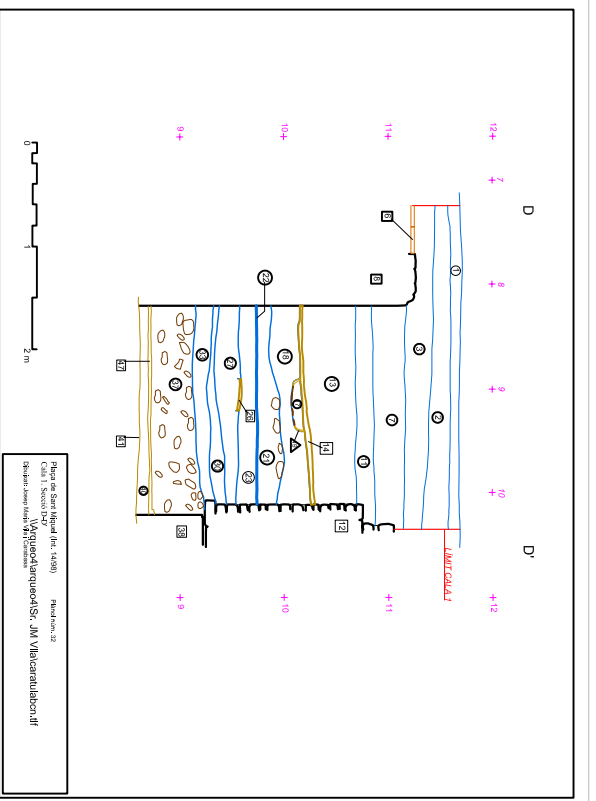
SECCIÓ F-F'

Plaça de Sant Miquel (Int. 14188) Plànol núm. 36
 Cala 4, Secció E-E', Secció F-F'
 Arquitecte: Josep Maria Vila i Carabassa
 Dibuixat: Josep Maria Vila i Carabassa

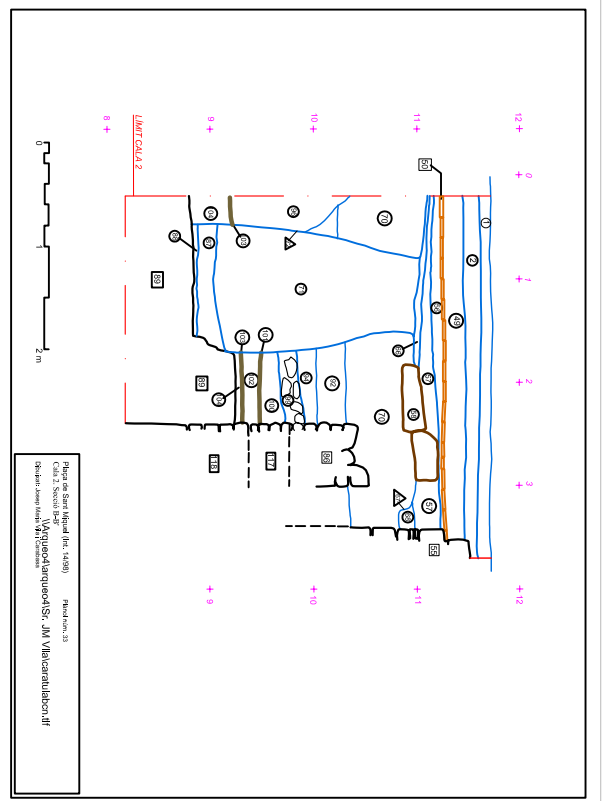

Figure 1.48: Geological cross-section showing a road labeled "JALAN RUMAH" and various geological features. The vertical axis is marked with elevations from +8 to +12. A scale bar at the bottom indicates 20m.

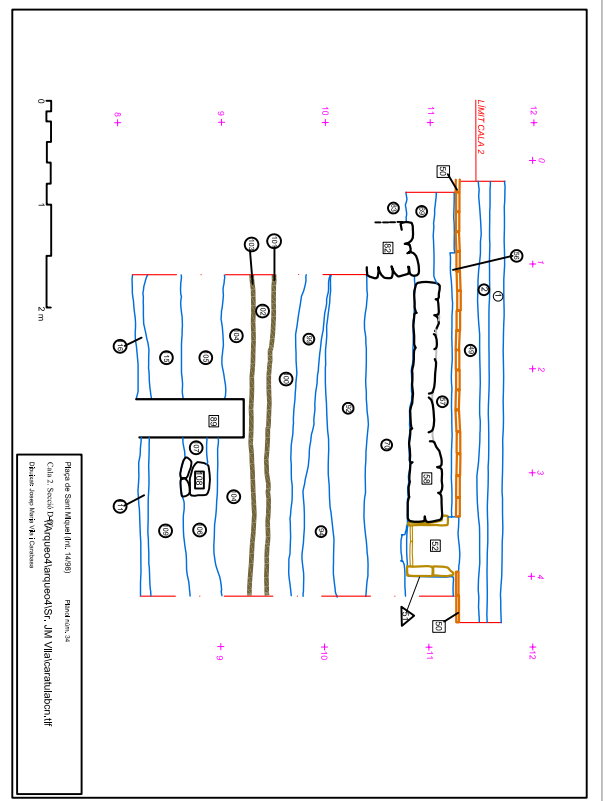
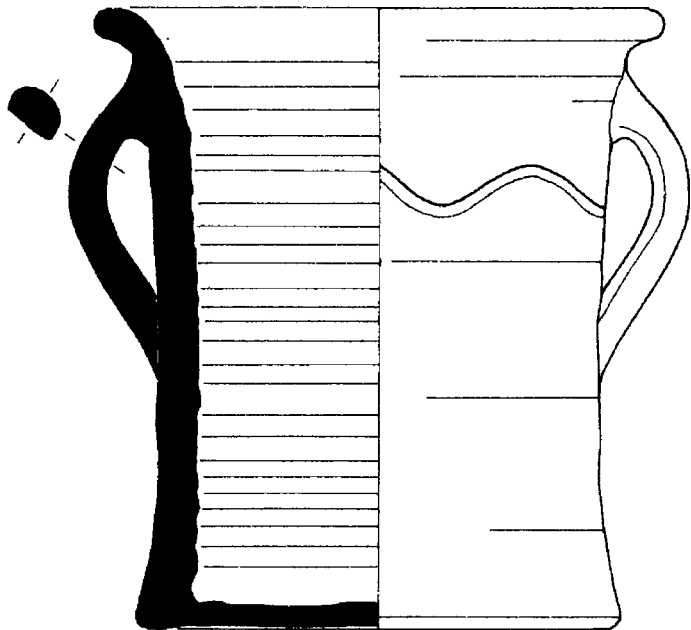

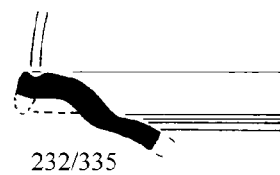
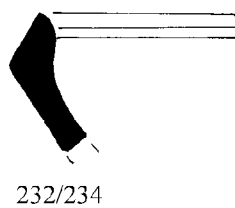
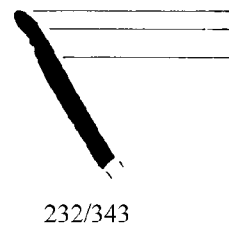
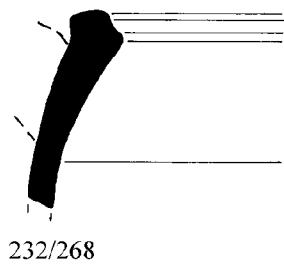
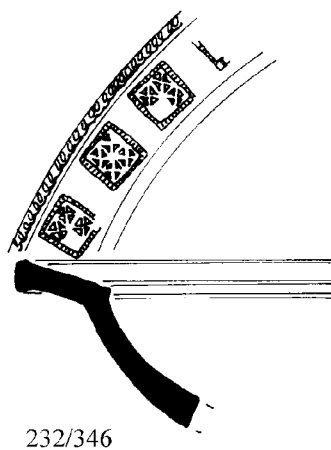
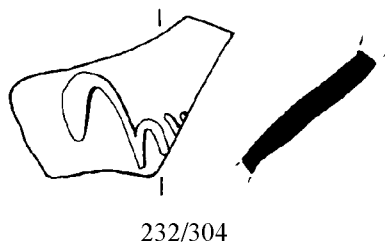
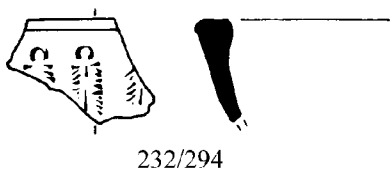
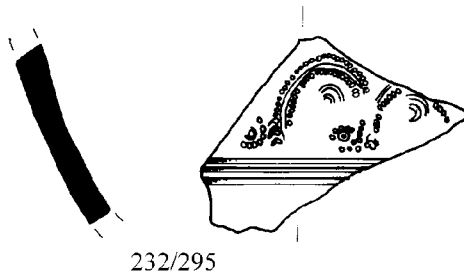
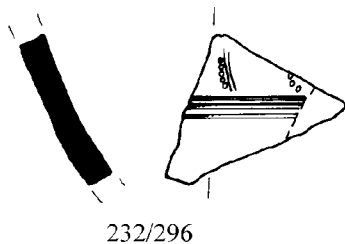
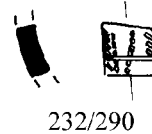
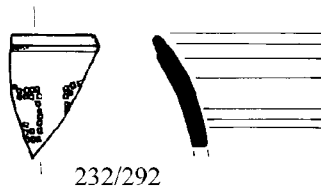
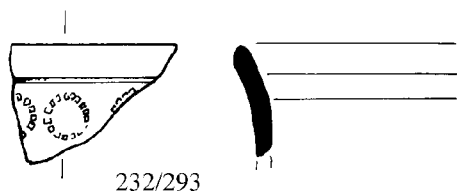
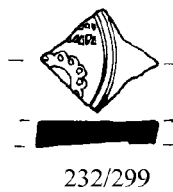
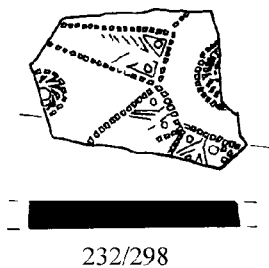
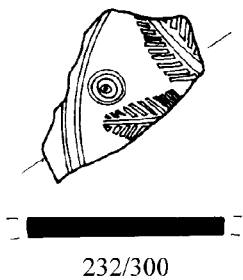
Figure 1.49: Geological cross-section showing a road labeled "JALAN RUMAH" and various geological features. The vertical axis is marked with elevations from +8 to +12. A scale bar at the bottom indicates 20m.

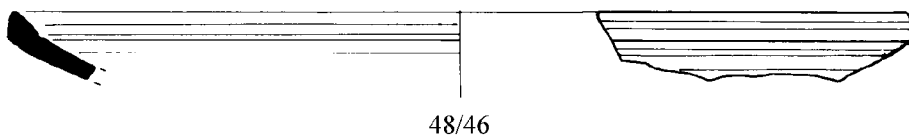
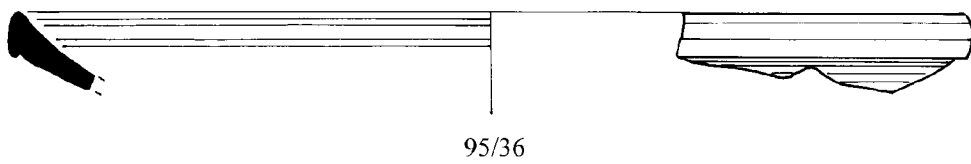
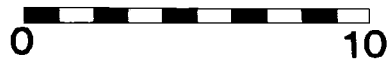
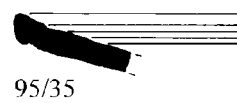
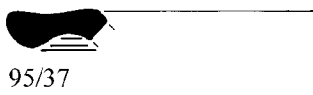
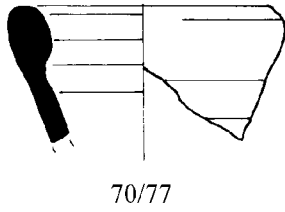
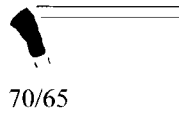
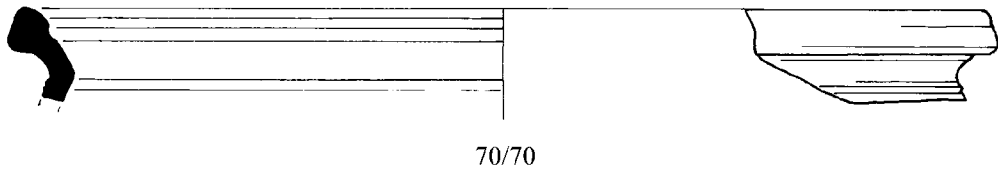

52/1

Làmina 19

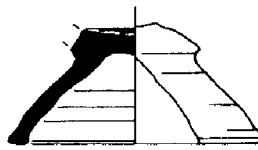

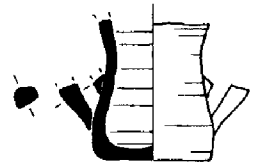
61/127

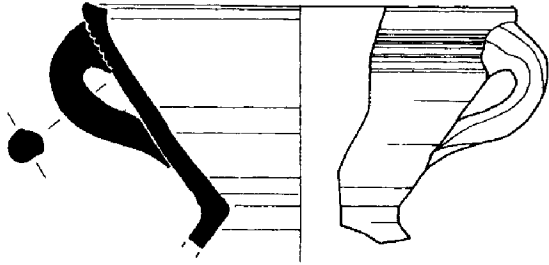
61/66

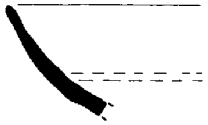
61/124

61/49

61/21

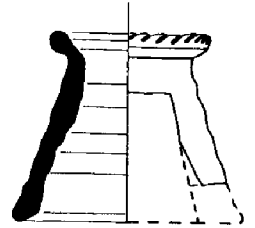
61/113

61/112

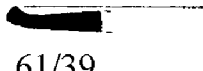
61/2

61/67

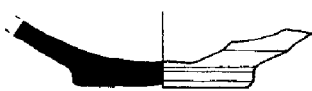
61/25

61/39

61/38

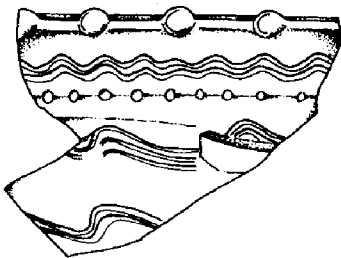
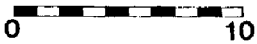
61/111

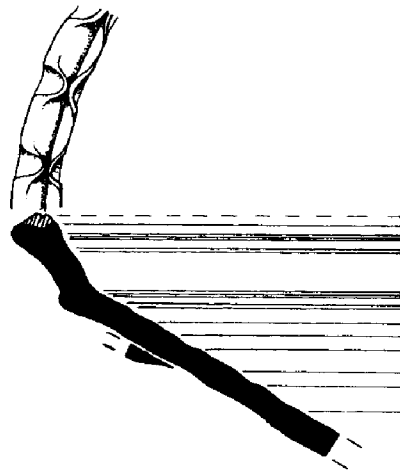
61/109

61/110

61/24

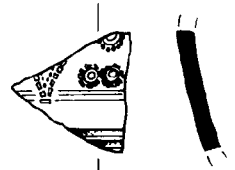

18/33

18/34

18/35

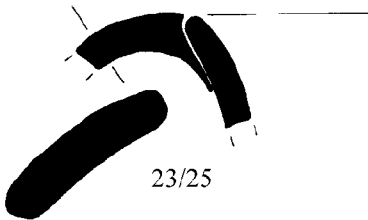
21/36

94/23

23/38

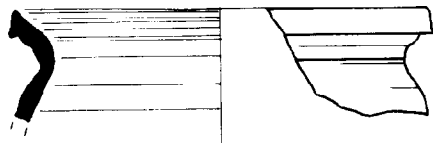
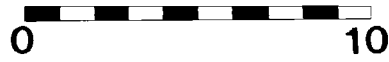
23/25

23/39

23/40

23/37

23/29

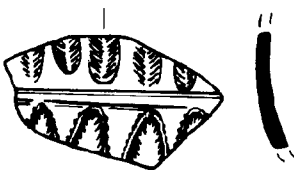
37/156

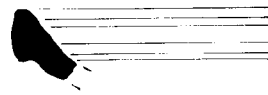
30/89

30/75

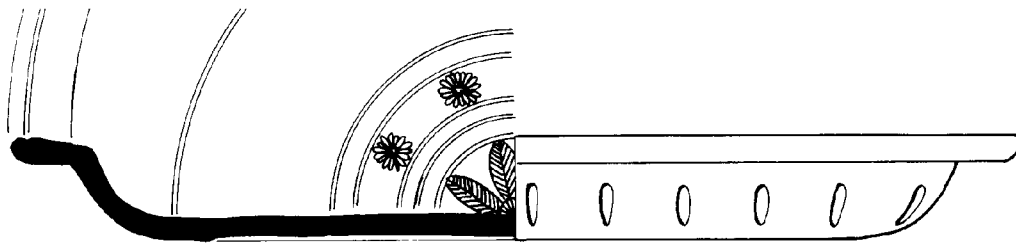
27/100

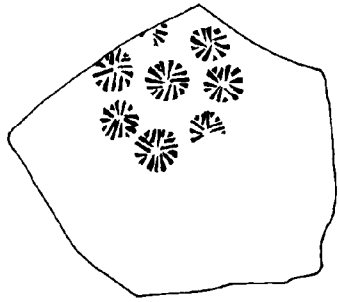
94/22

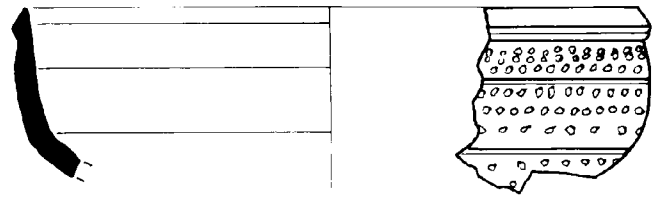
30/85

106/99

106/98

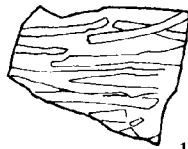
106/117

106/103

106/105

106/102

106/106

106/127

106/135

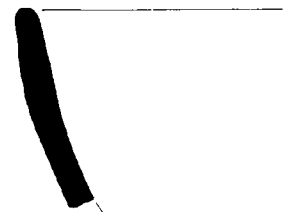
106/161

106/142

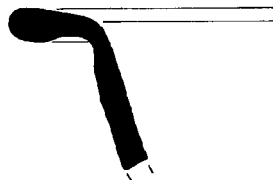
106/143

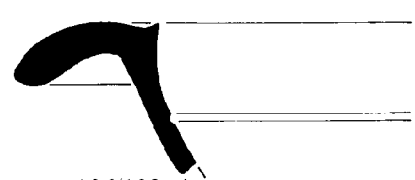
106/178

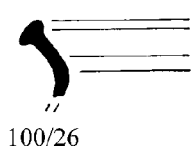
106/171

106/170

106/108

100/26

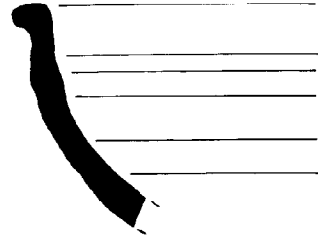
104/85

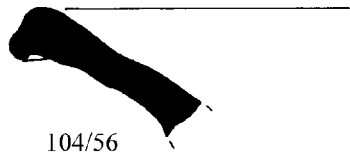
104/87

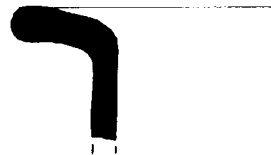
104/96

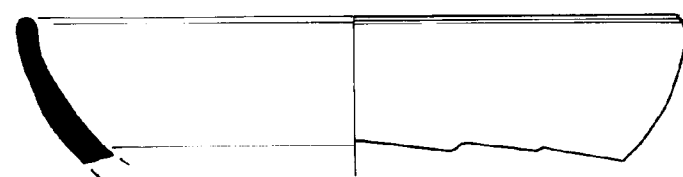
204/159

104/56

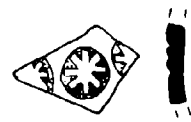
104/76

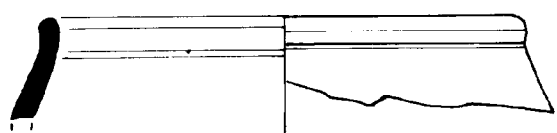
105/73

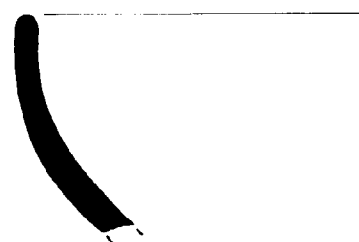
105/75

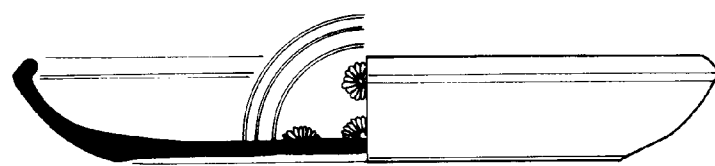
11/27

105/74

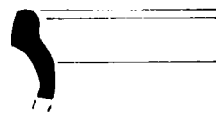
109/95

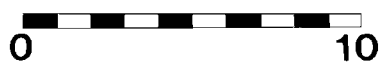
109/128

198/26

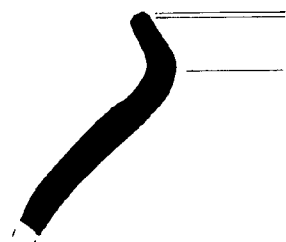

180/62

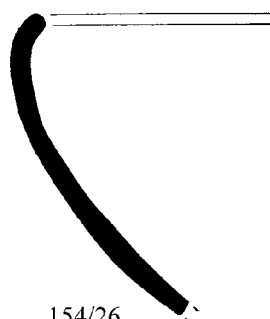

0

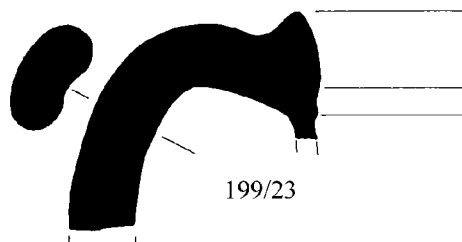
10

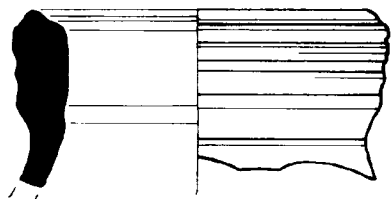
110/36

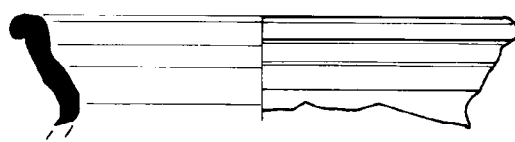
154/26

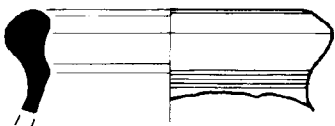
199/23

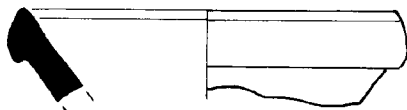
205/64

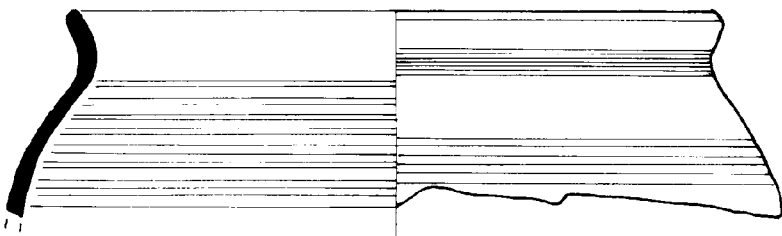
205/68

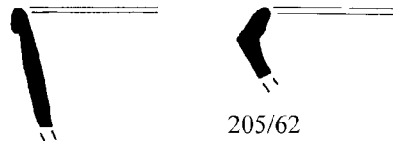
205/88

205/89

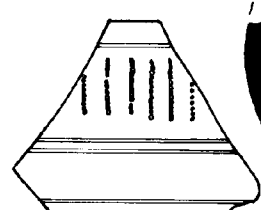

205/103

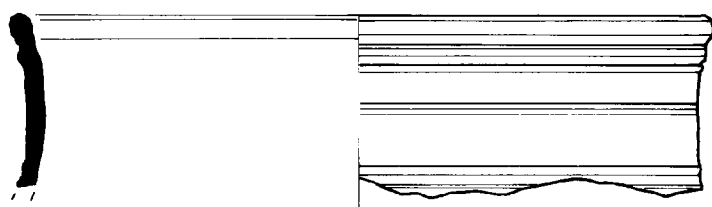

205/62

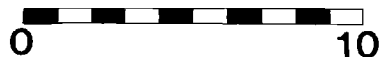
205/63

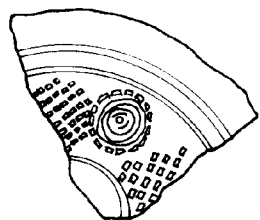
205/99

205/108

205/94

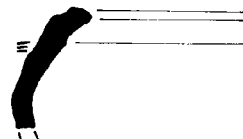
238/69

314/13

314/12

318/13

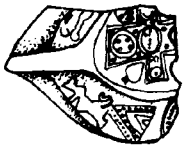
314/16

318/19

239/20

201/30

206/26

217/74

217/81

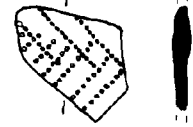
217/80

217/84

217/82

217/61

217/65

217/55

222/80

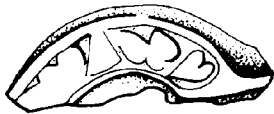
222/72

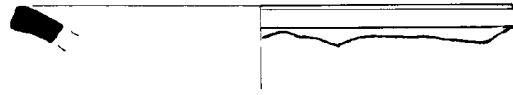
222/79

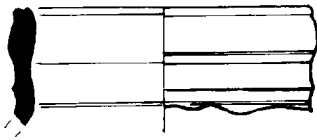
222/85

222/81

230/23

225/47

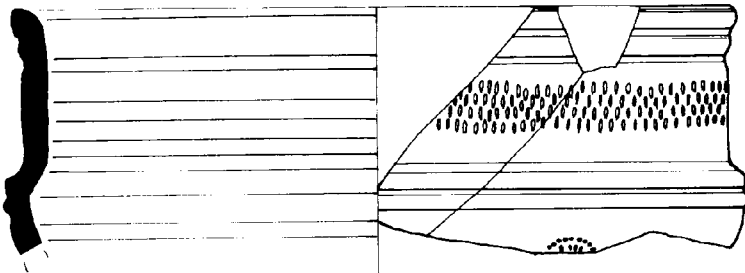
224/37

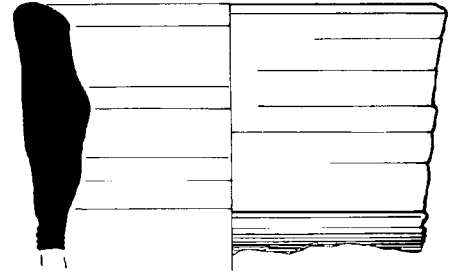
237/48

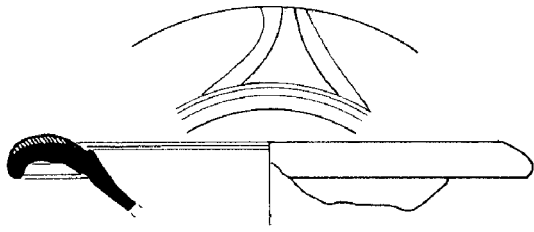
224/35

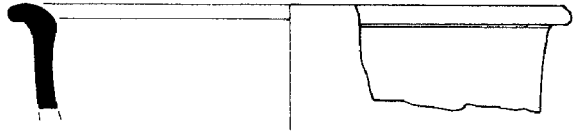
237/46

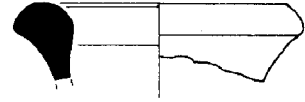
237/49

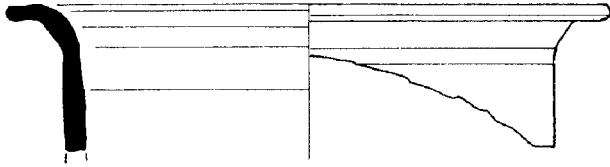
109/125

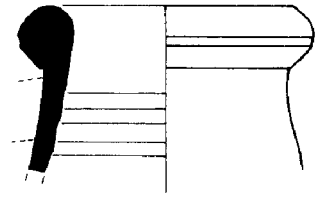
109/134

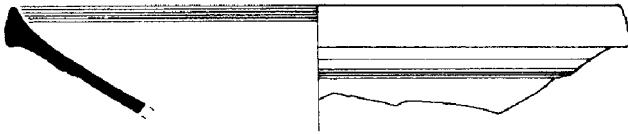
109/116

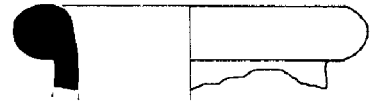
109/187

109/115

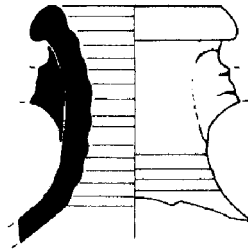
110/41

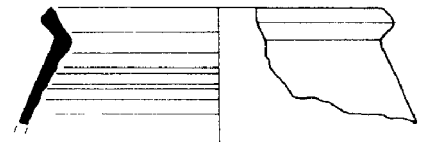
109/153

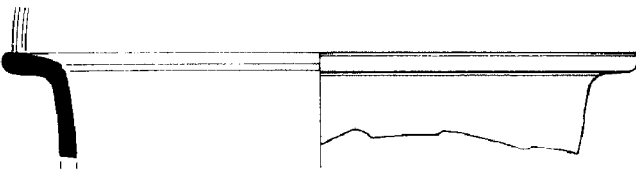
109/188

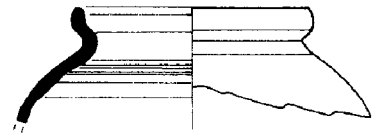
109/135

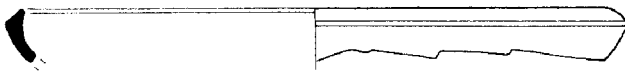
109/97

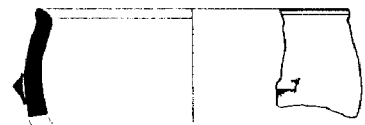
110/39

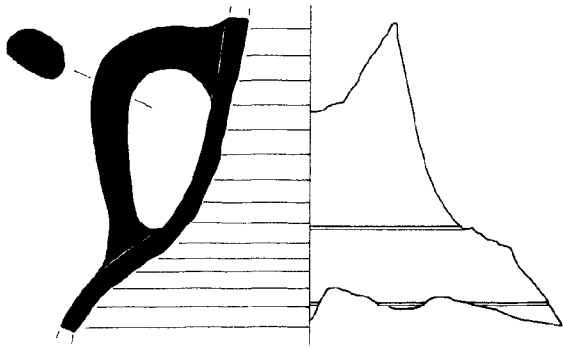
110/37

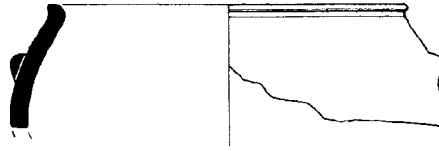
110/44

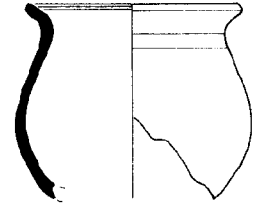
109/107

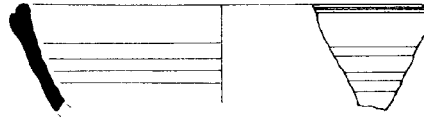
105/35

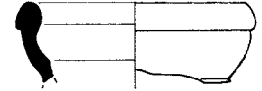
105/72

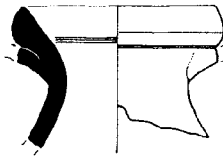
105/71

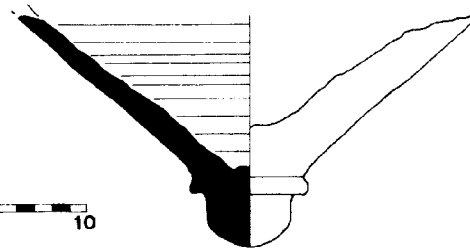
102/37

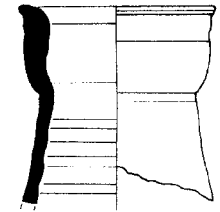
102/23

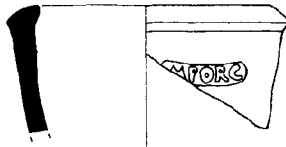
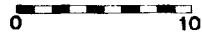
104/66

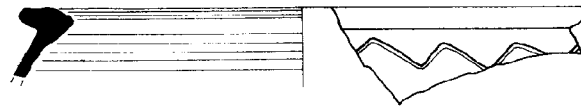
104/70

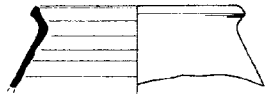
104/67

115/32

111/36

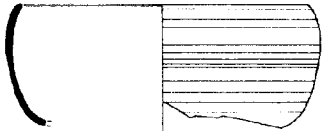
205/116

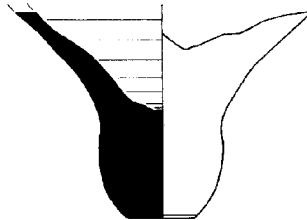
205/85

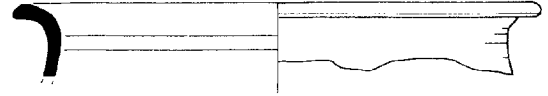
205/92

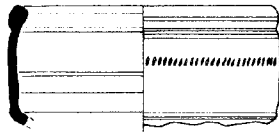
205/49

205/87

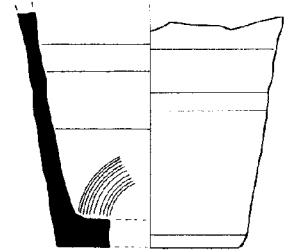
205/97

222/86

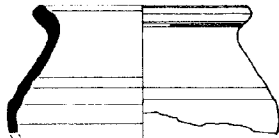
205/48

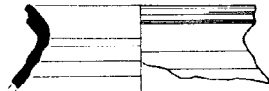
206/49

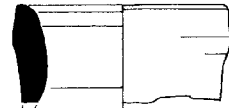
222/102

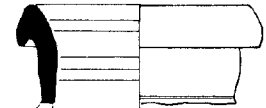
213/28

213/29

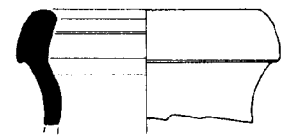
201/29

214/22

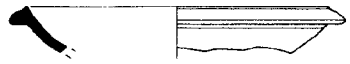
230/40

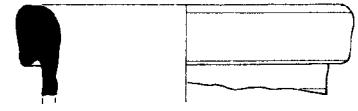
230/41

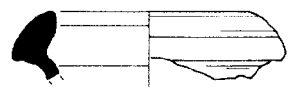
217/75

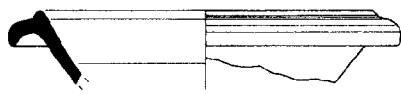
217/67

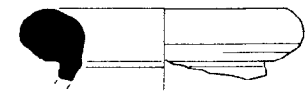
217/76

232/279

232/339

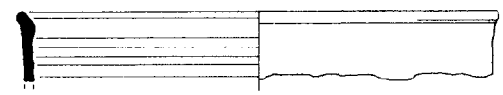
232/281

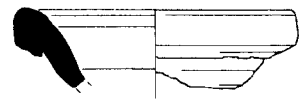
232/278

232/285

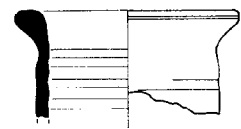
232/321

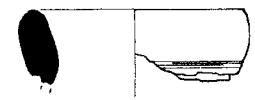
232/283

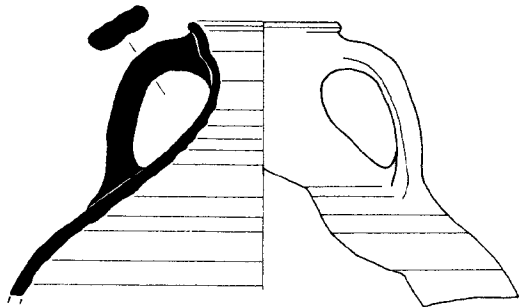
232/306

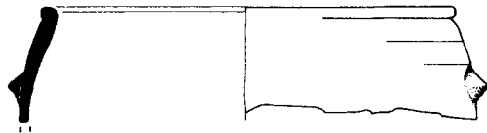
318/18

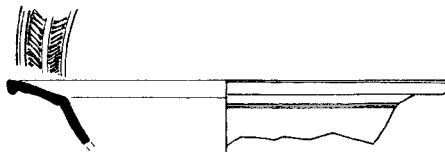
232/282

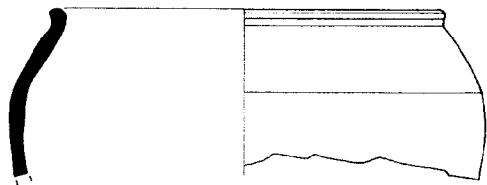
88/48

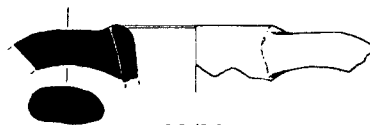
88/41

88/61

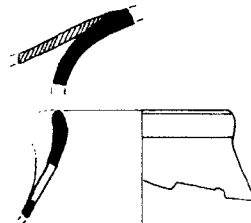
88/40

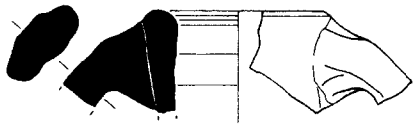
92/20

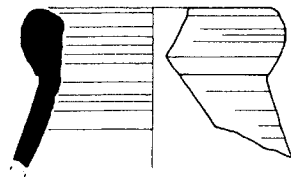
37/155

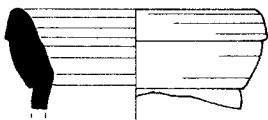
95/33

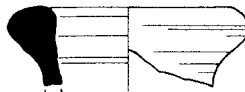
11/22

11/23

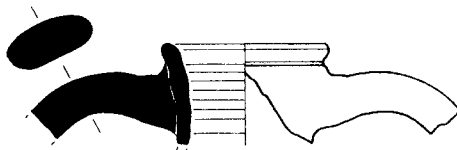
71/40

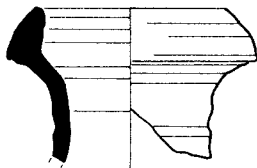
48/41

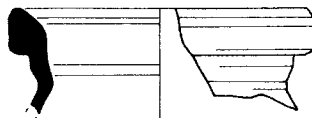
11/31

18/1

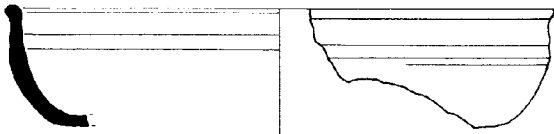
30/87

70/58

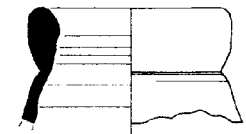
70/56

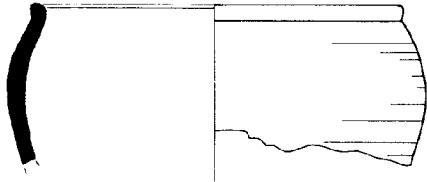
106/137

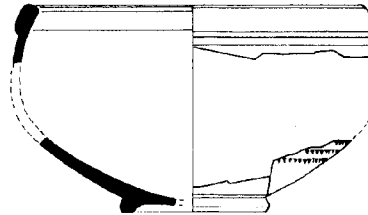
106/176

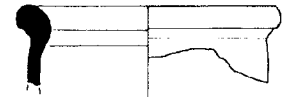
106/115

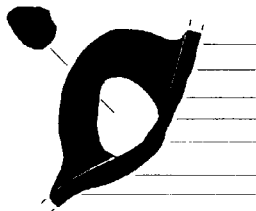
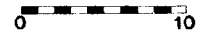
106/136

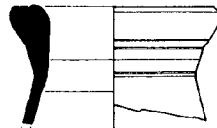
106/153

106/162

107/12

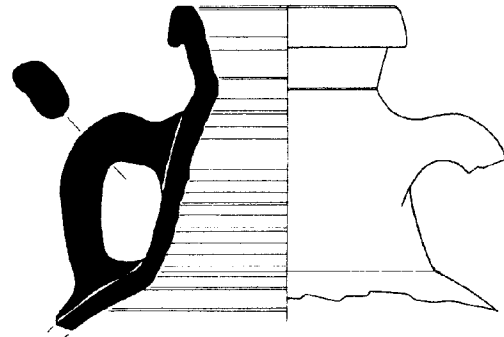
107/9

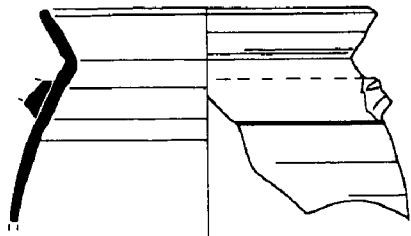
107/10

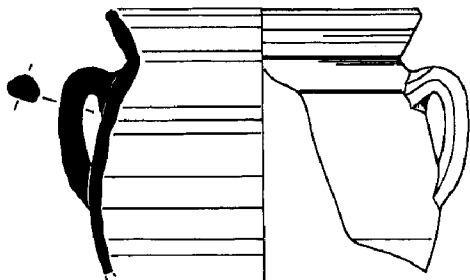
107/13

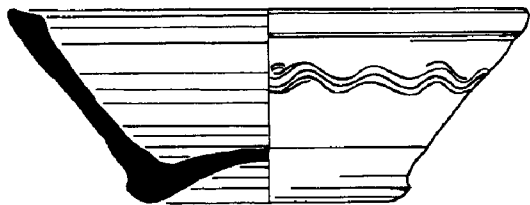
154/25

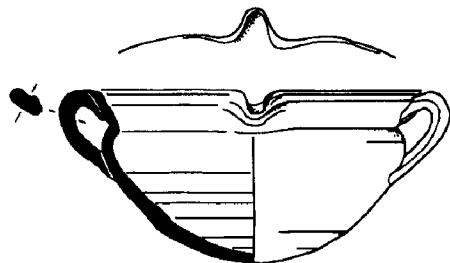
61/37

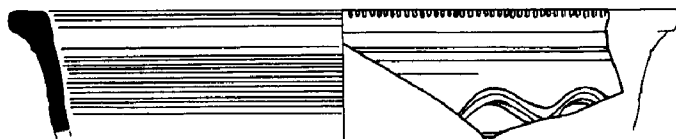
61/36

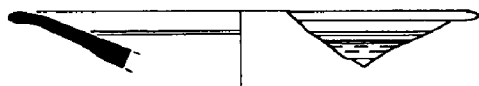
61/23

61/50

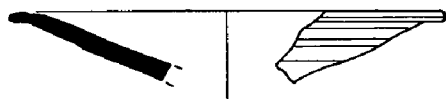
61/20

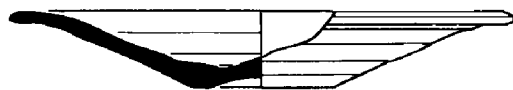
61/114

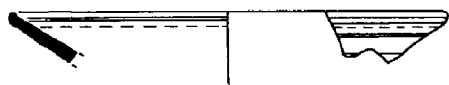
61/79

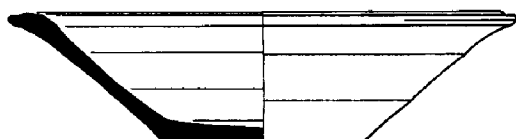
61/108

61/80

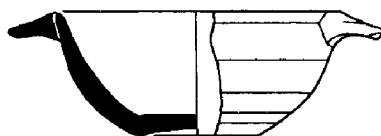
61/107

61/27

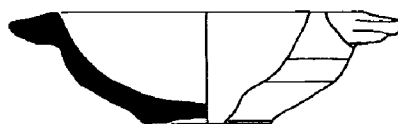
61/93

61/92

61/99

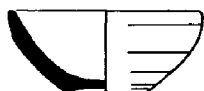
61/116

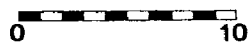
61/115

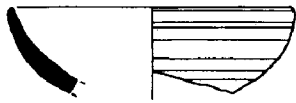

61/72

61/73

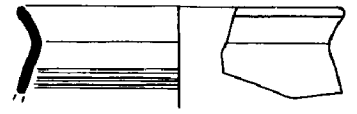

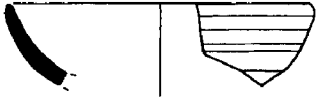
65/74

65/51

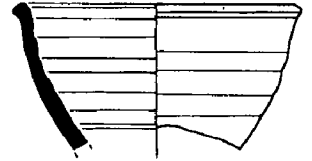
65/13

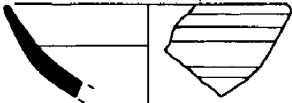
65/83

65/99

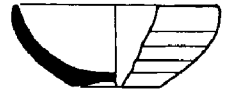
65/14

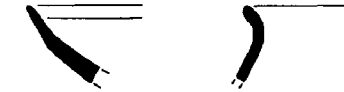
65/82

65/48

65/62

65/69

65/38

65/81

65/78

65/67

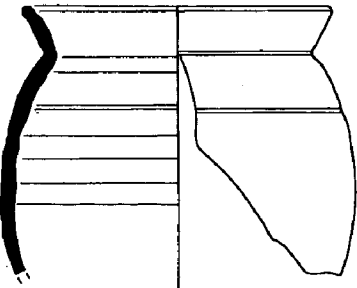
65/73

65/81

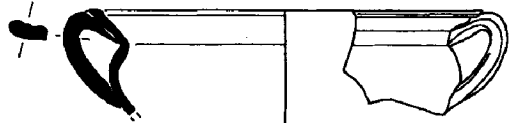
65/50

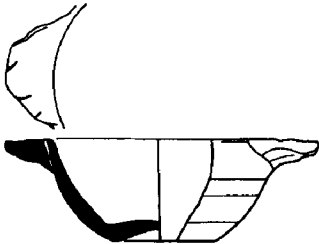
65/39

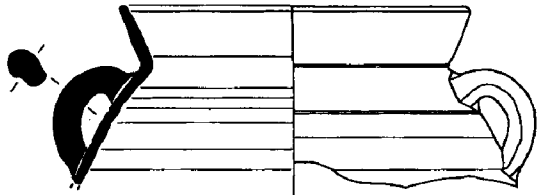
65/9

65/47

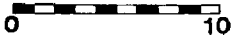
65/76

65/40

65/75

BARCELONA
PL. ST MIQUEL
INTERVENCIO
14-98
UE 196

BARCELONA
PL. ST. MICHEL
INTERVENCIO
14 - 98
UE 100

A photograph of an archaeological excavation site. The central focus is a stone structure, possibly a wall or a platform, built with large, irregular, light-colored stones. The structure is set within a dark, earthen trench. A blue and white label is placed on the top surface of the stone structure, providing site information. To the right of the structure, a red and white striped scale bar is visible, used for measurement. The surrounding area shows the rough, excavated earth of the site.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
ARCHAEOLOGICAL MUSEUM
1980
US 170

BARCELONA
PL. ST MIQUEL
INTERVENCIO
14-98
UE 248

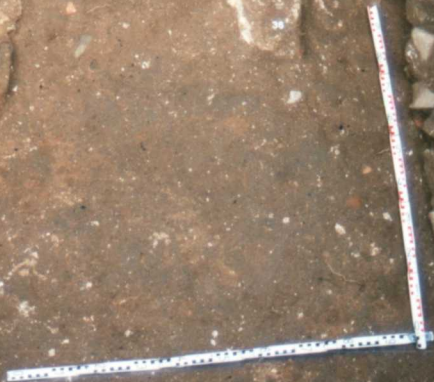
UNIVERSITY OF MICHIGAN
ARCHAEOLOGICAL
LABORATORY
1980-81
UNIVERSITY OF MICHIGAN

BARCELONA
PL. DE MOJEL
INTERVENCIÓN
14-98
UE 34

35

36

BARCELONA
PL. ST. SINCRAI
INTERVENCIÓN
14-88
UE 257

INSTITUTO
DE INVESTIGACIONES
CIENTÍFICAS
UNIVERSIDAD
NACIONAL
AUTÓNOMA
DE MÉXICO
UNAM

BARCELONA
PL. ST MIQUEL
INTERVENCIO
14-98
UE 314

An archaeological excavation site showing a stone structure, possibly a well or a small chamber, partially covered by earth. A white sign with black text is placed on the ground to the left of the structure. A yellow pencil is also visible on the ground. A measuring tape is stretched across the top of the excavation. The stone structure is built with rectangular blocks and has a dark opening. The surrounding ground is brown and uneven.

BARCELONA
PL. ST MIQUEL
INTERVENCIO
14-98
UE 184

BANC ELONIA
PL. STINGOIS L.
INTERVENCIO
14 - 88
US. 38

41

MUSEO P. STAVROU
MUSEO P. STAVROU
14-16
16 200

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE
1988-89
10-00

MUSEO
PL. ST. AGUSTIN
INFORMACION
14-08
Nº 228

A photograph of an archaeological excavation site. The top part of the image shows a layer of reddish-brown soil or plaster with some horizontal lines. Below this is a layer of dark brown earth. The main part of the image shows a wall made of large, irregular, light-colored stone blocks. A small yellow pencil is placed on one of the stones for scale. A red and white striped measuring rod is positioned horizontally across the bottom of the stone wall. A white label with black text is placed in the center of the stone wall.

BARCELONA
PL ST MOUËL

INTERVENCIO
14-98

UE 314

EXCAVATION
1981-82
1983-84
1985-86
1987-88
1989-90
1991-92
1993-94
1995-96
1997-98
1999-00
2001-02
2003-04
2005-06
2007-08
2009-10
2011-12
2013-14
2015-16
2017-18
2019-20
2021-22
2023-24

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
P. M. HARRIS
ARCHAEOLOGICAL

UE 80

An archaeological excavation site showing a stone wall or foundation. A white measuring tape is stretched vertically along the wall. A small yellow pencil is placed on the wall for scale. A white label with a black background is attached to the wall. The ground is dark and uneven, with some loose stones and debris. The wall is made of large, rectangular stone blocks.

BARCELONA
PL. ST MOUËL
INTERVENÇIO

LE 5

ARCHAEOLOGICAL
SITE OF MOUNT
MORNINGSTAR
18-20
18-20

EXCAVACION
P. DE MEXICO
PROYECTO
14-08
M. 27

ENCLOSURE
PL. BY MODEL
H. 100/1000
14 - 28
US 80

BARCELONA
PL. ST MIQUEL
INTERVENCIÓ
14 - 98
UE 90

BARCELONA
PL. ST MIQUEL
INTERVENIO
14-98
UE 209

90

BARCELONA
PL. ST. MIQUEL
INTERVENCIO
14-88
UE 59

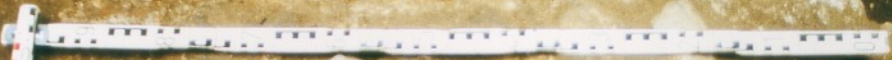

BARCELONA
PL. STMIQUEL
INTERVENCIO
14-98
UE 155

MANCOSTEVA
P. DI KENT
MUSEO
M-88
L. 21

21

24

BARCELONA
PL. SANTIAGO
INTERVENCIÓN
14-98

BOUTIQUE N. 10/10/11
14-02
M 285

2

BARCELONA
PL. STIMOLÉ
INTERVENCIÓ
14 - 98
UE 38

A1

BARCELONA
PL. ST MIGUEL
INTERVENCIÓN
14-99
UE 285

39

ARCHEOLOGICAL
EXCAVATION
14-08
L14-04

BARCELONA
PL. ST MIGUEL
INTERVENCIÓN
14-89
UE 89

A photograph of an archaeological excavation site. The scene shows a dark, circular opening in the ground, possibly a well or a small chamber. The walls are made of rough, layered earth and rock. In the center, a white ruler is placed vertically for scale. To the left of the ruler, a small blue label with white text is attached to the wall. A yellow pencil is also visible, pointing towards the label. The overall lighting is dim, highlighting the textures of the earth and the objects used for documentation.

A photograph of an archaeological site showing a stone wall. A scale bar with red and white segments is placed horizontally in the foreground. A black label with white text is attached to the wall. The background consists of a rough, uneven stone wall. The foreground is a flat, light-colored surface.

BARCELONA
PL. ST MIQUEL
INTERVENCIO
14-98
UE 235